

REGIMEN SA

nitatis cū expositione magistri Arnal-
di de Villanova Cathellano
Nouiter Impressus.

1871

Incipit Regimē sanitatis Salernitanū excellētissimū pro cōserua-
tione sanitatis totius humani generis putilissimū: necnō a magistro
Arnaldo de Villa noua Cathellano omniū medicorū uiuentiū gēma
utiliter: ac p̄m omniū antiquorū medicorū doctrinā ueraciter expo-
sitū: nouiter correctū ac emendatū p̄ egregissimos ac medicīnē ar-
tis peritissimos doctores Montispeffulani regentes. Anno. M. cccc.
lxxx. p̄dicto loco actu morā trahentes.

ANgloꝝ regi scripsit schola tota salerni
Si uis icolumē: si uis te reddere sanū
Curas tolle graues irasci crede p̄phanū
Parce mero cenato parū: nō sit tibi uanū
Surgere post epulas: somnū fuge meridianū
Nō mictū retine: nec comprime fortiter anū.
Hæc bene si serues: tu longo tēpore uiues.

Regis Anglię. Et itextu lecto auctor ponit octo documēta gnālia
pro cōseruatione sanitatis: de qbus postea spāliter p̄ ordinē determi-
nabit. Primū ergo documētū est q̄ hō: sanus uolēs uiuere: debet ab
eo remouere graues curas. Nā curę exsiccāt corpa: ex quo tristificāt
spūs uitales: mō spūs tristes exsiccāt ossa. Et sub isto documēto etiā
cōprehēdi debēt tristicię q̄ silr corpora exsiccāt & infrigidant ma-
ciē & extenuationē inducūt: cor stringūt: & spūm obtenebrāt: inge-
niū ebetāt: & rōnē ipediūt: iudiciū obscurāt: & memoriā obtūdūt.
Verūtāmē aliqui pingues & carnosi sunt spūs adeo nobiles & calli-
dos hñtes q̄ eis interdū bonū est tristari: ut spiritus calor ebetetur:
& corpus aliquāliter maceret. Secundū documētū est non irasci.
Primo qa ira silr corpora exsiccant: cū ipsa summe singula mēbra
supcalefaciat. Nimia autē calefactio siccitatē inducit: teste Auic. i.

Iste libellus est
editus a doctori-
bus Salerniensibus
in quo inscri-
bunt multa & di-
uersa p̄ cōserua-
tione sanitatis hu-
manę. Et editus ē
iste liber ad usuz

doc.iii.c.i. Secūdo q̄ ira p̄ feruorē cordis oēs actus rōnis cōfūdit.
 Aduertēdū tñ est q̄ qdā frigidi sunt & maleficiati: qbus iterdū ira /
 sci pdest ī regimine sanitatis: ut ī eis calor excitet. Tertiū est parce
 uti potu uini: nimia. n. repletio uini somnolentiā pigriciā debilitatē
 mēbroꝝ: debilitatē stomachi: & multa alia his filia inducit: de qbus
 posterius magis patebit. Quartū est parē cenare: q̄ nimia noctur /
 na repletio dolorē in uentre inducit: ac inquietudinē in somneitatē
 & angustia put manifesta p̄ expiētia: & īferius magis declarabit.
 Quintū est surgere post cibū sumptū: qd facit ad digestiōē: pro /
 pterea q̄ cibū sumptū facit descēdere ad fundū stomachi in quo ui /
 get uirtus digestiua. Sextū est nō dormire post prādiū: cuius docu /
 mēta postea tāgunt ī textu ibi. Febris pigricies. Septimū ē nō diu
 retinere urinā. Ex nimia. n. urīnē retentione aliqñ sequit̄ difficultas
 mingēdi: aut oīno phibitio a mictu: ut testat̄ Auic. xix. in trac. ii. c.
 de difficultate urine. Si r̄ ex nimia retentione fecali plura pueniūt
 nocumēta. Indurant̄. n. feces in intestinis p̄ cōtinuā suctionē ue /
 naꝝ miseraicas cū intestinis cōtinuataꝝ oēm humiditate a fecibꝫ
 sugentiū: & sic remanēt sicce. Difficilis exitus intestina oppilans: ad
 quā oppilationē p̄ uentositatē: eductionis phibitionē & aliaꝝ se /
 cum acervationē sequunt̄ nocumenta in textu posterius posita: ibi
 Spasmus &c. Octauū est non fortiter cōprimere anū: ex hoc enim
 sequitur tenasmon siue exitus longaonis. Vlt̄ius subdit autor q̄
 oīa ista debite cōseruans longo tempore sanus uiuere poterit.

¶ Autor ī hoc pas /

su tangit tria reme /
 dia generalia pro cō /
 seruatione sanitatis

nature humanę: & p̄cipue ipsorū nobiliū. Primū est q̄ animus hoīs
 debet esse letus & gaudens: cū leticia siue gaudiū etatē floridā facit

Si tibi deficient medici: medici tibi fiant.

Hęc tria. mens leta. reges. moderata dieta.

hoiē in iuuetute cōseruat: uirtutē cōfortat: uitā plongat: ingeniū
 acuit. & ad singulos actus hoiē abiliore reddit. Et debet istud gau
 diū in regimine sanitatis cōueniēs eē tēpatū & nō excessiuū: qā ex
 cessiuū sincopim & mortē inducit: & maxime gaudiū cōpetit his q
 multū curant & sollicitudinibus destruunt. Et pōt in ipsis de nouo
 acqri p usum cibi & uini delectabiliū & dimissione eorū q tristitiā
 inducūt: & inhabitare cū sibi dilectis & filiis qbus uirtus cōfor
 tatur. teste Auic. xi. in. c. de casu uirtutis subito sic dicēte. Et scias q
 uirtus augmētatur cibo & uino subtili cōueniētibus & odoribus bo
 nis: ex trāquillitate & gaudio & dimissione eorū q cōtristāt & rixari
 faciūt: & renouatione rerū amabiliū: & habitatiōe cū dilectis. Secū
 dū est trāqllitas animi. Nobiles. n. pp nimis magnas & diuersas cu
 ras quas habent plus ledunt ceteris paribus q qui mediocres sunt.
 Inquietatio vō mētis somnū maxime impedit q nobilibus summe
 utilis est: qui cōiter naturę sicce sunt: atq colericę: quibus pmaxime
 somnus est utilis. Tertiū est moderata dieta. i. moderata sūptio cibi
 & potus: nocumēta vō supflui cibi & potus postea dicemus.

Lumīa mane manus surgēs gelida lauet aq.
 Hac illac modicū ppat: modicūq sua mēbra
 Extendat: crines pectat: dentes fricet: ista:
 Cōfortant cerebrū: cōfortāt cetera mēbra
 Lote: cale: ista: pranse: uel frigefce minute.

¶ In hoc textu au
 tor ponit .vi. docu
 mēta qbus cerebrū
 cōfortat: & sūp sin
 gula corpis mēbra:
 Primū est: postq hō
 de mane surrexerit

debet lauare oculos in aq frigida: mūdari. n. debēt ut ab eis remo
 ueant imūdicie palpebris adherētes: & circa oculos existētes: ne ab
 ipsis oculi corrodant. Et istud satis inuit Auic. in trac. ca. de reme
 moratione cōseruationis sanitatis oculi: & rememoratione eorū quę
 nocēt ipsi: ut dicit. Ex eis aut quę abstergūt oculū & acuūt ipm est

submergi in aq̄ clara & apire oculū in ea. Et idem uult trac.iiii.c.de
cura debilitatis uisus dicēs. Et ingredi aquā clarā uiridē & submer/
gi in ea & apire ambos oculos in ea s̄m quātitatē qua possibile est.
Est ex eis q̄ seruāt sanitatē oculi & p̄fortāt ip̄m & p̄prie ī iuuētute:
Causa autē q̄re oculi magis debēt lauari in aq̄ frigida q̄ calida est: q̄a
unūquodq̄ cōseruatur suo simili: ut dicit Auic. in. i. c. i. Et ideo uult
Gal. in ter. canone illo. Calidiora calidioribus indigēt adiutoriis. fri/
gidiora frigidioribus: sed sic est. si oculi sunt frigide nature: ergo po/
tius debēt lauari aq̄ frigida q̄ calida. Secūdū est q̄ hō debet lauare
manus: q̄a sunt instrumēta q̄bus mūdant̄ organa p̄ q̄ exeūt sup̄flui/
tates cerebri: ut sūt aures: oculi: nares. Et ergo ob hoc manus debēt
esse mūde. Plus tñ debēt lauari in aq̄ frigida q̄ in calida: q̄a lotio ma/
nuū in aq̄ calida generat uermes in uentre: & hoc sp̄āl̄r dūmō ma/
nus in aq̄ calida lauant̄ post sumptionē cibi: ut innuit Auic. xvi. in
trac. v. c. i. ubi agit de uermibus in uētre genitis. Et rō est: q̄a p̄ lotio/
nem manuū in aqua calida post sumptionē cibi trahit̄ calor nālis
quo cōplet̄ digestio in stomacho ad extra: quare ip̄fecta sit dige/
stio: quæ potissīma cā est uermiū. Tertiū est q̄ postq̄ hō surrexerit a
somno d̄z paulatim incedere siue se mouere. Cuius cā est ut sup̄flui/
tates primę & secūde digestionū quæ sunt feces & urina descēdāt
& p̄parent̄ faciliori euacuationi. Quartū est q̄ postq̄ hō surrexerit
a somno d̄z extēdere manus & pedes & alia mēbra. Cuius cā est: ut
trahant̄ uitales spūs ad mēbra exteriora: & p̄ hoc subtiliantur spūs
cerebri. Quintū est q̄ debet crines pectere. Cuius cā est: ut aperian/
tur pori p̄ hoc capitis & exeant uapores cerebri derelicti post som/
num & subtilient̄ eius spūs. Vnde usus pectinis multū cōfert uisui
& maxime sensibus p̄dest. Vnde dicit Auic. iii. in trac. iiii. c. de cura
debilitatis uisus. Administratio pectinis sup̄ caput iuuatiua est &
confert p̄prie sensibus. q̄re oportet q̄ ministret̄ omni die multotiēs:

qm̄ attrahit uapores ad sup̄iora & mouet eos a parte oculi. Sextū ē
q̄ hō d̄z mūdare & fricare dētes. Cuius cā est: q̄a imūdicies dētiū ē
cā fetoris anhelitus: s̄l̄r a dētibus imūdis spūs imūdi eleuant̄ ad ce
rebrū ip̄m pturbātes. Præterea cōmixtio limositatis dentiū cū ip̄so
cibo ad stomachū missa est cā corruptiōis cibi in stomacho. Mo
dū aut̄ cōseruādi sanitatē dētiū & bonitatē odoris eorū tāgit. Auic.
vii. i. c. de cōseruatiōe dētiū sub his v̄bis. Et ex eo q̄ cōseruāt sanitatē
dētiū est ut colluat̄ os in mēse bis cū uino in quo decocta est radix
titimalli. Est. n. pueniēs ad ultimū ī faciēdo bonū odorē: & nō adue
nit faciēti illud dolor dētiū. Vlt̄er̄i⁹ autor ī ultimo uersu subdit aliq̄
p̄cepta gnālia. Primū est q̄ hō lotus st̄upha uel balneo d̄z se tenere
calidū: q̄a tūc pori sūt apti: & sic de facili frigus posset subitrare: &
magna nocumēta corpi inferre. Aliud est q̄ postq̄ hō sūpserit cibū
d̄z modicū stare: ut cib⁹ p̄fecte descēdat ad fundū stomachi in quo
cōplet̄ digestio: deinde lente ābulet & nō fortiter: ne pp̄ motū fortē
calor trahat̄ ad ptes exteriores: & p hoc īpediat̄ cibi digestio. Aliud
est q̄ hō frigidus debet cauere ne subito se calefaciat: sed paulatim.
Mutatiōes. n. subite naturā ledūt. Oīa. n. extra naturā molesta sunt:
ut dicit Gal. in cōmēto illius canonis s̄m multū & repēte.

den
mu

Ras
titin.

Sit breuis aut nullus tibi sōnus meridianus
Febris: pigricies: capitis: dolor atq; catarrus
Hæc tibi proueniunt ex somno meridiano.

¶ In hoc textu tā
git autor quattuor
nocumēta quæ pro
ueniunt ex somno
facto post prandiū.

Quorū primū est q̄ ex somno meridiano solet sequi febris quod
aliqui putant uerificari de febre pueniente ex oppilatione causam
istius febris reddentes: q̄a tpe diei calor & spūs mouentur ad exte
riora: & sic uirtus digestiua in die est debilis. Digestio enim perfe
cta est quādo calor & spūs ad interiora mouētur: ppter quorū mo

tū calor nālis incēdit. Et sic tps noctis est tps pfectiōis digestionis. Indigestio. n. & cruditas humorū est cā oppilatiōis: q̄ oppilatio ē cā febris: s̄m Aui. in. iiii. in pluribus passibus. Secūdū nocumētū ē pigricies: q̄ ex eadē cā uidet̄ oriri. Ex mā. n. indigesta & grossa: grossi eleuant̄ spūs: qui moti ad mēbra corpis grauedinē corpis: inducūt: quēadmodū spūs subtiles & leues leuitatē animi & corpis iducūt. Tertiū est dolor capitis: qui ēt ex eadē cā puenire ur̄. Ex cibo. n. indigesto ī stomacho eleuant̄ grossi spūs cerebrū pturbātes: q̄ spūs sunt cā discoloratiōis ēt faciei qñ ad cutē mouent̄: q̄a ubi est mā grossa: necesse est qcqd ex tali mā dissoluit̄ cē grossū: ut inuit Gal. ī cōmēto illius amphorismi. Et q̄ crescūt sic inquiēs. Quicqd. n. de q̄libet re dissoluit̄: ei uñ dissoluit̄ necesse ē ut assimilet̄. Quartū nocumētū ē catarrus: qui filr ex eadē cā ur̄ oriri. s. ex reumate. Reuma. n. dī oīs fluxus materiē de mēbro ad mēbrū in q̄cunq; pte corpis fuerit. sed s̄m q̄ ad diuersas ptes corporis fluit: diuersa sortit̄ noīa. Q̄ n. n. mouetur ad pectus. siue ad mēbra spūalia uidelz ad pulmonē: dī catarrus. Sed qñ fluit ad fauces siue ad colatoriū palati. dī brancus. Et qñ fluit ad nares dī coriza: ut habet̄ in istis uersibus.

Si fluat ad pectus dicatur reuma catarrus.

Ad fauces brancus: ad nares dico corizam.

¶ Præter tñ p̄dictorū nocumētōrū cās narratas alię pñt assignari magis efficaces. Cā nāq; primi nocumēti. s. febris q̄ aliqñ est effimera: aliqñ putrida. est febris qdē effimere retētio fuliginū ī somno diurno: quare resolutionē uigilia facere cōsueuerat. quibus acruatis & spiritibus admixtis ī eis accēdit calor extraneus causans febrē effimerā. Febris v̄o putride putrefactio humiditatū multiplicatarū ex somno diurno ad cor effumantiū. Secūdū v̄o nocumentū. s. pigricia cōtingit pp humiditates p somnū diurnū retentas circa muscu

los cordas & iuncturas: quibus torpescunt & tarde redunt ad solitos motus. Tertiū vō nocumentū ex simili cā orit̃. s. ex humiditatibus & uaporibus p̃ somnū meridianū retētis: q̃ moti uersus caput & cerebrū dolorē ingerūt. Quartū vō nocumentū uidelz catarrus: quo ulr omne reuma significat̃ cōtingit p̃pterea q̃a uapores & fumi qui undiq; p̃ cutē hora uigiliæ resolui solēt in somno diurno ad caput tendūt: ubi inspissati recidūt iterius reumatizātes. Auic. aut̃ in. i. c. fen. iii. do. ii. ca. ix. alia sup̃addit nocumēta somni diurni. quorū primū est gnāre egritudines humidās. ut guttas & paralises ex retentionibus humiditatū q̃ de die magis resolui solēt. Secundū est corruptio coloris faciei p̃p humiditates aquosas urīnē siles ī sanguine multiplicatas ex somno diurno: resolui solitas tpe uigiliæ: q̃ ad faciei cutē cū sanguine expulse reddūt eā tumidā & declinantē ad citrinitatē. Tertiū est gnātio splenis. i. splenetice passiōis ī dispositis ad eā. Cuius cā est retentio humoris grossi melancolici in splene ex somno diurno. sicut. n. iuuant uigilię motū & liberę trāsītum huius grossi humoris p̃ cānales strictos cū calore diei uias apiēte. sic somnus īpedit maxime diurnus. cū tūc instet hora p̃m plurimū trāsītus melācolię p̃ cānales suos. & maxime p̃ illū cānalē: q̃a splē transit ad orificiū stomachi grā puocatiōis appetitus p̃ quē splenis supfluitas emūdari solet. Non. n. cōuenit ut de nocte puocet sed de die potius appetitū cibi. Quartū ē relaxatio neruorū seu remolitio eorū. Cuius cā est phibitio resolutiōis humiditatū quā facere solēt uigilię diurnę q̃ interius retente neruos imbibūt. Quintū est debilitatio appetitus. Cuius cā est phibitio resolutiōis q̃ est prima cā famis: alia cā ē repletio stomachi ex fumis uaporib⁹ & humiditatibus remollientibus & saturātibus orificiū stomachi. Sextū est generatio apostematū. Cuius cā est: quia supfluitates per somnū diurnū multiplicatē colliguntur sepe in aliquo membro: & ipsum intumescere faciūt.

Et ulterius di. Aui. q. duę de potioribus causis pp q̄s nocet somnus diurnus sūt. prima qdē: q̄a cito interrūpit̄ p̄pterea q̄ calor diei trahit uersus exteriora calorē corpis. & eñ somnus ad interiora. Vñ motus puenit agitatius. & iō cōsulit̄ tūc dormire uolētibus q̄ in umbra dormiāt: & ī tenebroso loco. secūda vō p̄pterea q̄ reddit naturā stupidā & q̄si p̄territā retrahentē se ab eo in quo erat. s. a digestionē cibi. Aduertēdū tñ est q̄ l3 somnus diurnus gnāliter uitupet̄ & nocturnus cōmēdet̄. ex diurno tñ ille minus uitupat̄: q̄a mane est usq̄ ad tertiā. s. ab ortu solis usq̄ ad tertiā post ip̄m. Iuxta illud hypocritis p̄nosticoꝝ secūda dicētis. Sōnus ut moris est cōueniens & nālis ut noctē nō effugiat & diē nō īpediat est laudabilis. cōtrarius vō est improbandus: minus tñ si a mane usq̄ ad tertiā tenuerit. Quāq̄ tñ somnus diurnus & meridianus intantū a primis medicīnē inuentoribus detestet̄. moderno tñ tpe nō oīs somnus diurnus est uitupandus: & p̄prie si in eo qnq̄ cōditiones obseruant̄. ut uult Bartrucius. Prima est ut sit cōsuetus: secūda ut nō sit illico supra cibū: tertia ut nō sit capite depresso: quarta ut nō sit longus: quinta ut nō fiat ab eo subito stupida & repētina expergefactio: sed morosa.

¶ In hoc textu autor ponit q̄ttuor nomina cum ēta puenientia ex retentiōe uento sitatis ī corpe nōo quorū primū est spasmus cuius cā est: q̄a uētofitas retenta sepe capit raptū ad iūcturas: & neruos ipsos replēs ex quorū repletiōe sequit̄ ipsorū p̄ctio q̄ uocat̄ spasmus. Et ab Aui. ii. in ca. de spasmō: spasmus sic diffinitur. Spasmus est egritudo neruosa: qua mouent̄ lacerti ad principia sua & inobediētes sunt in dilatiōe eorū: Et iste spasmus ē duplex. Nā qdā est ex repletiōe ī quo mēbrū abbreuiat̄ & īgrossat̄ pp rē implentē sicut coriū aut corrigia cū est res

implens abbreviat & ingrossat. & iste spasmus fit subito: Alius est ex inanitione in quo phit longitudo & latitudo & minorat membrum secundum longum & latum: sicut in pegameno: cum apponitur igni fit sectio secundum longum & latum: & iste spasmus fit paulatim. Secundum nocumentum est ydropisis: quæ est morbus malis causatus ex re frigida plurima ingredienti & inflante membra aut loca partium: in quibus regimene. id est digestio ciborum fit & humorum: ut dicit Bartrucius. Ydropisis. n. non generatur nisi cum sanguis non generatur: ut dicit Gal. vi. particula amphorismorum in commento illius. Emorroides sanati antiquis. Et est triplex ydropisis. scilicet ypozacha: asclites: & timpanites: & de timpanite intelligitur istud secundum nocumentum. Timpanite. n. ut dicit Bartrucius fit a mala complexione frigida stomachi & epatis prohibente cibum transmutare in chylum & humorem benignum aut sanguineum: quare convertitur in rem ventosam quæ dum non expellitur per eructationem aut aliunde oppilationem viarum prohibente vel uirtute expulsiua: uel sequestratiua: seu supfluitatum debili existente colligitur iter ciphac & mirach uentris & causat ydropisim. Tertium nocumentum est colica quæ est egritudo multum dolorosa: facta in intestino dicto colon: quod est unum de intestinis grossis: quemadmodum yliaca est egritudo dolorosa facta in intestino gracili dicto ylion: & fiunt iste egritudines sepe ex uetositare inclusa in dictis intestinis. Quartum nocumentum est uertigo & est egritudo cum qua uir hominis quod omnia uolunt in girum. Cuius egritudinis causa est uetositas ad cerebrum mota quæ propter eius in cerebro motionem uertiginem facit. Et ista quattuor nocumenta cum quibusdam aliis pulchre commemorat. Aui. xviii. i. c. de rebus quæ nocent colicis dicens. Et scias quod retentio uetositatis multoties facit accidere colicam: propterea quod subleuat eam & reprimat ipsam: ita ut aggregetur res una & quod facit accidere debilitatem in intestinis. Et quandoque producit illud ad ydropisim. Et quandoque generat tenebrositatem & uisus uertiginem & epilepsiam. Et quandoque retinetur in iunctura: & facit accidere spasmus.

In hoc textu au-
tor ponit unū docu-
mētū pro cōserua-

Ex magna cena. stomacho fit maxima pena
Vt sis nocte levis. sit tibi cena brevis.

tione sanitatis dicēs: qd hō ī cena d3 esse sobrius & se nō multū cibo
replere: qā nimia repletio nocturna inducit īpedimētū somni: tortio
nē uentris: īnq̄tudinē corporis pustulas in facie: grauitatē capitis in
mane. & maliciā oris. Dubiū iā incidit utrū maior q̄titas cibi sit su-
mēda ī prādio q̄ ī cena. Pro cuius decisiōe aduertēdū est qd p̄m di-
uersitatē corporis: maior aut minor q̄titas cibi sumēda est in prādio
q̄ in cena: qā corpa aut sunt in morbū decidētia: aut sub latitudine
sanitatis. Si in morbū deciderint: aut cū humoris uicio aut sine hu-
moris uicio. Si sine humoris uicio: sic est magis cenādū. Cui⁹ rō est:
qā nā in talibus solū est ciborū digestiōi intēta: nō aut supfluitatū
maturatiōi: carēt. n. eis qd si cū humoris uicio patiant cōueniētī⁹ ē
prādio maiore. uñ Aui. in. iii. in trac. v. c. de cura epilēsie. Ille cuius
cōsuetudo nō tolerat ut semel reficiat: diuidat cibū suū q̄ est minor
refectiōe sua in tribus ptibus: & sumat duas tertias in pradio & ter-
tiā in cena post exercitium subtile rōne sic psuadet: qm̄ illo tpe pro
quo nā debilis iuuat in digestiōe calore solari uiuifico: & resoluūt
amplius supfluitates amplior sumēdus est: hoc aut magis fit in prā-
dio q̄ in cena: ergo &c. Prēterea in die calor uitalis adest solaris & lo-
cis digestiuius cū sit uitę principiū: q̄re ad digestiōē diurnalē: tunc
duplex opabit calidū: nocte vō nō. Et etiā nocte nā magis est circa
supfluorū digestiōē in talib⁹ intēta: nō est ergo īpediēda multa ci-
borū exhibitōe: quis. n. calor in plerisq; fortificet in nocte spiritūū
retractione & somni reductione nō tñ pōt huiusmodi calor duo: ut
alimētū & supfluitates digerere. Cōuenit itaq; in his cenā breuiare.
Si vō huiusmodi corpora sub latitudine fuerint sanitatis: aut sunt
sufficiēter sana robusta supfluitatibus sensibilibus carentia: cū oēs

expellāt sua uia: ut athlete: & hos expedit cena maiorare. Tū qā nā
eorū nocte solū est digestioni ciborū intenta: & nō supfluoꝝ matura
tioni: cū illis fere careant. Tum qā solū robur corporis intendunt: qđ
& nocte acquirūt magis cum amplior fiat sanguificatio distributio
& spirituū in his generatio. Si autē corpa fuerint a dicto tēpamēto
& robore distātia: sicut sunt plurima usq; ī egritudine nūc deueniē
tia: talia aut exercitant exercitatio forti continuo & uehementi: aut
nō: si sic: ut sunt uictū manibus q̄rentes: melius est eis prādiū sup ce
nā maiorare. Cuius cā est: qā alimētū nō solū expetitur pp nutrire:
sed pp humectare mēbra ac irrorare ne arefiāt ex forti motu: & re
sistatur resolutioni caloris: pp qđ op3 plus cibi exhiberi in prādio:
neq; pp exercitiū talia corpora cessant ab eorū digestiōe: cū ita sint
cōsueti. Vsus. n. est res p̄ter naturā. Est & calor uehemēs pp exerci
tiū potens sup digestionē in eis: pp quod uidemus eos ter in die cū
appetitu comedere & benedigerere. Si autē nō utantē forti & laborio
so exercitio cōtinue sicut p̄dicti: dupliciter illud euenit: qā aut solū
qñq; utunt exercitio forti & laborioso & nō cōtinue: aut solū utun
tur exercitio debili. cū quo stat multiplicatio supfluitatū. si utantē
exercitio plurimo forti & laborioso p̄pter occupatiōes necessarias
in uita & ad salūtem: sicut ciuiles uiri q̄ plures circa bona fortunæ
negociātes ad salutē interdum exercitio forti & laborioso mouentē:
& diu equitātes uel itinerantes: aut aliud quoddā fortius a consueto
agentes exercitio: & his utilius est cenā sup prādiū amplius augere.
Cuius rō est: qā si tales prādiū augerēt cū nō sint cōsueti a deo forti
& laborioso exercitio agitari ut priores ipsorū: iā corrūperet dige
stio: malorū humorū generatiua. Itē p̄pter motū supflūū calor horū
disseminatione est debilitatus: cuius quidē unitio quæ magis nocte
fit q̄ die potissima est fortitudinis & digestiōis causa: quare in cena
instante nocte alimentū amplius potest administrari. Itē isti prius

nō laborioso utebant^r exercitio:& sic corpus eorū humiditatibus ple-
nū est:qbus & paruo cibo sufficiēter pōt resisti resolutiōi & exsicca-
tioni factis p motū ī die occurrentē. Si vō paucis debilibus exerci-
tiis & paruis occupationib⁹ in uita utant^r:p̄cipiēdū est ipsis melius
prādere q̄ cenare. Et declarat^r sicut istud nī corpibus nūc egrotātib⁹
apparuit. Cū. n. hi sunt debilis digestiōis: ut plurimū iuuant^r p calo-
rē solis & lucē: ualde uiuificos: confortant^r. n. inde spūs pp suū sile.
Ipse. n. est lux: aut effigiē h3 lucis p̄m Aui. Iuuat^r etiā q̄a supfluita-
tes: tūc melius expellunt^r poris aptis de die q̄ de nocte. Prēterea no-
cte non op3 eos multo cibo sed pauco repleti: cū nā tūc intenta est:
magis circa digestiōē humorū crudorū: quos somnus h3 maxie di-
gerere ac ad benignū reducere. Licet. n. nocte digestiua fortificetur
uirtus: nō tñ adeo q̄ ualeat cibū & supfluitates digerere. Aduerten-
dū est insup q̄ in exhibitōe cibi maioris aut minoris ī prādio q̄ in
cena maxime seruādus est usus: q̄a cōsuetudo est res maxima in cō-
seruatiōe sanitatis & egritudine curāda. Secūdo regiminis acutorū
qd̄ oñdit^r ex eo q̄ eius mutatio & maxime subita uenemēter est le-
sua. Vñ Dama. Mutare cōsuetudinē nociuū est & molestū: & p̄ci-
pue senibus. Et iō prae cōsuetudines abolēde sunt: sed nō mox: eo
q̄ nā nō sustinet repentinās mutationes. Et sicut patet q̄ uniuersa-
lius maiorādū est prādiū sup cenā. cū plurime egritudines sunt ma-
teriales & plurima corpora lapsa. Si tñ solū semel in die comeda^r
melius est cibū in cena exhibere nisi oculi aut cerebrū patiant^r. tūc
enī melius est in prādio exhibere cū nō parū egrotātis nocet oculis
& cerebro. Vltorius circa textū est notādū q̄ nō solum repletio no-
cturna: siue ī cena nocet stomacho. imo oīs repletio cibi generat. n.
oppilatiōes febres: putredines: apostemata: & leprā: q̄a est cā in dige-
stionis: q̄ autē oīs repletio nociua est stomacho declarat Aui. xiiij.
in trac. i. c. de rebus: quaz usu ledunt^r stomachus & intestina dicēs.

Ex reb⁹ magis inimicis stomacho est repletio: & pp illud nō auget corpus gulosi: qm̄ cibus eius nō digerit: qre nō crescit ex eo corpus. Ille autē q cibo abstinet dū tñ remanet aliqd appetitus eius auget: qm̄ stomachus eius bñ digerit cibū. Et sic ualde cauēdū est ne stomachus torqueat & multū grauet ex cibo: ita ut anhelitus angustietur: & pulsus uelociter: & sifr repletio nauseatiua & fastidiū inducens: multū est euitāda: & spāl̄r ex malis nutriētibus. Nā si fastidiū sit ex grossis nutriētibus: pueniūt iūcturaz dolores & renū: & podagra & grossicies splenis & epatis & regulariter egritudines flegmatice & melācolice. Et si fastidiū sit ex nutriētibus subtilibus pueniūt febres acute & maligne: & apostemata multū acuta: igit̄ euitāda est repletio nauseatiua: nō igit̄ tñ est comedendū: qn stomacho maneat aliq locus uacuu: nec ex toto d3 desiderii sopiri: sed retineri debēt aliq reliquie appetitus: & hoc spāl̄r obseruādū est in hñtibz appetitū fortē. Sunt. n. aliqui quoz appetitus nāl̄iter multū sopitus est: & isti forte debēt plus comedere q appetūt.

CIn hoc textu ponuntur aliqua praecepta quae homo sane cupiens uiuere necessario debet obseruare ante sumptionem cibi.

Tu nūq comedas stomachū nisi noueris añ.
Purgatū uacuūq; cibo quē sumpseris ante
Ex desiderio poteris cognoscere certo
Hec tua sunt signa subtilis in ore dieta

Quoz primum est q homo nō debet sumere cibum nisi nouerit stomachū suū esse purgatū a malis humorib⁹ quod fit per uomitū expellendo humores putridos & malos in eo existentes: qā si sumeretur cibus prādictis malis humoribus in stomacho remanentibus ex cōmixtione taliū humorū cū cibo: cibus sumptus corrumpetur. Secundū praeceptū est: q homo nō debet sumere cibū de nouo nisi prēsenserit cibum sumptū in stomacho suo fore dige-

stū & ab eo euacuatū: qā nihil est deterius in humano corpore q̄ in
 tromittere cibū sup ali ū qui non est digestus: sed digeri incipit. Nā
 supassumptus cibus prioris digestionē incohatā īpedit. Et digestio
 prioris an cōplebit̄ q̄ trāsiens ad epar p uenas miseraicas ducet secū
 cibū supassumptū indigestū: uñ crudi humores ī corpe multiplica
 bunt̄. Vltērius ī textu ponunt̄ duo signa euacuatiōis stomachi a ci
 bo p̄assumpto. Primū est desiderīū certū. i. uera fames. Et pro intel
 lectu istius sciēdū ē q̄ duplex ē fames. s. uera & mēdosa. Verā Gal.
 describit. ii. Amphorismoꝝ ī cōmēto illius canonis ubi dicit. Indi
 gentia nō opz laborare. dicēs. Certa fames est cū hō cibo indiget: uñ
 imensus sequat̄ appetitus. Sed mēdosa fames est cibi appetitus cor
 pore nō indigēte. Et sic ut uera fames sit ex cōstrictione & corruga
 tione uenarū officij stomachi p̄cedentibus a succione mēbroꝝ inani
 toꝝ cibo indigentiū. sic mēdosa fames solet ab his fieri q̄ stringūt
 & rugāt orificiū stomachi mēbris cibo nō egentibus: ut ab actu fri
 gidis stipicis aut acetosis. Et istius signi & secūdi p̄cepti p̄cedētis cō
 memorat Auic. in. i. doctri. ii. ca. de eo qđ comedit̄ sic inquit. Opor
 tet p̄terea ne aliq̄s comedat nisi post desiderīū: neq; in hoc tardet̄ cū
 desiderīū ebullierit. i. forte fuerit nisi mēdosū fuerit. ut ebrioz desi
 deriū: & hñtiū fastidiū: qm̄ tollerare famē stomachum putridis re
 plet humorib⁹: Et postea eodē cap̄lo dicit: Et neq; ipse neq; oēs q̄ sa
 nitatē hñe uolūt aliqd comedāt nisi desiderīū fuerit certū & stoma
 chus & supiora itestina a priō nutriente euacuata fuerint. Qđ n. in
 corpe existit deterius ē si nutriēs supnutriēs qđ nō ē digestū mittet̄.
 Secūdū signū qđ significat sup certo desiderio siue certa fame ē sub
 tilis dieta p̄cedēs. i. parua admīstratio cibi: qñ. n. illā sequit̄ fames si
 gnificat̄ esse certa & vā. Sciēdū est insup q̄ in una & eadē refectiōe
 pessimū ē sī multos & diuersos cōiūgere cibos: ut carnes & pisces
 uel pullos & porcū: & postea plōgare tēpus in comedendo: qā pri

Hos cibos
 na, rep̄e none
 An

mus cibus iā digeri incipit cū aduenit ultimus: & sic ptes cibi diffi-
miles fiūt in digerēdo: sic q̄ p̄assumptē prius digeste sunt q̄ postre-
mo sumpte sue digestionis mediū attigerint: un̄ fit q̄ qdā corrūpūt
alias. Et istud inuit Aui. in. i. doc. ii. c. de eo qd̄ comedit̄ dicēs. Et ni-
hil qdē deterius est q̄ diuersa nutrimēta simul adiūgere: & post hoc
in comedēdo tps plōgare: cū. n. postremū nutriēs aduenit primū iā
incepit digeri: nutriētes ergo ptes i digerēdo nō simulant̄. Sciēdū ē
tñ q̄ plōgatio in comedēdo moderate facta fere una hora: grā bonę
maltigatiōis & trāsglutitionis est laudabilis & plurimū cōferēs ad
cōseruationē sanitatis: q̄a p̄fecta cibi maltigatio cū morosa trāgluti-
tione siue ingluuie est ueluti media digestio: s; mala maltigatio uel
digestionē cibi impedit uel uehemēter retardat: sed plōgatio in co-
medēdo cū interlocutionibus & pausis duabus uel tribus horis est
plurimū nociua: & sequunt̄ ex ea nocumenta prænarrata.

Perfica: poma: pira: lac: caseus: & caro salsa.
Et caro ceruina: leporina: caprina: bouina.
Hæc melancolica sunt infirmis inimica.

¶ In hoc textu tan-
gunť decē cibi siue
alimēta melancoliā
generatiua aut infir-
mis inimica. Quo-

rū primū est comestio p̄ficor̄: de qb⁹ Ga. ii. ali. c. xix. dicit q̄ & hog
succus & qd̄ uelut caro facile corruptibilis est: & oīno qdē prauus:
q̄re non opz: sicut qdē est post aliud alimentū offerre: corrūpunt̄. n.
supnatātia. Meminisse aut̄ opz huius qd̄ cōe in oībus: q̄cūq; caco-
chima humida lubrica & facile subire potētia: pp hoc opz ipsa co-
medere priora alijs: sic. n. ipsa celeriter subeūt: & illis uiā faciūt: ulti-
mo aut̄ sumpta simul corrūpūt & alia. Et ita p̄z q̄ istud dictū d; in-
telligi de p̄ficis comestis post cibū aliū: q̄a ipsa sumpta ante cibum
bona sunt stomacho uentrē lenientia atq; appetitū puocātia. Iuxta
illud Auic. ii. cano. c. de p̄ficis: dicētis. Matura sunt bona stomacho:

& in eis est uirtus faciendi appetitū cibi. Et subdit Auic. Et oportet
qdē ut nō comedant post aliū cibū: qm̄ corrūpunt post eū: sed p̄ce/
dāt añ cibū. Sili Serapion i aggre. c. de eis: auctoritate Diascoridis
ait: matura ex p̄ficis sunt bona stomacho & molliūt uētrē. Immatu
ra v̄o stringūt: & qñ desiccantur stringūt fortius: & decoctio siccorū
qñ. s. bibiē phibet fluxū humiditatū ad stomachū & uentrem: & qñ
trita sup locū puluerizant uñ fluit sanguis abscindēt eū. Et h̄ prae/
narrata habeāt iuuamēta: q̄a tñ humorē generāt putrefactibilē: no
citiua sunt infirmis: & maxime qñ indebite sumunt. Et sunt p̄fica
frigida in primo gradu & humida in secūdo. Secundū est pira siue
comestio piroꝝ. Et cā eius est: q̄a pira & generalr oīs fructus recens
nō coctus replet sanguinē aquositate buliēte in corpe: & sic p̄parāt
sanguinē ad putrefactionē: & p̄ cōsequēs nocēt egris. Pira sili ut di
cit Auic. ii. cano. c. de eis: a p̄prietate inducūt colicam: Ipsa tñ inter
ceteros fructus multos impinguāt: p̄pterea porci ex ipsis piris im
pinguant plusq̄ ab aliqb⁹ aliis fructibus. Et q̄a pira uētositatē gene
rant: & sic inducūt colicā. V̄sus h̄z q̄ pira & alii fructus uentositatē
faciētia cū carnatiuis. i. uentositatē expellētibus comedūt: uel possu
mus obuiare nocumēto ipsoꝝ supbibēdo uinū uetus odoriferū: &
meliora pira sunt q̄ magis odorifera sunt: & magis dulcedinē par
ticipātia: & ēt meliora sunt decocta q̄ cruda: & p̄nt decoq cū aniso
feniculo & zuccaro. Tertiū est comestio pomorū: de q̄bus dicit Aui.
.ii. cano. c. i. q̄ assiduatio comestionis eoꝝ facit euenire dolorē ner
uorū. Et poma ēt malā h̄nt p̄prietatē in generādo uētositatē in secū
da digestiōe: q̄re nocēt egris: & ēt p̄p similem cām illi q̄ dicta est de
piris. Et ista dicta de piris & pomis maxime intelligēda sūt de ipsis
crudis & nō de ipsis coctis. Et nedū isti fructus ab infirmis sunt ui
tādi: imo oēs fructus iplētes sāguinē aquositate ebuliēte: ut fructus
recētes: quorū succus in humano corpe ebullit sicut mustū: & succus

fructuū ebuliūt exterius in uase:& hoc pp calorē solis derelictū in
eis cū maturabant. Isti.n. fructus pp ebulitionē succi eorū pparant
sanguinē ad putrefactionē: licet pro hora q̄ sumunt iuuamētū pre
stent humectationis. Et de hac cā Auic. febricitātibus pphibuit fru
ctus maxime recētes in.iiii. trac. ii. c. vii. dicēs. Et oēs fructus nocent
febricitāti cū ebulitiōe sua & corruptiōe in stomacho. Quartū est
comestio lactis. Cuius cā est: q̄ lac de leui corrūpit:& in fumū aut
acetositatē cōuertit i stomacho imūdo: sicut ut plurimū est stoma
chus febricitātis febre putrida:& ergo febricitātibus febre putrida
nō cōcedit. Et si ē malū hñtib⁹ dolorē capitis & siticulosus & plu
ribus aliis: de qbus loq̄t Ipocras. v. pticula amphorismoꝝ: ampho
rismo illo. Lac dare caput dolētibus malū &c. Verū est tñ q̄ in aliq
bus passionibus cōuenit sicut i ptisi & ethica & aliqbus aliis put ē
dicit Ipocras amphorismo iā allegato:& ēt inferius aliqd dicet ibi.
Lac ethicis sanū &c. Et l3 lac in pdictis passionibus uitupet: In sa
nis tñ laudabile est:& hoc si in stomacho & epate bñ digerāt: tūc.n.
intestina lauat sua aquositate:& mūdificat butirositate sua: humo
ribus uenenosis repugnat: mēbra humectat: caseitate sua uulnera pe
ctoribus iuuat & pulmonis gutturis renū quoq̄ itestinoꝝ & uesice
morsurā acutoꝝ humorū in intestinis mitigat: quia uisceribus inui
scatur:& humorū pphibet morsum. Præterea cōuenit lac corporibus
tēpatis: quorū stomachus mūdus est a colericis & fleumaticis humo
ribus. In his.n. lac bñ digestū multū dat nutrimentū: laudabilē san
guinē generat carnē augmētāt: totū corpus laudabiliter humectat:
exteriora pulchra facit. ut refert ysaac in dietis uñibus. Et ibi ēt au
ctoritate Ruffi dicit q̄ lac bibētes ieiunos esse oportet & bibat cali
dum cū exeat ubera: neq̄ aliqd comedat quousq̄ digerāt:& labor
& nimius motus caueat. Non est tñ quiescendū oīno a deambula
tione sed deambulandū est suauiter quousq̄ in stomachi fundum

descēdisse sentiat. In distēpatis vō corpibus lac nō cōuenit. In calidis. n. corpibus cito mutat in fumositatē & colerā. In frigidis vō in acetositatē & putredinē. In stomacho etiā imūdo lac nō cōuenit: qā in eo corrūpit. Circa electionē aut lactis sciēdū est q magis eligendū est lac mediocre in uia nutrimentī & nō subtilissimū sicut lac camelī aut ēt asininū neq pinguissimū & grossissimū: sicut lac uaccarū & pecudū. Eligēdū est igr lac capre: nō. n. h3 tñ aquositatis sicut lac camelī qd nō est aptū ad nutriendū rōne nimie humiditatis: sed uētris subductiuū: nec h3 tñ pinguedinis & grossicieī seu caseitatis & unctuositatis sicut uaccarū & pecudū qd pp grossiciem & unctuositatē est uenarū oppilatiuū: uentositatū generatiuū: & difficilioris digestiōis quā sit necessariū in regimine sanitatis. Eligat igit lac capre nō nimis ppinq partui: nec nimis distātis a partu nō pinguatīs: nutrite ī bonis pascuis & ī tpe quo repiunt meliora pascua. Quintū est comestio casei & pōt itelligi de oī caseo maxime tñ de ueteri. Cuius rō est: qā caseus recēs est frigidus & humidus & grosse substantiæ & difficilis digestiōis & oppilatiuus & lapidis gnātiuus & nō multū cōpetit uia cibi ī regimine sanitatis: Et caseus uetus ē calidus & siccus pp sal. facit cibū digeri & difficulter digerit parū nutrit & male: ī stomacho nocet: & nimis desiccāt: & minus cōpetit q recens. Et si aliqs caseus est medius inter nouū ueterē & uiscosum & frāgibilē durū & mollē: & parū declinās ad aliquale dulcedinē: nō nimis salsus: nō lachrymosus: cū icidit saporis delectabilis & boni odoris: cuius ī stomacho mora nō diuturna ex bono lacte cōuenienter factus sufficiēter unctuosus: talis utiq caseus bonus est: & inter alios magis est diligēdus: & post cibū sumptus nō multa quāritate: multa vō quāritate stipatus in uia cibi uniuerſaliter est malus: stomachū grauās & inobediens digestiōi: & oppilatiuus: & lapidis in renibus: & humorū grossorū in corpore & uentositatū generatiuus.

Solū igit̃ ille caseus est bonus quē dat auara manus. Sextū est caro
falsa. Caro. n. falsa siue sole siue fumo exsiccata cuiuscunq; generis
aut aialis fuerint generat sanguinē grossū & melācolicū: & p cō/
sequēs nocet infirmis: nec est cōueniēs sanis. Et istud inuit Aui. ii. in
doc. ii. c. xy. in fine dicēs. Et exēplū spissi pauci nutrimēti mali chī
mi. i. mali humoris est caro solita. Septimū est caro ceruina: q̃ siſr ē
sanguinē melācolicū generās. teste Rasi. in Almāfore. c. de aialibus
siluestribus & domesticis. Octauū est caro leporina q̃ siſr sanguinis
melācolici est generatiua. Dicit. n. Rasis de ea loco p̃all. Ipsa. n. plus
aliis melācolię gnātiua est. Et de ista ēt dicit Isaac in dietis uniuersa/
libus q̃ nō cōuenit ī uia cibi: sed solū ī uia medicinē. Et est sciēdū
q̃ ista caro leporina & siſr ceruina cū puenerit ad antiquatē simplr
sunt euitāde. si tñ aliquo mō cōueniant meliores sunt iste carnes cū
partui sunt p̃pinq̃: ut siccitas eorū obtēpet ab etate: & ēt sunt euitan
de: nisi sint pingues: nā ex ea pinguedine obtēpat siccitas. Nonū est
caro caprina. Decimū est caro bouina: q̃a iste carnes ēt sunt carnes
melācolicę. Nā Isaac in dietis uniuersalibus de eis dicit. Caro capri
na & bouina sunt pessima dura in digestiōe tarda: & digesta grossū
generāt sanguinē & melācolicū. Et Aui. ii. cano. de carne caprina di
cit. Caprina vō nō est bona multū: & eius humor fortasse est malus
ualde. Et sub istis ēt intellige carnē hircinā & uaccinā quæ peiores
sunt p̃dictis carnibus. s. caprinis: & bouinis. Nā de eis dicit Aui. ii.
can. c. de carne. Et caro uaccina & ceruorū hircorū siluestriū & ma
gnarū auiū facit euenire febres q̃rtanas. Et de carne uaccina adhuc
dicit q̃ caro uaccina plurimū nutrimēti est grossa melācolica gene
rās egritudines melācolicas. Et ulterius dicit q̃ caro uaccina gene
rat leprā. Et de carne hircina dicit q̃ est mala absolute. Quia iā tex
tus locutus est de carnibus uitādis: & maxie aialiū q̃drupedū. Vidē
dum est ulterius de carnibus aialiū q̃drupedū. Et q̃a circa electionē

carniū aīaliū q̄drupedū strouersia uī iter auctores medicine. Qui
dā. n. dicūt carnes porcinas eē meliores sicut Gal. & qdā alii. Alii vō
dicunt q̄ carnes edinas esse meliores: sicut Rasis Auic. & Auer. licet
Auer. v. colliget iponat Aui. q̄ dixerit carnes porcinas eē meliores:
qd̄ tñ nō dicit auctoritate ppria: sed auctoritate christianorū. alii vō
laudāt uitulinas prę aliis. Secūdū est q̄ electio & melioritas carniū
aīaliū q̄drupedū pōt multipliciter attēdi. Primo mō ex pte maioris
nutrimēti & irresolubilioris & carnib⁹ humanis filioris. Et isto mō
caro porcina cæteris est melior. Primo pp maximā similitudinē quā
h3 cū carnib⁹ humanis: teste Gal. iii. alimētorū ubi dicit: porcine at
carnis similitudinē ad hoīes addiscere: est ex eo q̄ qdā comederunt
humanas carnes ut porcinas nullā suspicionē hñtes s̄m gustū ipsa/
rū & odorē. Et Auic. ii. cano. c. de sanguine ait. Sanguis hoīs & san
guis porci sunt similes in omni re: ita ut qdā fuerūt q̄ uēdebāt car/
nē hoīs ac si esset caro porci: & occultatū fuerat illud usq̄quo inuē
ti fuerūt in ea digiti hoīs. Et istud idē sentit satis Auerro. v. colliget
.c. de carne. Secūdo q̄a caro porcina ualde nutritiua est. Nam dicit
Gal. iii. alimētorū. Omnīū edibiliū caro porcorū ē maxime nutri/
tiua: & huius expiētiā euidentissimā hñt athlete. Et postea eodē libro
ait: porcorū carne nullum aliud amplioris nutrimentū hēbis sumere.
Tertio q̄a generat alimētū stabile fortiter resistēs resolutioni. Et ista
fuit mens Galieni multis passibus ubi nō parū p̄fert porcinas car/
nes cæteris carnibus. s. in octauo de ingenio: ubi dicit. Cæteris carni
bus porcina laudabilior est si porcus mōtana incoluerit: post porcū
edus. Et filr ī q̄nto teraputice ubi dicit. Quadrupedū caro laudabi
lior est porcina ī calore & humiditate tēpata. eiusq̄ cibis plurimus
& sanguis ab ea generatus oī melior est sanguine. Et istud ueritatē
h3 de carne porcorū nō antiquorū: q̄a eorū caro indigestibilis est: nec
iuuenū: siue lactentiū: q̄a caro eorū humidissima est: sed etate medio

criū: puta unius anni uel duorū tā domesticorū quā siluestriū. Veri-
fili tñ estimandū est q̄ porci siluestres sunt domesticis meliores: q̄
carnes porcorū domesticorū sunt plus debito uiscosiores. Et de car-
nib⁹ porci siluestris siue apri di. Aui. ii. can. c. de carne. Christiani vō
dixerūt: & q̄ eos imitant⁹ q̄ melior caro siluestris est caro porci silue-
stris. nā cū hoc est leuior carnib⁹ domestici porci: est fortis nutrime-
ti & plurimi: & est uelocis digestionis: & est melior q̄ esse pōt in hye-
me. Et ex isto ulterius sequit⁹ q̄ p̄dictæ carnes porcine multū lauda-
biles sunt corpibus iuuenibus sanis & fortibus. laborātibus nō di-
sp̄positis ad oppilatiōes: & his qui impinguari q̄rūt: q̄ talia corpora
indigent plurimo nutrimento & difficulter resolubili. Et ergo dicit
Ra. in Almā. c. de uirtute carniū. Caro vō grossa multū laborātibus
cōueniēs est: subtilis vō his qui p̄dictis sunt p̄rii conuenit. Et idē
uult Aui. in. i. c. de regimine eius qd̄ comedit⁹ dicēs. Exercitati prae-
terea & multi laboris magis sunt tollerātes nutriētia grossa: alio mō
pōt attēdi melioritas & electio carniū ex pte tēpate cōplexiōis earū:
facilis digestiōis & sanguinis ex ipsis generati tēpantiā. ut. s. illa ca-
ro dicat⁹ melior q̄ tēpate est cōplexionis. facilis digestionis sanguinē
generans tēpatū in caliditate & frigiditate subtilitate: & grossitate.
Et isto mō caro edina est melior & laudabilior ceteris. ut uult Ra-
sis Auic. & Auer. Nā dicit Rasis in Almā. c. de aīalibus siluestribus
& domesticis. Edina caro est tēpata nullā in se hñs malicię admix-
tionem q̄ l3 tēpatū generet sanguinē: laborātibus tñ nō cōgruit. cui
nulla alia caro p̄ferēda est. Nō est. n. adeo debilis ut ex ea uirtus mi-
nuat⁹: neq̄ eius nutrimentū adeo multū est & grossum ut ex eo pue-
niat repletio. & grossus generet⁹ sanguis. Sanguis quoq̄ q̄ ex ea gene-
ratur iter subtile & grossum: ac iter calidū & frigidū existit. Et ista
caro nō cōuenit multū laborātibus. sed iuuenibus tēpatis exercitio
mediocri utētib⁹: q̄ ista caro generat sanguinē forti exercitio uel

labore faciliter resolubilem: licet nō exercitio mediocri. Et sicut quo
ad istā intētionē caro edina iter carnes domesticas. Ita caro capreoli
inter carnes siluestres ē melior. Et post istā carnē edinā plurimi me
dicorū sicut Ra. & Auer. ponūt carnē arietinā. Et dicit Auer. y. colli
get. c. de carne: q̄ est hęc opinio maioris ptis medicorū p̄ter gali qui
abominat̄ carnes arietū. Et ur̄ sibi: q̄a caro uitulorū est melioris nu
trimēti quā arietina. Et forsan gali. hic attēdit melioritatē nutrimentī
ex eo qđ est plurimū nutrīre: & nutrimentū dare magis irresolubile:
qđ magis ur̄ cōuenire carnib⁹ uitulinis quā arietinis: cū arietine ma
gis humide sint. Tercio mō pōt attendi melioritas & electio carniū
ex pte minoris uiscositat̄ & melioris odoris earū. Et sic carnes uitu
line sūt meliores alijs carnibus. Et istud inuit Auer. v. collet. c. de car
ne dicēs. Et carnes uitulorū sunt bonę carnes: ideo q̄a nō hñt illā ui
scositatē frigiditatē & siccitatē quā hñt carnes bouinę ueteres: & car
nes earū sunt magis odorifere alijs carnibus: & q̄tū est in hoc melio
res sunt carnibus edinis: q̄a in carnibus edinis manifestat̄ qđā mu
scillago. i. uiscositas añq̄ coquant̄: sed carnes edinę sunt meliores ui
tulinis: q̄a meliores generāt humores. Et ex isto p̄z quō nō est tanta
cōtrouersia inter auctores medicinę sup̄ electione carniū q̄ta prima
facie apparet. Notandū est insup̄ q̄ carnes aīaliū sicce cōplexionis
meliores sunt circa partū q̄ distātes multū a partu: ergo edī & lactē
tes uituli meliores sunt hircis & bobus: q̄a siccitas primę ætatis hu
miditate corrigit̄. Sed carnes aīaliū cōplexiōis humidę sunt melio
res distātes a partu. & circa partū deteriores: q̄a sua nimia humidi
tas p̄cessu ætatis exsiccātis. s. iuuētutis corrigit̄ aut tollit̄: & ab hu
miditate primę ætatis crescit. Et iō iuuenes castrati arietes. s. unius
anni sunt meliores & minus uiscosi lactētibus agnis: & porci unius
āni uel duorū meliores lactētib⁹ porcellis. Et ergo bñ dicit Aui. iii. c.
de regimine eius qđ comedit̄. Oportet aut̄ ut cibus supple sanitatis

cōseruatiuus sit tales quales sunt carnes:& pprie carnes edor & u/
tuloꝝ lactentiū paruor & agnor aīaliū. Et ex istis oībus ꝓcludit ꝓ
carneshircor caprar & arietū & bou & porcor ātiquor:& spāl
nō castrator & porcelloꝝ lactētiū & agnor lactētiū nō sunt multū
cōueniētes in regimine sanitatis:sed carnes uituloꝝ iuuenū & arie/
tū aīaliū & porcor duor annor uel unius ēt castroꝝ sufficiēter cō
ueniētes sunt esui ī regimine sanitatis. Et est diligēter notādū ꝓ car
nes declinātes ad siccitatē debēt elixari:& declinātes ad humiditatē
debēt assari:ut earū humiditas tēpet:& iō carnes cuniculoꝝ & lepo
rū ceruor uituloꝝ & caprioloꝝ debent elixari:& carnes porcelloꝝ
& castrator arietū assari:elixatio.n.obtēpat siccitatē. Et ex hoc pa/
tet ꝓ in tpibus & cōplexionibus humidis magis cōpetūt carnes de
clinātes ad siccitatē ut assent. In tpibus siccis & cōplexione & etate
siccis magis cōpetunt carnes declinantes ad humiditatem.

Oua recentia:uina rubentia:pinguia iura.

Cum similia pura nature sunt ualitura.

= la remola, o acemite =

¶ In hoc textu po
nunt tria alimēta q̄
in modica quātitate
multum nutriunt.

Quorū primū ē oua recētia:q̄a sūt de his q̄ in modica q̄titate mul
tū nutriūt:ut inuit Auic.ii.can.c.de ouis. Et idē uult.iiii.in.c.i.ubi
dicit:nutriēs vō paruē q̄tītatis:& multi nutrimēti sunt oua & gal
loꝝ testiculi. Et illud idē in multis aliis locis repetit. Circa electionē
ouorū sciēdū ē oua ꝓ gallinarū & ꝓdicū & faseanoꝝ iuuenū & pin
guiū sūt bona in sanitatis regimine:& aliis ouis simplr meliora:uñ
oua paruula lōga sūt bona.uñ filia ꝓs bñi iubet pro lege teneri. Qd
bona sint oua cādida lōga noua.amplius oua tremula.i.ꝓ decoctio
nē aliqliter inspissata:ut in manu tenētis in cortice suo uideant tre
mere:sunt meliora duris & forbilibus:& sunt multi nutrimēti:& fa
cilis & bonę digestiōis:& generāt sanguinē maxime cordi ꝓportio

D

nabile. uñ cōualefcētibus senibus & debilibus maxime cōueniūt: & maxime uitella. uñ Auic. in trac. de uirib⁹ cordis uult q^d uitella ouorū aīaliū bonę carnis sicut gallinarū pdicū & fāseanorū: licet nō sint medicinæ cordi: multū tñ cor cōfortāt. Et postea subdit q^d cito in sanguinē cōuertunt^r: & post cōuersionē paucā hñt supfluitatē: & generāt sanguinē subtilē & clarū: & ergo maxime cōfortāt cor generādo sanguinē ei pportionabilē. Et ulterius dicit q^d multū ualēt in dissolutione substātiæ spūs & diminutiōe sanguinis cordis. Sorbilia vō oua facilis sunt digestiōis: & leniūt pulmonē: & pectus: uentrē lubricant: & minus nutriūt quā tremula. Dura vō oua p decoctionē facta ad digerēdū sūt difficilia: & nutrimētū exhibēt grossum: & tarde a stomacho descēdēs: & tarde penetratiuū. Notādū ē insup q^d ex diuersitate pparationis: ouorū esse acgrit^r in eis bonitas uel malicia: aut. n. sunt assata: aut elixa: aut frixa: aut in iure sunt cocta. Assata elixis grossiora sūt: & ad digerēdū duriora: qā focus substātiālē eorū humiditatē desiccāt: Et fiūt duob⁹ modis: aut. n. cū corticib⁹ iter calidos cineres ponunt^r: aut in testis frāgun^t. In testis fracta peiora sūt aliis. Illa aut q^d cū corticib⁹ iter calidos cineres ponunt^r duobus fiūt modis: aut iter cineres ponūt^r tota: aut sup carbōes ptim discoopta: quæ i cinerib⁹ ponunt^r tota sūt peiora: qā cū calor foci circūeat: fumositates retinet: discoopta sup carbones posita fumositatē emittūt: & mūda fiūt. Elixia i aq^a meliora sūt q^d assata: qā aq^a humiditas calori foci i humiditate desiccāda repugnat. Et fiūt duob⁹ modis: aut. n. cū corticib⁹ elixant^r: aut infra aquā frāgun^t. Cū corticibus peiora sūt alijs: qā cortices phibēt dissolutionē fumositatū & grossiciei. In aq^a fracta calor aq^a tēpate penetrat: & grossiciē suā subtiliat: & aufert si bi grauitatē suā odoris. uñ hmōi laudabiliora sūt ceteris oib⁹. frixa ceteris peiora sūt: qā pessimos generāt humores: & sūt in stomacho morācia fumositatē & corruptionē inducētia: & fastidiū faciētia. In

iure cocta iter allata: & in aq̃ fracta sūt mediocria. Et ista colligunt
ex Isaac in dietis ulibus. Sciendū est ēt q̃ ouū diuersificat s̃m eius
partes cōponētes. Nā uitellū in caliditate tēpatū existit: albumē vō
frigidū est & uiscosū dure digerit: & sanguis ēt ex eo generatus nō
est bonus. ut hī ex Rasi. iiii. Almā. c. de uirtutibus ouorū. Et sicut oua
p̃dicta. s. gallinarū p̃dicū & falcenarū sūt cōuenientia ī regimine sa
nitatis: ita oua anatū: anserū: structionū: & similiū uolatiliū minus
cōuenientia sūt ī regimine sanitatis: uel simplr cuitāda. Secūdū est
uinū rubeū. Pro quo sciendū est q̃ uina diuersificant ī colore. Nā q̃
dā sunt alba: q̃dā rubea clara: q̃dā citrina: & q̃dā nigra. Vina. n. alba
debiliora sunt ceteris: minus calida & minus nutritiua. uerū sūt mi
nus ledētia caput & magis urinæ puocatiua & apitiua. Quod sūt
debiliora ceteris. p3: q̃a s̃m Gal. sup. i. can. iiii. parte regiminis acu
torū. Debile uinū est q̃d minus calefacit & minus replet caput: cum
ergo uina alba minus calefaciunt & minus replent caput ceteris: ut
patebit debiliora erūt ceteris. Quod āt uina alba sūt ceteris minus
calida: p3 p Gal. in cō. illius can. iiii. parti. regiminis acutorū: de uino
etenī albo dicentē. Nō est possibile alicui ex uinis albis ut calefaciat
calefactiōe uehementi. Et postea subdit. Vinū aut albū est minoris
calefactiōis oībus uinis. Et istud est uerū cōparādo uina eiusdē terri
torii adinuicē: & nō aliter: qm̃ uina rubea & ruffa gallicana nō sunt
ita fortia: nec ita calida: sicut sunt multa uina alba quæ repiunt in
alijs territoriis. Debet igit fieri cōparatio inter uina eiusdē mane
riei & territorii. Quod aut sint ceteris minus nutritiua p3 p Gal. in
cō. illius amphorismi secūde particule amphorismorū: facile est re
pleri potu q̃ cibo dicentē. Vinū. n. aquosum subtile atq; albū usua
liter aq̃ est uicinū & illius uirtuti uicinat adnutriendū: uñ urina p
uocat: nec corpus inde nutrit. Et s̃līr ī cō. illius amphorismi eiusdē
particule. Eorū q̃ nutriunt dicit Gal. uinū aquosum nimis dat cor

pori nutrimentū: cuius liquor est sicut aq̄ subtilissima & color albus. qđ aut nimis ledūt caput p̄ Auic. in. i. doc. ii. c. de regimine aq̄ & uini dicētis. Vinū v̄o albū & subtile calefactis est melius: nō. n. capitis efficit dolorē: sed fortasse humectabit: & capitis dolorē alleuiabit. Et idē etiā uult Gal. in cō. illius cano. iii. pticule regiminis acutorū. Potus aut̄ dulcis: rō aut̄ q̄re minus ledūt caput ē: q̄a minus fumosa & uaporosa sunt ceteris: qđ aut̄ magis sunt urine puocatiua & apitiua: p̄ p̄ Ipo. in cano. illo. iii. parti. regiminis acutorū de uino etenī albo dicētē. Sed trāsitus eius. s. uini albi ī uesicā ē facilior q̄ cuiuslibet alterius potus: cū quo ēt uim apitiuā h̄re dinoscit̄. Et ex hoc textu sequit̄ q̄ ista uina alba subtilia plus cōueniūt q̄ alia uina calefactis: siue a nā sicut colericis & sanguineis nālibus siue ab accidēte: sicut calefactis ex ira uel mora in sole. Et s̄l̄r magis cōueniūt studētibus: qui debēt uti uino nō turbāte cerebrū: & s̄l̄r cōueniūt h̄ntib⁹ cerebrū debile: siue nāl̄r siue accidētāl̄r: q̄a h̄ntes cerebrū debile ex forti uino facil̄r inebriant̄. ut habet Auic. in. i. loco p̄alle. Et ergo si uti uelint uinis fortibus necesse est ea fortiter limphare. Et s̄l̄r cōueniūt h̄ntibus epar calidū & stomachū calidū & habitātibus in regione calida: q̄a calida uina in istis facerēt estuationē. Vina v̄o rubea clara sicut beluacēsia calidiora sūt ceteris. ut uult Gal. cō. illius cano. sup̄ Alman. De uino etiā albo. ubi dicit. Verūt̄n cuius calefactio ex uinis ē uehemēs: eius color est rubeus clarus. Et ista uina ēt nutritibilia sunt ceteris: ut habet Gal. in cō. illius amphorismi p̄all̄. Facile est repleri. ubi dicit. grossum v̄o & rubeū uinū nutritibilius ē ceteris: implens corpora cito obnoxia inanitioni. Et circa istud est intelligendū q̄ uina rubea dicunt̄ nutritibilia eo q̄ plus eorū ī substantia mēbrox cōuertit̄. Vina t̄n nigra p̄nt dici nutritibilia ceteris q̄a cōstantius dāt nutrimentū: & tardius a mēbris resolubile. Et isto mō dicit Gal. in cō. illius amphorismi p̄alle. Eorū qui nutriunt̄ q̄ ui

na grossa & rubea nutribiliora sunt quā aquosa minus tñ quā nigra. Et isto mō ē intelligit̃ dictū Isaac in dietis particularibus ubi uult q̃ uinū nigrū plus nutrit q̃ rubeū. Et ista uina rubea magis ledūt caput quā alba & minus urīnē sunt puocatiua. & hinc est q̃ ista uina q̃a fortia sunt hñtibus debile cerebrū nō cōueniūt: ut dictū ē: sed bñ cōueniūt hñtibus forte cerebrū: cū forte cerebrū uapores eleuatos ad ip̃m nō suscipit. ut dicit Auic. in. i. cap. p̃alle. & circa istud est sciendū q̃ ingeniū hoīs fortis cerebri magis clarificat̃ & acuit̃ si bibat uinū bonū quā si nō biberet. ut uult Aui. in. c. i. p̃alle. & rō est: q̃a ex bono uino plusq̃ ex quocūq̃ alio potu generant̃ & multiplīcant̃ spūs subtiles clari & puri. & inde est qđ theologi cōtēplari soliti circa altissima bona uina diligūt: & s̃m Aui. ibi. Ista uina ualēt hoīb. frigide cōplexiōis & fleugmaticis. Talia nāq̃ uina corrigūt lapsū frigiditatis cōplexiōis & apiūt oppilatiōes euenire solitas frigidis fleugmaticis: & digerunt fleugmata coopantia ad cōuersionē eorū in sanguinē: & digerunt̃ facili: & cito penetrāt & p̃bēt alimentū mūdū & spūs plurimos. Vina ṽo citrina minoris calefactionis sunt q̃ rubea clara. ut uult Gal. i. cō. illius cano. p̃al. de uino etenī albo. maioris tñ calefactiōis sunt q̃ alba. & ergo magis sunt caput ledentia q̃ alba. ut uult Gal. in cō. illius cano. p̃alle. Potus aut̃ dulcis: Et ista uina etiā minus nutritiua sunt q̃ rubea. magis tñ q̃ alba. Et apud quosdā ista uina etiā uocant̃ alba. Et hinc est q̃ aliq̃ dicunt q̃ uina alba cito calefaciūt multū. Vina ṽo nigra sunt minoris calefactionis q̃ citrina. & ergo ē minus ledūt caput q̃ citrina. Sed q̃a tardioris descēsus sunt in uentrē: & minus urīnē puocatiua q̃ alba. magis ledūt caput q̃ alba. ut h̃z Gal. in cō. illius ca. p̃all. Potus at̃ dulcis. Et sunt ista uina etiā plus nutritiua q̃ alba. & citrina minus tñ q̃ rubea. ut p̃dictū est. Tertiū est sorbilia facta ex iuribus carniū. & maxime ex brodio pullog. Talia. n. brodia naturē humanē sunt amica

ex quo facillime in sanguinē sunt mutabilia: & bonū sanguinē generāt. & maxime dū sūt ex simila. i. ex subtilissima parte farine: quā simila & maxime tritici multū nutritiua est: & bonum nutrimentū affert. ut hī pōt ex Ra. in Almā. Et ista tria ponit Auic. ii. in doc. ii. sum. in. c. xy. in fine. ubi dicit. Exēplū subtilis multi nutrimenti boni chimi. i. humoris est ouorū vitelli & uinū & aq̃ carnis. Et ex isto cōcludit̃ q̃ ista tria sunt de genere naturā humanā maxie cōfortatiua.

C In hoc textu tā-

gunt̃ duodecim res
corpus humanū nu
trientes ac impingua
tes: quarū prima est
triticiū. i. panis ex tri

Nutrit & impingat triticū: lac. caseus infans
Testiculi: porcina caro cerebella: medulle
Dulcia uina: cibus gustus iocundior: oua
Sorbilia: maturę ficus: uueq̃ recentes.

tico. de quo dicit Aui. ii. can. c. de pane. q̃ impingat uelociter & maxime de frumēto nouo. Ra. ṽo in Almā. de tritico dicit. Triticiū tēperamēto uicinū est: l̃z caliditati parū attineat. Quod autē pōderosius & solidius inuenit̃ maioris est nutrimenti. Oībus quoq̃ hoībus aliis granis p̃ficiēs magis p̃priū inuenit̃. Sanguis ē ex eo generatus omni sanguine q̃ ex aliis generat̃ granis tēpatior est. Et sequenti. c. dicit. Panis q̃ ex tritico fit pluribus hominū cōuenientior est. Circa electionē at̃ tritici sciēdū est. q̃ electio eius pōt sumi uno mō ex pte substātię ipsius. alio mō ex pte p̃parationis eius. Electionē at̃ eius ex pte substātię ipsius ponit Aui. ii. cano. c. de frumēto dicēs. Melius ē istud qđ est mediū inter duriciē & raritatē. magnū. pingue. recēs. i. nō nimis antiquū. planū. qđ est inter rubedinē & albedinē. frumētū ṽo nigrū mali est nutrimenti. Rasis ṽo sup̃addit pōderositatē eius sup̃ electiōe eius. Circa electionē ṽo eius ex parte p̃parationis eius: sciēdū est q̃ oīa q̃ sunt ex farina tritici frixa tarde a stomacho deſcēdūt. generāt grossos humores. opilāt uias epatis: augmētāt sple-

nē:& generāt calculū multū nutriūt si digerant. Triticū vō elixū ē
cibus grauis & indigestibilis. sed si digerat: fortiter nutrit & robo-
rat uirtutē. Sed triticū sub forma panis bñ fermentati & assati in cli-
bano moderato igne est electus cibus. Et oīa ista colligunt ex Ga. i.
ali. Secūda res est lac: Et pōt illud intelligi de lacte ebutirato quod
apud medicos adohohe dī:& apud cōes balbuca: balbuca. n. recēs si
comedať cū pane recenti: siue calido & iposito maxime impinguat:
pōt ēt intelligi de lacte caprino qđ ēt multū nutrit de quo prius la-
tius dictū est ibi: pfica poma pira: tertia res est caseus infans: siue re-
cens: de quo dicit Au. ii. can. c. de caseo: qđ est nutritiuus & impin-
guatius. Et l3 caseus recēs nutriat & impinguet. in regimine tñ sa-
nitatis nō cōuenit: qā sequunt ex eo nocumēta prius dicta ibi: pfica
poma pira. Quarta res testiculi:& illud maxime intelligēdū est de
testiculis galloꝝ impinguatorū: de qbus Au. ii. cano. c. de testiculo
dicit: qđ sunt ualde boni nutrimenti & pulchri:& .iiii. in. c. i. c. i. de eis
dicit qđ in modica q̄ritate multū nutriūt. Et pōt istud ēt intelligi de
testiculis porcoꝝ multū pinguiū nōdū coeūtiū: sicut porcoꝝ caros
quæ alioꝝ aīaliū q̄drupedū melior existit:& hoc quo ad hoc qđ est
nutrimentū p̄bere maius irrefolubilius corpori humano siū s: sic ēt
& porcoꝝ testiculi respectu testiculoꝝ alioꝝ aīaliū q̄drupedū:& est
hoc diligēter notādū qđ testiculi aīaliū puectoꝝ i qbus est iā ferme-
tatū semē & generatū nō sunt boni nutrimenti: sed testiculi aīaliū iu-
uenū adhuc nō coire potētiū qbus adhuc nō est sperma fermentatū:
sunt satis laudabilis nutrimenti si bñ digerant:& de istis ēt intelligit
dictū prius. Quinta est caro porcina: de cuius electione & effectu
satis ample dictū est prius. ibi pfica: poma: pira. Sexta est comestio
cerebroꝝ: pro quo sciēdū est qđ cerebrū est stomacho malū nausea-
tiū deiectiū appetitus:& grossi humoris gnātiū: uerū est tñ qđ si
bñ digerat alimētū dat corpori notabile: sed nullo mō comedi de-

bet post alios cibos: bonū autē est q̄ cū origano uel calamēto uel cū
aliquibus obtēpantibus eius uiscositatē & frigiditatē ī q̄bus sit uirtus
incisiua & calefactiua pareat: Et cauēdū est qđ si comedat qđ primi
tus affet sup carbones: & est aduertēdū qđ nō cōfert illis q̄bus frigi
de solēt aduenire egritudines: sed bñ hñtib⁹ cōplexionē calidā: ut
uult Rasis in Almā. & de uirtutib⁹ mēbroꝝ aīaliū. Et breuiter pag⁹
cōuenit ī regimine sanitatis: sed aliqñ bñ cōuenit uia medicīnē. sicut
cerebrū capreoloz cōueniēs est cōtra uenena: & cōtra morsum ue
nenosoz: & cerebrū leporis cōtra tremorē: & p̄m quosdā. cerebrum
pulloꝝ & caponū ad memoriā & subtiliationē ingenii cōferūt. Cir
ca electionē tñ cerebroꝝ sciēdū est q̄ meliora eoz sunt cerebra uo
latiliū. & p̄prie montanoꝝ: & ex cerebris q̄drupedū cerebrū arietis
deinde uituli. ut uult Aui. ii. cano. c. de cerebro. Septima est medullē
quæ multi sunt nutrimenti si bñ digerant. put dicit Aui. ii. cano. c.
de medulla. & ē facile in sanguinē cōuertit. hoc tñ malū faciūt q̄
deiciūt appetitū atq; nausēā inducūt. Et ergo Aui. docet eas come
dere cū pipib⁹. Et ē aliq eas p̄parāt cū citoniis & pastillis: ut faciūt
lecardi. Et pro electiōe eaz dicit Aui. q̄ cōueniētior est medulla ui
tuloz & cerui. deinde thauri: & postea capraz. deinde ouīū. Et p̄m
aliquos medullē thauroz iuuenū & pinguiū multū cōueniētes sūt.
Octaua est dulcia uina de q̄bus posterius dicet ibi: sunt nutritiua.
Nona est cibus gustu iocūdior: q̄a talis maxime nutrit: Iuxta illud
Ipoc. ii. pte amphorismoꝝ dicētis. Parū deterior cibus & potus de
lectabilior qđē meliorib⁹ magis delectabilis est appetēdus. Et Gal.
in cō. illius ait. Omnis. n. cibus sapidus in quo q̄sq; delectat cū acci
pit a stomacho cōplexus retinet: & cū magna delectatione digerit
plus q̄ qlibet alius q̄ fit abominabilis: fugit uñ uomitus fastidiū in
flatio rugitus generās. Et hinc est q̄ aliq melius ualēt cū malo cibo
q̄ cū bono: q̄a maiorē delectationē hñt in malo. Decima est oua sor

bilia q̄ in modica q̄titate ē multū nutriunt. de q̄bus ē dictū est su-
pra ibi. Oua recētia. Vndecima est ficus maturē q̄ pp suā dulcedinē
multū nutriūt & īpinguāt. Circa istud sciendū est q̄ l3 nutrimentū
sic nō existat ī robore nutrimenti carnis: & granorū. est tñ uehemētio-
ris roboris q̄ nutrimentū omniū fructuū: ut uult Aui. ii. ca. c. de ficu-
bus. Et ibidē ē dicit q̄ ficus est nutribilior ceteris fructibus. Et idē
uult Aui. in. i. c. de regimine eius qd̄ comedit̄ dicens q̄ inter fructus
fructus magis nutritiui & siliiores & p̄pingores carnib⁹ in nutriēdo
sunt ficus & uux ualde maturē & dactili. Circa electionē vō earum
sciendū est q̄ p̄m Aui. ii. can. c. i. de ficub⁹. Melior est alba q̄a lenior.
deinde rubea siue citrina. & deinde nigra. Et q̄ uehemēter matura ē
melior ē & p̄xima ad hoc ut noceat. Itē humide & recētes ficus ma-
gis & uelocius nutritiue sunt q̄ sicce & citius trāseunt de stomacho
ad epar: & magis humectant epar & magis lenificāt q̄ sicce: sicce vō
sunt minus inflatiue & magis stomacho cōuenientes q̄ humide de
siccis dicit Aui. loco p̄all. Sicca qd̄ in suis opationibus est laudabi-
lis. uerū sanguis ex ea generatus nō est bonus: & pp hoc facit pedicu-
los: uerū si sit cū nuce tūc eius chimus. i. humor fit bonus: & post nu-
cem cū amigdala. Et postea dicit q̄ administratio sicce cū ieiunium
adest. est mirabilis iuuamētī in apiendo uias cibi. & p̄prie cū nuce
& amigdala. cū tñ ei⁹ nutrimentū cū nuce sit plus quā cū amigdala.
Et cōueniunt utreq; ficus in hoc q̄ in ipsis est inflatio & lenificatio
& expulsio supfluitatū ad cutē & puocatio sudoris & remotio aspi-
tatis gutturis: & mūdificatio & lenitio pectoris pulmonis & canne
eius aptio oppilationū epatis renū & splenis. Duodecima res ē uua
recēs. i. uua dulcis & bñ matura. Pro quo sciendum est q̄ uua est tri-
plex. Nā qdā est imatura & acerba: & fit ex ea agresta. & ista strin-
git uentrē & colerā rubeā repremit atq; sanguinē. & multū ualeat in
fluxu uentris colerico: alia est matura uiridis & recens: ex q̄ fit uinū.

Et ista spāl'r qñ est alba: & sine nucleis & cortice uentrē laxat: & cē/
 teris fructib' plurimi & melioris nutrimentū existit sicut & ficus: mi/
 noris tñ nutrimentū ē q̃ ficus. ut h3 Auic. ii. can. c. de uua. Verū ē tñ q̃
 uentositatē generat & inflatiōes uentris dolorē. Et si remanserit per
 duos dies uel tres post collectionē suspenſa donec cortex detume/
 scat melius nutrit & minus laxat: nec tñ inflat. Et hñtes stōachū ple/
 nū cibo & imūdū malis humoribus nullo mō comedāt uuas & spe/
 cialiter recētes: & sine arillis: uelociter. n. in stomacho imūdo corrū/
 punt: & in stomacho pleno cibis: q̃a nimis cito digerunt: & nō pote/
 runt exire de stomacho post earū digestiōē pp cibū nōdū digestū:
 q̃re tunc in stomacho corrumpunt: & aliū cibū corrūpūt. Et simi/
 liter ē intelligendū est de aliis fructibus laxatiuis: & si aliquis uelit
 sumere uuā uiridē & recentē bonū est q̃ primitus infundat in aqua
 feruenti p horā. & deinde ponat in aquā frigidā: & post sumatur.
 Ra. ṽo in Almā. de uua recentī: & spāl'iter dulci. dicit q̃ cito corpus
 impinguat: & augmētāt erectionē uirgē. & ulterius dicit q̃ illa uua
 quæ est subtilioris corij i. corticis citius descēdit a stomacho: illa ṽo
 quæ grossioris tardius. Alia est uua sicca: quæ passula uocat: & ista
 licet ponat & numerat iter equalia: parū tñ calliditati attinet: & bñ
 nutrit p̃m Ra. lo. p̃all. & confortat stomachū & epar p̃m Auic. loco
 p̃all. & opilationes remouet. Et dī q̃ epar impinguat ex eis: & ma/
 xime si mudent ab arillis. Et sic tex. p̃dictus pōt intelligi de uua
 matura recentī: & de uua sicca quæ passula dicitur.

C In hoc textu po/
 nunt q̃ttuor genera

lia qbus uina pbāt.
 Primū est odor: ui/
 num. n. boni odoris

siue redolens multiplicatiuū est spirituū subtilium. Et p̃m Cōstā. y.

Vina probant odore: sapore: nitore: colore:

Si bona uina cupis: hæc qnq; pbant in illis

Fortia: formosa: fragrantia: frigida: frigida.

theoricę bñ nutrit:& bonū sanguinē generat:uinū vō fetidū abomi-
nabile est naturę humanę spūs grossos melancolicos generās:& s̄m
Cōstā.v.theoricę malū sanguinē & capitis dolorē ex malo fumo ca-
put ascendere generat.Gal.vō.iii.regiminis acutorꝝ cō i.loquens de
diuersitate uinoꝝ ex odore dicit q̄ ex uino boni odoris est melioris
chimi.i.humoris.& s̄m illud est multitudo quę implet ex eo caput:
q̄ est:quia est subtilius & calidius Q uod aut ex eis est mali odoris
s̄m maliciā chimi generati ab eo erit paucitas lesionis eius ī capite:
qd̄ est:qa est frigidius & grossius:Illud aut cui penitus nō est odor
nō facit oīno aliqd accidere in capite:quia est uehemēter grossum.
Secundū est sapor.sicut.n.cibus sapidior melius nutrit:& melius a
stomacho amplectit̄.ut dictū est in snia p̄cedenti:ita & uinū.Circa
istud tñ sciēdū est q̄ uina in sapore diuersificant̄:qdā.n.sūt dulcia:
aliis nutribiliora grossum sanguinē faciētia:& uentrē humectantia
ad digerēdū dura & sicim gnātiua.Alia sunt pōtica siue stiptica sto-
machū cōfortantia:uentrē cōstipātia:pectori & suę ptinentię.s.pul-
moni & cāne eius nociua:intestinis cōgrua:ad digerendū dura:alia
sunt acerba q̄ sūt diuterica.i.urinę puocatiua:grossos humores nō
generātia:sed dissoluentia:alia amara minus calida.ut h3 Cōstā.v.
theoricę.Tertiū est nitor siue resplendētia q̄ indicat sup subtilitate
uini:& sic ex cōsequenti sup subtilitate spirituū ex ipso generatorꝝ.
Q uartū est color.Ex pte.n.coloris uina diuersificant̄ in nutritiōe:
Vina.n.rubicūdiora ceteris paribus magis nutribilia sunt albis:&
ideo plus cōueniūt macris quā alba.alba tñ plus cōueniūt pingui-
bus.Et de ista diuersitate uini:ex colore dictū est prius ibi.Oua re-
centia.Deinde ī textu ponunt̄ qnq; spālia qbus pbat̄ bonitas uini.
Primū tangit̄ cū dī.Fortia.Fortitudo.n.uini cognoscit̄ ex effectū.
Vinū.n.forte est qd̄ calefacit corpus uehementer replens caput s̄m
Gal.cō.i.iii.pti.regiminis acutorꝝ.Istud.n.uinū maxime spirituū ē

multiplicatiuū & multū nutritiuū. Caueāt tñ ab illo nisi sit limpha-
tū q sūt debilis cerebri: q̄a magna effumatio ab ipso ad cerebrū ip-
sum pueniret: & ipm lederet. Secūdū tāgit cū dī formosa. Vinū. n.
formosū: siue pulchrū: q̄a cū maiori appetitu sumit̄ melius digerit̄
& melius nutrit. Tertiū tāgit cū dī fragrātia. Vinū. n. fragrans siue
bñ redolēs maxīe cōfortatiuū est: & spirituū subtiliū generatiuū.
ut dictū ē. Quartū tāgit cū dī frigida. Nā uinū d̄z eē frigidū quo
ad tactū. nō at̄ quo ad effectū. Vinū. n. calefactū cū sit rarius & sub-
tilius citius inebriat: neruos debilitat. & caput ledit nisi in modica
q̄ritate sūptū fuerit. Quintū tāgit cū dī frisca. Vinū. n. bonū d̄z eē
friscū: siue leue. qđ spumādo sonū facit & h̄z spumā tenuē de facili
labilē: & in medio existēte: siue qñ ī eo mouent̄ athomi. Vinū. n. nō
istius dispōnis p̄dulum dici d̄z: & maxime si nō sonat uel corpora
athomalia nō hēat: uel d̄z dici debile uel limphatū si spumā hēat cū
magnis ampullis: uel ad latus cippi spuma diu maneat.

Sunt nutritiua plus dulcia candida uina.

na cādida & dulcia ceteris paribus uel nutriūt reliqs uinis. Et istud
uoluit Cōstā. loco p̄all. & idē uult Aui. in. i. c. de regimine aq̄ & uini
ubi dicit. Vinū quoq; grossum qđ est dulce. est melius illi q̄ uult esse
pinguis. Et rō est q̄a uina dulcia uehemēter a mēbris attrahunt̄ pp̄
eoz dulcedinē: cui nā cōgaudet. nā dicit Aui. ii. can. trac. i. c. iii. opa-
tiones aut̄ dulcis sunt digestio & lenificatio & multiplicatio nutri-
mēti: & nā diligit ipm. & uirtus attractiua attrahit ipm. Et licet iste
textus uerificet̄ de omni uino dulci: eligibile est tñ uinum moderate
dulcedinis. & nō dulce in summo: sicut uinū qđ uulgo muscadellū
siue muscadetū dī: q̄a tale corrūpit sanguinē. Cuius rō est: q̄a natura
rapit auide tale uinū a stomacho ad epar prius q̄ digerat̄ qđ ī eo est

¶ In hoc textu po-
nit̄ unū documētū
de uinis. Et est q̄ ui-

utile chilificationi & añq̃ maturet̃ eius supfluitas: pp̃ delectationem
eius: maximā in cōnaturalitate dulciū: & sic replet sanguinē aquosi
tate indigesta: ex q̃ reddit̃ aptus ebullitioni & putrefactioni. Et istud
etiā intelligendum est de aliis cibis dulcibus in summo: Pro maiori
noticia sciēdum est q̃ ex usu uini dulcis alior̃ nutrientiū dulcium
tria timent̃ nocumenta: & maxime his q̃ ad ea p̃ni sunt: Primū est
fastidiū p̃pterea q̃ dulcia suis caliditate: & humiditate leniūt & ap/
planāt orificiū stomachi inducētia illic dispositionē p̃riā inanitioni
& corrugationi q̃ sunt cā famis. Secundū est uelocitas inflāmatiō/
nis eor̃: & cōuersionis in colerā. nā res dulces cōuenientissime sunt
in gnātionē colere. Et pp̃ hoc mel plus oībus rebus generat colerā:
qm̃ ip̃m est dulcius oībus rebus: & post ip̃m uinū dulce: ut h3 Gal.
in cō. illius can. iii. parti. regiminis acutor̃. Mentē leuius p̃cutit. Et
hinc est q̃ inducit sitim: nec cōuenit febricitātibus: nec ēt colericis.
ut ibidē dicit Gal. Tertiū est opilatio epatis & splenis: q̃a dulcia tra/
hūnt̃ ab eis cum fece pp̃ magnā delectationē quā h3 eis: & maxime
epar añq̃ digerāt: q̃re illic leuiter inducunt opilatiōes: coopante ad
hoc substantia grossa: in qua fundat̃ sapor dulcis s̃m Aui. ii. cano.
trac. i. c. iii. Et hinc est q̃ uinum dulce minus est urīnē puocatiuū q̃
alia uina. Et q̃ ista tria nocumenta summe ualent acetosa: q̃a appeti/
tum sua acetositate puocāt: & sua frigiditate inflāmatiōē p̃hibēt:
& subtilitate suę substātię opilatiōes apiunt. Notādū insup̃ q̃ licet
uina dulcia & alia nutriētia dulcia opilent epar & splenē: deopilāt
tñ ip̃m pulmonē. Et ratio q̃re nō opilāt pulmonē sicut epar & sple/
nē est: q̃a a dulcibus in trāsitu suo p̃ meri nil nisi subtile ad ip̃m re/
sudat: & sanguis genitus ex rebus dulcib⁹ ad pulmonē uenit iā pu/
rificatus ī epate prius: & corde subtiliatus. Et istud uult Gal. in cō.
illius can. iii. parti. regiminis acutor̃: dulcis potus. Item uina dulcia
minus inebriāt s̃m Ipo. iii. pti. regiminis acutor̃: canone illo mentē

leuius pcutit q̄ reliqua fortiora uina: ex p̄dictis cōcludi pōt q̄ si bi/
batur uinū rōne nutritionis corporis restaurationis & impinguatio/
nis. sicut contigit in his q̄ macri sunt: siue nāliter: siue accidētaliter:
tūc uina dulcia & grossa sufficiēter colorata. Talia. n. uina sūt suffi/
cienter nutritiua: & depditi restauratiua: & corporē impinguatiua:
uñ cōueniētiora sunt ad impinguādū corpora macra. Et p̄ opposi/
tū si intēdamus nō nutritionē: nec depditorē restaurationē: nec im/
pinguationē. ut cōtingit in his q̄ sunt multū carnosi & pingues: tūc
cōpetunt uina subtilia nō dulcia: sed sapore amabili: odorifera: ad
albedinē declinātia sufficienter fortia eligenda sūt. Si vō de uinū
ad sitis extinctionē: tūc uinū albū subtile debile est eligibilius. tale
enim uinū magis humectat: & in frigidat: & p̄ h̄ns melius extinguit
sitim: & q̄to sitis est maior: tanto tale uinū est cōuenientius. Si vō ui/
nū de ad spirituū cōfortationē: & reparationē: & uirtutis cōforta/
tionē: tunc debet dari uinū subtile: odoriferū: saporis delectabilis:
mediocris coloris: sufficientis fortitudinis: & tale uinū debet sumi
cū pauco cibo: & debet esse depuratū ab utraq̄ supfluitate: & de/
bet sumi pauca q̄titate. Si vō intēdamus pectoris & pulmonis mū/
dificationem & uentris laxationem: tūc uina mediocris substantiæ
sapore dulcia sunt magis eligibilia.

CIn hoc passu po/
nunt duo nocumē/
ta nimie potationis
uini rubei. Primū ē

Si uinum rubeum nimium qñq; bibatur.
Venter stipatur: uox limpida turbificatur.

q̄ nimia bibitio uini rubei cōstipat uētrē. i. duos facit recessus seu
difficulter h̄re egestionē. Cuius cā s̄m aliquos est: quia tale uinū ru/
beū plus ceteris paribus est calefactiuū: & magis nutritiuū. Inquā/
tū. n. eius plus est calidū magis exsiccatur: & inquātū magis nutritiuū
auidius a nā retinet. Pōt tñ textus intelligi de nimia potatione uini

rubei stiptici: aut pontici: ex q̄ stipticat̄ & cōstipat̄ uēter pp stiptici
tatē & pōticitatē uini. Circa istud tñ sciendū est q̄ si exhibeat̄ uinū
ad stomachi: & uiscerū p̄tentiue fortificationē eligemus uina grossa
pōtica uel stiptica rubea uel nigra: sicut cōtingit in hñtibus fluxum
uentris pp debilitatē cōtentiue stomachi: & istud uult Ipo. iii. parti.
regiminis acutorū. can. illo palmeus qdē & niger: & sñr Gal. in cō.
illius. Sed si intēdamus cōfortationē digestionī cōpetūt uina subtri
lia uel mediocria in substātia & colore boni odoris: & cōueniētis sa
poris: & sufficiētis uigoris aliq̄lis stipticitatis. Secūdū est exaspatio
gutturis: siue raucedo quā inducūt aliq̄ uina intēse rubedinis pp eo
rū siccitatē & terrestitatē. Et istud nocumētū ē cōtingit ex uinis
rubeis patrie brabātie pp eorū stipticitatē & terrestitatē: & maxie
qñ multa sunt uina p̄dicta istud nocumētū s̄m cōtingit: nō tñ pri
mū: q̄a mustū magnę rubedinis solet inducere uētris fluxū pp feces
suas terrestres cū eo mixtas q̄ sui mordicatione mordicat̄ intestina:
ex q̄ mordicatiōe fluxus uētris causat̄: & tale uinū nō d̄z bibi mu
stū. i. q̄diu fuerit turbidū: & bulliēs. q̄a ex quo ip̄m est mordicās pp
suas feces terrestres: ab eo ēt eleuat̄ fumus mordicans: q̄ ad cerebrū
ueniēs sui mordicitate mordicat oculos: atq̄ rubificat. Et istud ēt in
telligēdū est de istis mustis patrie brabātie siue rubeis: siue albis pp
eorū terrestitatē. Cā at̄ q̄re iste fumus est mordicatiuus est: q̄a ui
nū a quo dissoluit̄ est mordicatiuū. Iam ut dicit Gal. i. pti. ampho
ris mo. in cō. illius ampho. & qui crescūt: qcqd a q̄libet re dissoluit̄ ei:
unde dissoluit̄ necesse est ut assimiletur.

Allea: nux: ruta: pira: raphanus: & tiriaca.

Hæc sunt antidotū cōtra mortale uenenū

qd̄ maxime ualet cōtra nocumēta puenire solentia ex mala aqua: &

¶ In hoc textu po
nunt̄ sex medicine
ualētes cōtra uene
nū. Prima est alleū

maximè ualet cōtra potū male aq̃: de quo dicit Serap. in Aggre. c. de eo q̃ qñ sumit alleū: & post bibit aq̃ corrupta nō nocet aq̃ illa potanti: & idē innuit Auic. ii. can. c. de eo: & in. i. c. de cōseruatione iter agentis a nocumēto diuersarū aq̃. Et istud idē ēt opat̃ cepe: ut uult Aui. ii. can. c. de eo: & sic pōt cōprehēdi sub alleo: de eo ēt dicit Aui. in. i. loco p̃all. q̃ cepe ē ut tiriaca malaq̃ aquarū: & maxie cū aceto: q̃a cepe est subtiliatuū incisiuū absterſiuū cū stipticitate & apit fortiter. ut uult Aui. ii. ca. c. de eo. Et est calidū ī tertio: q̃re calefacit malas aq̃s p̃hibēs ne sua frigiditate stomacho noceāt: & subtiliat grossas faciens eas cito penetrare. Et acetū huic p̃mixtū uigorat uirtutē eius in subtiliatōe & penetratiōe aquarū & p̃hibet a siti quā inducere solet cepe comestū. Et eadē rōne uerificat̃ de alleo. Et ergo ēt dicit Aui. in. i. primo loco p̃all. q̃ allea comedenda sunt aquas grossas & turbidas: q̃a subtiliāt eas cito descendere faciūt & p̃hibent ne stomacho noceāt & intestinis: & ne uenas opilēt. alleū p̃terea comestū añ iter & post hoc: ex melioribus rebus est: & cōueniētioribus illis q̃ ueniūt ab aere frigido uel q̃ uadūt ad eū: ut inuit Aui. i. i. c. de regēdo iter agentē ī frigore & cōgelatū. Et ex isto sequit̃ q̃ alleū multū ualet iter agētibus: & p̃ diuersas terras euntibus potibus utentibus: iuxta illud metricū: allea q̃ mane ieiuno sumpserit ore: Hunc ignotaq̃ nō ledit potus aquarū: Nec diuersorū mutatio facta locorū. Valet p̃terea alleū ad pūcturā uermiū uenenosorū & morsum serpētū qñ bibit̃ cū uino: qđ Aui. ii. can. c. de eo se dicit fuisse exptū: & cōfert ēt morsui canis rabiosi: & qñ fit emplastrū ex alleo & foliis ficus & cimini sup̃ morsum migalis confert. ut ibidē dicit Aui. Cepe vō s̃m Auic. ii. can. c. de eo: cōfert etiā morsui canis rabiosi cū linitur super ip̃m aqua eius: aut emplastrat̃ ex eo cum sale & ruta: & cepe qđ comedit̃ expellit nocumētū uentositatis uenenosorū: Et dixerunt qđā q̃ ip̃m generat in stomacho humorē humidū plurimū frāgentē no

cumētū uenenosorū: notandū est circa istud q̄ alleū & cepe: & sīlīr ē
porrū uia cibi nō cōpetūt tēpatis corpibus: nec calidis: & spālīr cru-
da: par. n. nutriūt: & male nutriūt: generāt sanguinē acutū & pūgi-
tiuū: grossos humores tñ subtiliāt: & uiscosos incidūt: & postq̄ de-
cocta sunt: pdūt pungitiuitatē: & adhuc remanet uirtus incisīua &
subtiliatiua: uñ magis cocta cōpetūt q̄ cruda. Porri. n. sunt calidi &
sicci: & dāt corpi alimētū illaudabile & oculis nocēt: & generāt san-
guinē nigrū melancolicū: & somnia terribilia: & neruos ledūt rōne
pūgitiuitatis eorū: nocēt dētibus & gingiuis: & nullus colericus: nec
melancolicus eis utat: & spālīr crudis. Cepe calide sunt: & hñt humi-
ditatē supfluā terrestre cū humiditate aquosa subtili indigesta: Si
comedant cruda generāt in stomacho malos humores & putrefacti-
biles & corruptibiles: & inducūt somnia mala & terribilia & dolo-
rē capitis: & nimius usus earū disponit hoīem ad memoriā depden-
dā: & pturbat intellectū: & pducit ad dementiā. sed si comedant co-
cte cū aq̄ laudabiliū carniū laudabilīr iuuāt digestionē: & minuunt
earū nocumēta: & tēpant cibaria frigida cū qbus decoquūt: sed me-
lius est eis nō uti. Allea calida sunt & declināt ad aliq̄lē humiditātē:
sed minus q̄ cepe: ualent q̄ uentositatē: & ualēt in tussi: & bñ scire
faciūt: sed nocēt uisui & dolorē capitis inducūt: & sunt tiriaca rusti-
corū: Et sic p̄dicta solū cōueniunt his q̄ fleumaticū aut grossum ui-
scosum humorē habuerūt. Colerici vō a p̄dictis abstineāt. Secūda ē
nux de qua dicit Aui. ii. can. c. de ea q̄ ipsa cū ficibus & ruta ē me-
dicina oībus uenenis: & ex ea cū cepe & sale fit emplastrū sup mor-
sum canis rabiosi. Et istud maxime itelligit de nuce sicca ante cibū
sumpta mō p̄dicto. Et circa istud ulterius sciendū est q̄ nuces sicce
peiores sunt recētibus & humidis: quia sicce magis unctuosę sunt:
rōne cuius in colerā cōuertunt: & inducūt capitis dolorē: & oculos
turbāt: & uertiginē generāt: & specialīr sumpte post cibū & linguæ

paralifim inducūt: uomitū puocāt: & uescas in ore faciūt. Et hñtes
stomachū colericū maxime debēt cuitare nuces siccas: & q̄to anti/
quiores tātō peiores sunt. Recētes aut minus male sunt: q̄a nō sunt
tātē unctuositatis: & ideo nō generāt dolorē capitis: aut uertiginē: &
filia sicut sicce: & rōne humiditatis lubricātis laxāt uētrē: & si ali/
quātulū torreant: & comedant post cibū: cōprimunt cibū sumptū.
Et sic p̄ q̄ nuces recētes sūt magis cōueniētes corpib⁹ sanis q̄ sicce.
Tertia est ruta de qua dicit Auic. ii. can. c. de ea qua resistit uenenis:
& postea subiūgit. Et q̄ sibi timet ne in potu sumat uenenū & pūgi
a uenenosis bibat de semine eius pōdus dragme unius cū foliis suis
cū uīno: & p̄prie si bibit cū nuce & bolo oībus cōtritīs & cōmixtis.
Et dicit Arist. in lib. de aīalibus q̄ cū mustela uult pugnare cū ser/
pēte: siue cū bufone: ipsa comedit rutā: ut īterficiat eū: q̄a odor rute
est inimicus ueneno: uñ comestio rute cū ficibus & amigdalīs dul/
cibus in mane p̄seruat a ueneno. Notandū circa istud q̄ duplex est
ruta q̄dā domestica & alia siluestris. Domestica melior siluestri est:
q̄a siluestris & maxime sicca. calida & sicca est in quarto gradu. q̄re
plurimū sumere de ea est p̄niciosum. Domestica v̄o humida: calida
& sicca est in secūdo gradu. Sicca v̄o in tertio: & est incisīua: resolu
tiua: carminatiua uentositū: & istud maxime cōuenit sicce. Nā dicit
Serap. c. de ea. q̄ est de rebus magis cōferētibus inflationibus. i. uē
tositatibus: sed in humida est inflatio. Itē ruta uehemēter acuit ui/
sum: & p̄prie succus eius cum succo feniculi: & melle collirio facto
ex ea aut comesta. ut dicit Aui. ii. can. c. de ea. Q̄ uia tñ in succo ru/
te q̄dā est bauracitas nocēs oculo: iō ruta pōt applicari oculo uēti/
lando: ita q̄ solū uapor siue fumalis euaporatio eius: & nō substātia
ruta ad substātiē oculi ptingat. Quarta est pira de qbus di. Aui. ii.
can. c. de eis. q̄ sunt cura fungorū mortificatiū. Et qñ quoquunt isti
fūgi cū piris minorat nocumētū ipsorū. Vel pōt iste tex. v̄ificari d:

piris aromaticis q̄ sui aromaticitate spūs cōfortarēt: & sic nocumē-
tū ueneni repellerēt. Quinta ē raphanus de quo dicit Aui. ii. can. c.
de eo. q̄ cōfert morsui uipe: & cū uino morsui cornute ē: Et semen
eius cōfert uenenis & uermibus uenenosis. Et si ponat̄ fructus eius
sup scorpionē moritur: & aq̄ eius est expta in hoc: & est fortior. Et si
morderit aliquē scorpio q̄ raphanū comederit nō nocebit ei. Et si
cōfert ēt p̄uocationi q̄ fit a fungis mortiferis. Vel pōt dici q̄ rapha-
nus ualet p̄ uenenū: q̄a p̄uocatiuus est uomitus: & sic p̄ uomitū sto-
machus purgat̄ a malis humoribus si q̄ in eo sint. Et circa istud sciē-
dū ē de raphano & radice q̄ sūt p̄pinq̄ i cōplexiōe q̄ nocēt corpib⁹
colericis: generāt. n. sanguinē acutū & pūgitiuū. Et raphanus ē ma-
lus stomacho faciēs cructuare: & generat humorē grossū: & si di-
gestiua sit debilia generat humorē crudū: h̄z tñ uirtutē subtiliatuā:
& incisiuā: qdā aut comedunt radicē & raphanū post alios cibos ad
cōfortādū digestionē. de quo admirat̄ Gal. Vñ uerū est qd̄ expictia
docet. Et dicūt sapiētes medici q̄ si comedant̄ post aliū cibū iuuant
ad digestionē: & descēsum eius: & uētrē laxāt. Sed si comedant̄ añ
aliū cibū impellunt̄ ad supiora: & uomitū inducūt. Bonū est aut q̄
comedant̄ cū aceto & sale post alios cibos. & in modica quantitate.
Verū est tñ q̄ oculis nocēt & capiti. Ra. v̄o in Almā. di. q̄ raphanus
lōgā faciēdo morā i stomacho incidit fluma. Cuius folia cibū dige-
rūt: & appetitiuā adiuuāt qñ paḡ sumit̄ de eis. Sexta est tiriaca q̄a
toto gñe ualet p̄ uenenū. & ideo ualet tā rōnabilibus q̄ brutis p̄ uene-
nū tā frigidū q̄ calidū. Et sub tiriaca pōt cōphēdi metridatū qd̄ si se-
opat̄. De tiriaca. n. di. Aui. vi. in tra. iii. c. i. Scias qd̄ canō maximus
in curatiōe ueneni est cōfortatio caloris inati: & exercitatio ip̄m ex-
pellēdū sicut facit tiriaca. De tiriaca v̄o & metridato s̄l̄r di. Aui. vi. i
tra. i. c. de medicinis cōib⁹ ad uenena sūt medicīa q̄ p̄r̄ sūt ueneno:
q̄re nō p̄mittūt ip̄m puenire ad cor: & sūt sicut tiriaca & metridatū.

In hoc textu no- Aer sit mundus habitabilis ac luminosus
tantur q̄tuor docu Nec sit infectus nec olens fetore cloace.
mēta circa electio /
nē aeris habitabilis: Q uorū primū est q̄ hō d3 eligere aerē mūdū. i.
nō infectū uaporib⁹ q̄a aer imūdu alterat cor s̄m cōplexionē illius
qd̄ sibi cōmiscet: inuit Haly. in tegni ī cō. illius can. Oia hoc. n. & c.
Secundū est q̄ hō d3 eligere aerē luminosū: aer. n. turbidus inducit
in corpore triticiā & pigriciē: q̄a aer turbatus cōmiscet humores:
& turbidus ad cor puenit: q̄re ex ipso & humorib⁹ grossi & turbidi
generant spūs animā tristificātes & pigriciē inducētes. Nihil est er
go quod magis iocūdū facit hominē atq; minus grauē quā in claro
aere ambulare uel mane surgere. Tertiū est q̄ hō d3 uitare aerē in
fectū: cuiusmodi est aer in quo sūt strages. cōiter. n. in locis in qbus
p̄cessit maxima hominū interfectio sequit⁹ pestis: & in locis uicinis
aer. n. infectus q̄n inspirat inficit spūs in nro corpe. Quartū est q̄
hō d3 uitare fetorē cloace. Et p hoc inuunt infectiones particulares
aeris. Cuiusmodi est infectio aeris latrinaꝝ uel foueaꝝ coque uel lo
coꝝ in qbus proiciunt⁹ cadauera mortua & ossa mortuorū: & aeris
uicini aq̄ in qua putrescit linū uel canapus: aer. n. taliter infectus in
ficit spūs nri corpis & maxie cerebro nocet. Et hinc ē qd̄ dicit Aui.
.ii. in doc. ii. c. ii. Et aer qd̄ dum est tēpatus & clarus: neq; substātia
extranea cōplexioni spūs p̄ria ei admiscet⁹ est sanitatē efficiēs: & ip
sam cōseruans: & cū mutat p̄riū suꝝ opationis opat⁹. Et pro maiori
declaratiōe p̄dictorū sciēdū est q̄ aer necessarius est in regimine sa
nitatis dupl̄r. Primo qd̄ pp refrigerationē cordis. Secundo pp ex
pulsionē fumosaꝝ supfluitatū tribulantiū spiritū & calorē innatū:
sicut. n. in exterioribus nos uidemus qd̄ ignis sine euentatione aeris
suffocat⁹ & extinguit⁹: sic ēt imaginari debemus qd̄ spūs & calor in
natus indigēt aere ipm nutriente cōseruāte & obtēpante. Obtēpa /

tio igitur caloris inati fit per aeris attractionem: & eius deputatio fit per aeris expulsionem: primum quod fit per motum attractionis: & secundum per motum expulsionis: si igitur aer attractus sit fetidus & impurus corrumpitur calor & spiritus inatus: aer igitur debet esse bonae substantiae cui non admiscetur aliquid ex uaporibus: nec fumositatem extraneam: non enim debet esse aer turbidus: nec nebulosus: nec malis uaporibus admixtus: hic enim aer humoris conturbat: & animum contristat ut dictum est. Et debet esse discoopertus caelo: & non inter parietes & tecta constrictus: & ut sit ad unum dicere: maxime euitandus est aer inclusus & non euertatus. Verum est tamen quod tempore epidimie in quo accidit aeris putrefactio communis: eligendus est aer inclusus. Vnde temporibus illis bonum est manere in domibus: & tenere fenestras clausas ne aer putrefactus ingrediat: sed alius aer discoopertus melior existit. Euitandus est propterea in regimine sanitatis: aer cui miscentur uapores lacuum & profunditatum aquarum putridarum continentium: & oleorum talium quod sunt caules & eruca & silia: & arborum uiscositatum malorum: quales sunt ficus & nuces. Amplius eligendus est aer in quo suseflant uenti ex terra alta uel equili. Et multum est sollicitare debemus quod aer non excedat in aliquo qualitate primarum. scilicet caliditate: frigiditate: humiditate: & siccitate. Quod si forsitan contigerit. obtineatur per artem. quantum possibile est. Et ista colliguntur ab Aui. ii. i. doc. ii. c. diuersis.

Si tibi serotina: noceat potatio uini
 Hora matutina rebibas: & erit medicina:

uini de nocte: siue tempore serotino: talis in crastino debet iterato sumere uinum. Vnde potatio uini nocturna potest inducere ebrietatem: siue sitim matutinam: uel potest inducere super calefactionem corporis: si uero inducat super calefactionem corporis: tunc maximus error est de mane iterum sumere uinum: quia est addere ignem igni: si uero homo incurrat ebrietatem cum aliquo nau-

In hoc textu ponitur unum documentum
 & est quod si quis male ualuerit ex sumptione

sea: tūc de mane bonū est sumere uinū: qā ex sumptione uini de fa-
cili tūc puocat uomitū: ex quo sequit' mundificatio stomachi: qua
mūdificatione facta: de facili cessat nocumētū ebrietatis & nausea.
Et pp hoc cōsulit Ipo. semel ī mēse inebriari. ut ex ebrietate puocet
uomitū: q est maxie pseruatiuus ab egritudinibus cronicis. i. lōgis
& malis: si ēt ex potatiōe uini nocturna ledat' aliqs: & hoc pp incō-
suetudinē potādi uinū: tūc de mane pōt cōcedi uinū ut assuescat: &
sic min' ledit' a sūptiōe uini. A p̄suetō. n. mior. fit lesio. ut uult Ipo. ii.
Amphorismorū: ibi. Ex multo tpe cōsueta &c. Si vō ex potatiōe ui-
ni nocturna sequat' sitis matutina illa est mendosa q curat' potione
uini: magis tñ sedat' potatiōe aq. Et qā iā dictū est de lesione & sum-
ptione uini. Sciēdū est q, hō debilis cerebri & ēt cuiuscūq; alterius
cōditionis sūmope cauere d3 a frequenti ebrietate. Frequēs ebrietas
fm Aui. in. i. c. de regimine aq. & uini inducit sex incōmoda in cor-
pore humano: quorū. Primū est corruptio cōplexionis epatis: qā uī-
nū supflue bibitū ad epar ueniēs: uel supflue resoluit calorē ipsius:
uñ amittit uirtutē sanguificā: & loco sanguinis generat aquositates
efficiētes ydropisim uel incēdit epar & humores eius: uñ generat' le-
pra uel mania. Secundū est corruptio cōplexionis cerebri pp assi-
duā eleuationē fumorū uini ad ipm disponētū calidū cerebrū ma-
niē & frenesi: & frigidum epilensia litargia appoplexia & subeth.
Tertiū est debilitas neruorū: uidemus. n. bibulos inebriari solitos tre-
mere caput & mēbra: nō solū ī senio: sed ēt in senectute & iuuetute
qñq;. Quartū est egritudines neruorū: sicut spasmus & paralisis: qā
uinū supflue acceptū sepe in stomacho acetū efficit: qd ualde no-
cet ueruis. Sepe quoq; cōuertit' ex defectu digestionis in aquositates
indigestas quæ neruos remolliūt. Et sepe ducit humores grossos ad
neruos: qbus distendunt' uel p̄hūnt'. Quintū est appoplexia pp hu-
miditates cerebri multiplicatas a uino: ita ut totalr opilent uias spi

rituū animalīū a cerebro in mēbra. Sextū est mors subitanea dū. s. stertēdo & dormiēdo uix anhelitus multitudine uini uel humiditātū ex eo generatarū claudunt: & ebrius suffocat. Et licet uinū imoderate sumptū p̄dicta inducat nocumēta: moderate tñ sūptū multa iducit iuuamēta. Tāgit. n. Aui. c. p̄all. qnq; eius iuuamēta. Primū est q̄ est bonus cibi penetrator in toto corpore. i. facilē efficit penetrationē cibi: cui imisceat ad oīa mēbra sui caloris subtilitate & conuenientia in p̄prietate occulta. Secundū est q̄ incidit ī fleuma. & hoc suis calore & subtilitate substātiæ: resoluit ip̄m coaptādo expulsionī uias ap̄iēdo: & naturā cōfortādo ad expulsionē. Tertiū est q̄ incidit colerā rubeā ī urina & alijs euacuationibus: ut sudore egestiōe: & resolutionē insensibili. Et istud intelligēdū est de uino subtili subrubco uel albo: qđ uel debile sit ex nā sui uel fortiter limphatū. Alioqn multiplicaret colerā p̄ cōuersionē ipsius in eā: & sup̄calefactionē epatis ab eo. Quartū est q̄ facit melancoliā: quē grossa est: & tardī motus faciliter labi p̄ cānales p̄prios ab epate ad splenē: & a splene ad os stomachi: & tandē a corpore cū fecibus exire: & flectit seu reprimīt nocumētū melācolię p̄ p̄rietatē in cōplexiōe & mō substātię & in effectibus. Nā melācolia tristitiā pusillanimitatē & auariciā parit. Vinū vō gaudiū: audaciā: magnanimitatē: & liberalitatē. Quintū est q̄ resoluit oēs modos seu spēs latitudinis: nisi multa q̄litas extra nea fuerit eis sociata: q̄a uinū resolutos spūs abunde reparat: uirtutē cōfortat: humiditates relictas ī musculis: neruis: cordis: & iuncturis tollit: aut minuit. Et si fuerit opus humectatione ut in lassitudine arefactiua uinū uelociter humectat dū mō limphet. Prēter hęc aut iuuamenta plurima alia inducit. Omniū. n. uelociter & subito nutrientiū est uinū calorē & spiritū naturalē cōfortat: & totū corpus calefacit: ingeniū clarificat: irā cōpescit: tristitiā remouet: libidinem incitat: & super oēs potus. semicrudos humores digerit. Et ut sit ad

unū dicere. Vinū reddit hoīem uirilē & s̄m aīam & s̄m corpus: unū
ceteris parib⁹ nō bibētes uinū sūt effeminati respectu bibētū uinū.

Hic primo po-

nit unū documētū

de uino: & est q̄ ui-

nū melius meliores

generat humores &

cā est: q̄ q̄to massa

Gignit & humores: melius uinū meliores.

Si fuerit nigrū: corpus reddet tibi pigrum

Vinū sit clarūq̄ uetus subtile maturū

Ac bene limphatū salies moderamine sūptū

humorū est melior: tanto humores ex ea geniti meliores esse debent.

Deinde subdit q̄ uinū nigrū inducit pigritiā in corpe. Et cā est: q̄

uinū nigrum grossius & terrestrius est. reliqs ergo spūs ab eo geniti

grossi sunt. Iuxta aliā auctoritatē Gal. prius al. Q uicqd de aliq̄ re

dissoluit ei: unde dissoluit necesse est. ut assimilet: spūs aut grossi fa-

ciūt corpus graue siue pigrū. Deinde ponunt. vij. documenta circa

electionē uini. Primū est q̄ d3 eligi uinū clarū: tale. n. q̄ subtile est

spūs subtiles & claros generat. Secundū est q̄ d3 esse uetus id est nō

nouū: nouū. n. uinū siue mustū ceteris parib⁹ facili⁹ inebriat: fluxū

uētris puocat: atq̄ colicā iducit & cetera accidētia: posterius dicēda

ibi. Impedit urinā: nec est intelligendū q̄ uinū oīno d3 esse uetus: ta-

le. n. s̄m Aui. in. i. c. de regimine aquę & uini: est q̄si medicina: & nō

sicut potus. i. magis inest ei uirtus alternatiua corporis ad caliditatē

& siccitatē q̄ uirtus alterabilitatis a corpore p opus nutritiōis & est

pauci nutrimenti: q̄ est spoliatū a fece: & a uiriditate quā p̄habuit

& pene ignem factū: pp qd̄ in Aggre. scribit. c. de uitā: auctoritate

Gal. q̄ est calidū & siccū in tertio gradu. Tertiū est q̄ uinū d3 esse

subtile. Subtile. n. uinū multos spūs p̄creat: atq̄ subtiles: grossum

autē grossos. Q uartū est q̄ uinū debet esse maturū & nō stipticū.

Vinū. n. stipticum abscindit oēs species euacuationis: ut uult Gal.

in cō. illius cano. iii. particu. regiminis acutorū. Sciendum etiā &c.

Et ergo nocet corpibus idigētibus euacuatiōe p̄ urīnā:& oībus mē
bris supioribus:ut ibidē ēt dicit Gal. Verū est tñ q̄ uinū stipticū cō
ueniēs est infirmitatib⁹ accidētib⁹ in intestinis:ut ibidē di. Gal. & ēt
supius dictū est:remouet tñ stipticitas a uino p̄ multā cōmixtiōē
aq̄:ut ibidē ēt uult Gal. Quintū est q̄ uinū d̄z esse limphatū:q̄a p̄
hoc remittit uinū a sua fumositatē:& sic minus inebriat. Et istud est
uerū de uino subtili. Vinū tñ grossū si limphet citius inebriat:q̄a p̄
hoc subtiliat:& magis fumosū efficit. Et de isto uino itellexit Aui.
qñ di. i. c. de regimine aq̄ & uini q̄ uinū limphatū citius inebriat q̄
uinū purū. Sextū est q̄ uinū d̄z esse salies cū ppinat:& est de cōdi
tionibus boni uini prius dictis. Septimū est sūptū ex cōditiōe bibē
tis & nō uini:& est q̄ uinū d̄z tēpate sumi:q̄a tēpate sumptū acuit
ingeniū:& inducit iuuamēta prius narrata. Ex p̄dictis oībus cōclu
di pōt q̄ uinū eligibilius & melius ī sanitatis regimine est uinū me
diū seu eq̄le inter uetustatē & nouitatē:& est clarū ad rubedinē tra
hēs bonū hñs odorē:& eq̄lis saporis qđ nec acre:nec acutū:nec dul
ce sit:qđ nō fumosū nec grossū nec ualde subtile:sed ad subtilitatē
declinās:qđ ēt iter fortitudinē & debilitatē obtinet mediocritatē:qđ
ēt nō creuit in saxosis & lapidosis mōtibus:nec ī terra simplr plana
& arabili:sed in terra mōtuosa v̄sus meridiē discoopta:& in regiōe
nō nimis calida:nec nimis frigida. Et ista partim colligunt ex Aui.
in primo loco p̄all. Circa regimē uini quo ad etates notādē sūt tres
regulē:q̄s ponit Auic. in. i. loco p̄all. Prima est qđ dare uinū pueris
in potu est sicut ignē addere igni in lignis debilibus:eo q̄ pueri ue
hemēter rari sunt:& de facili inflāmabiles pp̄ abundātiā sui caloris
īnati:& sunt debiliū neruorū:& debilis cerebri:q̄re ledit eos multi
pliciter uinū:& inflāmatiōe facili:& pcussiōe cerebri & neruorū sua
penetratiōe facillima:& fumatiōe copiosa. Cū igr̄ pueris uinū in po
tu dat calor eius inflāmabilis calori pueri inflāmabili addit in cor

pore pueri: qđ est paucę resistantię: sicut debile lignũ uel arũdo sicca
 uel stipula arida añ faciẽ ignis. Secũda regula est qđ seni semp pōt
 dari uinũ in potu q̃tũ tollere pōt sine nocumẽto. s. q̃tũ appetit ap
 petitu nãli & regulato. Sicut. n. ueteres ocreę aridę & rugatę reno
 uant oleo: leniunt & applanant: sic corda senũ potu uini electi: sicut
 uini beluacẽsis. Senes. n. frigidi sunt & a uino calefiũt: & hñt spũm
 tristẽ: & abũdāt in melācolijs: sed uinũ exhilarat eos & melancolias
 reprimat: cōiter male dormiũt. uinũ ṽo puocat in eis somnũ. Ad opi
 latiões p̃ni sunt: q̃s uinũ apit: eas p̃hibet. Et sic sicut uinũ est pueris
 p̃riissimũ: ita senibus utilissimũ. Tertiũ est uinũ tẽpatę dādũ est iu
 uenibus. tẽpate qđẽ p̃m mensurā q̃titatiuā & decentẽ limphationẽ.
 Licet enĩ iuuenes sint calidi sicut pueri. tñ hñt mēbra solidiora. ner
 uos & cerebrũ fortes: quibus potēter resistũt nocumẽtis potus uini.
 Cōsequenter etiā dicit ex potu uini sobrię sumpti iuuamenta plu
 riina: uidelicet educationẽ colreę. corporale robur. & ingenii acumẽ.
 abundantia sp̃ituũ subtiliũ & paruorũ.

¶ In isto tex. ponũ

tur quinq; circa ele

ctionem ceruissæ.

Quorũ primũ est

Non sit acetosa ceruissia sed bene clara.

De ualidis cocta granis satis ac ueterata

qđ d3 eligi ceruissia nō acetosa: qđ acetosa nocet stomacho. Acetũ. n.
 nocet neruis p̃m Aui. in plurib; passib;. Iā stomachus est mēbrũ ual
 de neruosũ. & hoc quo ad eius orificiũ. Secũdũ est qđ ceruissia d3 esse
 clara: qđ turbida opilat: atq; calculosis nocet nimĩũ. ipinguat ac in
 flationẽ inducit: atq; breuitatẽ anhelitus: & est multorũ fleumatũ ge
 neratiua. Tertiũ ē qđ d3 eligi ceruissia de bonis granis nō corruptis. s.
 de optimo ordeo: tritico: siue auena: qđ q̃to grana sunt meliora: me
 lior ex eis generat humor. Quartũ ē qđ ceruissia d3 esse bene cocta:
 qđ melius digerit & amicabilius a natura recipit: & nocumẽta quę

pueniunt ex bibitione eius melius tolerant. Ceruisia. n. nō bñ cocta
uētositates ī uētre inducit tortionē inflationē atq; colicā. Q uintū ē
q; ceruisia debet esse antiqua: & a fecibus mūdāta nō nimīū recēs.
Recens. n. ceruisia inducit eadē nocumenta q̄ ceruisia nō bñ cocta:
& cū hoc de se facillime inducit strāguiriā.

De qua potet̄ stomachus nō inde grauetur.

¶ Hic ponit̄ unum
documētū circa usū
ceruise. & ē q; utēs

ceruisia d; ea uti tēpate sic q; nō grauet̄ stomachus uel iducat̄ ebrie
tas. Ebrietas. n. q̄ ex ceruisia puenit deterior est ea q̄ ex uino ē & ma
gis durās cū de ceruisia fumi & uapores eleuati ad caput sūt grossi:
q̄re minus resolubiles sunt: quā q; ex uino eleuant̄. Et est hoc sciēdū
q; in principio prādii uel cene ceteris paribus utilius est incipe suū
potū a ceruisia quā a uino. Cuius cā est: q̄a in principio mense cor
pus est famelicū: & sic stomachus añ principiū sumptionis cibi fa
melicus erat: & sic traxit supfluitates a mēbris. Si ergo uinū ī prin
cipio mēse daret̄: ex quo nā maxime trahit uinū: q̄a de se maxime
nutritiuū ille supfluitates. s. a stomacho tracte simul cū uino ad par
tes corporis traherent̄: sed nā nō ita auide trahit ceruisiā. Si r cer
uisia lauat humores adherētes orificio stomachi. Et pp illā cām me
dici cōsulunt q; in maxima famē debeat prius puocari uomitus q̄
cibus sumat̄: ut ille supfluitates a stomacho famelico tracte euacue
tur ne cōmisceant̄ cū chilo. Si r timēs sitim ex nimia potatiōe uini
d; bibere ceruisiā. Ipsa. n. sitim mēdosam reprimit.

Tēporibus ueris: modicū prādere iubetis.
Sed calor estatis dapibus nocet imoderatis
Autūni fructu: caueas ne sint tibi luctus
De mensa sume: quantū uis tēpore brume

¶ In hoc passu deter
minat̄ de q̄titate cibi
sumendi s̄m diuer
sitate tempore quat
tuor anni: quæ sunt.

Ver:estas:autūnus:& hyems:& dicit tex. Priō q̄ tpe ueris debemus modicū prādere.i. paucū sumere cibū. Et idē uult Auic. ij. c. doc. ii. c. vi. de regimine tēporū cū rectificatiōe aeris. Et rō huius est: ut ibi dē ēt uult Auic. q̄a tpe hyemis pp gelositatē exercitii prauitatē:& resolutiōis phibitiōē multiplicant humores crudi:& maxime fleumatici: q̄ pp pportionabilitatē t̄pis: tūc maxie generantur:& isti in interioribus corpis coadunantur: pp frigus circūstās. Ver aut supueniēs istos humores crudos ī interioribus coadunatos eliquat:& facit eos currere per totū corpus: q̄re nā tūc multū occupat circa digestiōē eorū. Si ergo tpe ueris daret magna q̄titas cibi nā a digestiōe taliū humorū fleumaticorū impediret & diuerteret: q̄a per istos humores & magnā q̄titatē ciborū nimiū grauaretur:& sic tales humores in corpore manerēt indigesti:& curretes ad aliqd mēbrū illic egritudinē inducerēt. Et ergo sūmope cauere debemus a magna q̄titate ciborū in uere: q̄a diminutio ciborū tali tpe est unū de maxime p̄seruātibus ab egritudinibus ueris. ut uult Auic. in. i. loco p̄all. Et istud q̄ dicitur est maxie ueritatē h̄z de medio & fine ueris:& nō de initio eius: q̄a initiū eius hyemi assimilatur: q̄re tūc hō pōt nutriri sicut ī hyeme. Et istud ēt intelligēdū est q̄n uer inuenit corpus repletū humorib⁹ fleumaticis crudis. Si. n. uer inueniat corpus tēpatū in humoribus: cibus in eo dādus est p̄m mēsurā caloris īnati & resolutiōē q̄ fit a corpore: q̄a tunc ablata est cā: q̄re diminueretur cibus. Et istud uoluit Ipo. i. ampho. dū dixit: Vētres hyeme & uere calidissimi sunt nā & somni lōgissimi. In his igr̄ t̄pibus oblatiōes plures dāde sunt: etenim īnatus calor est multus: nutrimento igr̄ indiget ampliori. Secūdo dicit q̄ nimia sumptio cibi nocet in estate. Cuius cā est: q̄a tūc t̄pis digestiua uirtus est debilis cū spūs & calor īnatus q̄ sunt instrumētū uirtutū multū sunt debiles:& pauc̄ resoluti pp calorem extrinsecū uehementē trahētē eos ad exteriora:& ergo multus cibus nō posset di

geri. Et circa istud sciēdū ē q̄ pp uehemētiā resolutionis humiditātū tā substācialiū q̄ nutrimētaliū corporis in estiuo tpe grossior & maior cibus exhibēdus esset si uirtus sufficeret ad digerēdū talē & tm̄ sed q̄a nō sufficit una uice multū digerere cibū paꝛ sepe & sepe de eo dādū est: iuxta illud Gal. i. ampho. cō. illius can. Et quibus semel aut bis dicentis. In estate cibus multotiēs erit dādus: & paꝛ multotiēs: q̄a indiget pp sepiissimā dissolutionē: paꝛ pp uirtutis defectiōnē. Et l3 in estate paꝛ de cibo sit dādū. multū tm̄ de potu pōt dari cū tūc resolutio maxima fiat: & desiccatio corporis: & eleuatio caloris sup humidū: & plus sitiat hō q̄ alio tpe. Verū est tm̄ q̄ potus uini & p̄cipue uinosi puri minuēdus est: q̄a tale uinū est facilr inflāmabile & calorē tā acutū estu uiolēto excādescere facit: & ergo si bibat uinū miscēda est multa aq̄: & dimittat uinū uetus & forte. Tertio dicit q̄ in autūno debemus cauere a fructibus saltē illius t̄pis ut uuis: p̄ficis: ficibus: & silibus: uel saltē nō multū de eis comedere: q̄a tales fructus generāt sanguinē dispositū ad putrefactionē pp ebullitionē quā in corpore & humoribus faciūt: & maxie si fuerint in stomacho imūdo uel i cacochimico corpore recepti: q̄le corpus i autūno sepius occurrit. Et sic male tūc accidūt egritudīes. s. uariolē morbili & pestilentes. Pro maiori tm̄ noticia regiminis cibi & potus tpe autūni: sciēdū est q̄ tpe autūni d3 cuitari fames sitis & repletio multi cibi in una hora: ut uult Ra. in Almā. c. de regimine corporis s̄m tēpora. Vinū p̄terea qd̄ bibit tpe autūni uehemēter est limphādum ut corpus humectet: & calorē reprimat: sed nō supflue d3 limphari in tantū q̄tū in estate: neq̄ supflue d3 tūc bibi: q̄a tūc nā debilitata nō sufficeret ip̄m regere: & digerere: & nimis limphatū calorē obtūderet: & multiplicaret uērositates: q̄bus colica gnāri posset. Quarto dicit q̄ tpe hyemali debemus sumere cibū tm̄ q̄tū uolumus. i. plus quā ceteris t̄pibus. Et idē uult Aui. in. i. loco p̄alr. & Gal. in cō. illius

amphoris. i. parti. ampho. Et qbus semel aut bis. ubi dicit. In hyeme multus cibus & paulatim est dādus. Et rō huius est: qā calor nri corporis i hyeme est fortissimus. tū qā unitus: tū qā fortificatus p anti / pharistēm. i. iuxta positionē sui qrii: uidelz frigiditatis aeris nostra corpora circū dātis. Et istud uerū est i corpibus robustis & carnosis: & non in raris & debilibus: qā in talibus corpibus frigus intensum hyemis nō cōfortat calorē: sed magis debilitat. Et istud inuit lpo. i. ampho. dicens. Ventres hyeme & uere calidissimi sunt. nā: & somni lōgissimi. In his ergo tpiibus oblatiōes plures dāde sunt: qā calor est multus: nutrimento igitur ampliori indiget. Ex isto ēt sequit q nutrimenta grossiora & durioris digestiōis cōueniūt hyeme q aliis tpiibus: qā calor est fortior. Vinū aut quo utēdū est hoc tpe d3 esse roseum nō albū cū aqua pauca. Notādū hic q licet cōsideratiōe habita ad fortitudinē caloris & digestiue uirtutis in hyeme grossiores & densiores cibi cōueniāt: qā tñ corpora tūc disposita sunt ad opilationes & repletiōes ex fleumate plurimo: nec ab eis resolutio multa fit a cōtinente: tutius est uti: tunc mediocribus cibis inter solidū & rarum: grossum: & subtile: sicut carnibus edi: uituli: & mutonis: luciis: parciis: & cancris: & utētibz grossioribus cibis: ut boue: porco: ceruo: cōchis: ostreis: carpis: & silibus: expedit unica comestione in die cōtinentur uel utant sepe rebus diureticis & apitiuis: ut petrosilino: nasturcio: apio: & silibus: & forti utant exercitio.

¶ In hoc passu po-

nūtur duo remedia

corrigētia potū ma

lū. Quorū primū ē

saluia: cuius folia iposita potui corrigūt maliciā potus sua pprietate: & ēt in se hnt uirtutē qfortādi neruos & cerebrū: qbus qfortatis melius resistūt malis fumis recipiēdis qui pueniūt ex malo potu. Secū

Saluia cum ruta faciunt tibi pocula tuta

Adde rosę florem minuit potenter amorem

dū est ruta: cuius ēt folia ītegra absq; corꝝ alia cōtritiōe debēt potui
imponi: q̃a sua caliditate & pprietate corrigūt maliciā potus. Et de
ruta qūo ualet ꝑ uenenū prius dictū est ibi. Allea nux ruta. Postea
subdit textus qđ istis duobus ꝑdictis pōt addi flos rosę. Et hoc ma/
xime dꝛ intelligi de rosa rubea q̃ sua aromaticitate existēte in eius
supficie: & sīlr sua stipticitate corrigit maliciā potus.

Nausea non poterit: quēq; uexare marina
Antea cū uino mixtā si sumpserit illam

In hoc tex. ponit
unū remediū ꝑ nau/
seā siue uomitū ꝑue/
niēs ex trāsfretanti/
bus nō cōsuetis dicēs: qđ ille q dꝛ transfretari añq̃ nauē intret debet

aliquibus diebus miscere aquā marinā suo uino. Et istud est remediū
pro diuitibus qđ si paup fuerit debet potare aquā marinā: ut facilius
nauseā euitet. Et cā huius: q̃a aqua maris salsedinē hꝛ & sic sua sal/
sedine & stipticitate q̃ consequit̃ salsedinē orificiū claudit: & ꝑ hoc
uomitū impedit̃. Et circa istud est notādū qđ sicut uult Aui. iii. i. c.
de regimine iter agētis in mari: uiator in mari nō dꝛ multū conari:
retinere: uel cōpescere a principio nauseā: uel uomitū: sed dimittat̃
uomitū ipsius cōtinuari: donec ꝑ ipm fuerit bene purgatus: hoc. n.
ꝑseruat a multis egritudinibus: & nedū ꝑseruat: imo etiā curat: uel
alleuiat graues: & magnas egritudines: ut leprā: ydropisim: appo/
plexiā: & frigiditatē stomachi: & eius inflationē. ꝑut uult Auic. iii.
in doc. ii. c. ii. si tñ uomitus uiatoris in mari supfluxerit sic qđ uehe/
menter debilitet ipsum restringēdus est comestione fructuū stipti/
corꝝ & acetosorꝝ: sicut sunt citonia maciana acetosa. Vel poma de
capenduto & mala granata acetosa: quibus orificiū stomachi con/
fortatum depellit humores inferius. Et stomachus etiā confortatus
ab his humores repellit effluentes ad eum exagitatione ab undis.
Vel potest semen apii torrefactū bibi cū uino uel absinthiū potest

comedi aut bibi. Et siſr panis affatus & infusus in uino bñ redolēte
comestus ualet ad idē. Et uſr ualet nutritio uiatoris in mari ex cibis
acetosis ꝓfortatib⁹ os stomachi: & ꝓhibētib⁹ uapores & fumos ascē
dere ad caput: sicut sūt lentes cocte in aceto uel ī succo uuę acerbę.

¶ In hoc tex. ponit⁹

modus faciēdi sal/
samētū cōe si in mē
sa deficiāt falsamē/

Saluia sal uinū: piper allea petrosilinum.

Ex his fit salsa nisi fit cōmixtio falsę

ta spālia. Et pro illo ponunt⁹ qñq; ex qbus pōt fieri falsamentū. Pri/
mū est saluia: q̄ fit cōdimētū in affatiōe auce siue decoctione: uſr. n.
auce affate siue porcelli saluia implent⁹: ut humiditates supflue: siue
uiscositates extrahantur: & odor saluię aucis uel porcellis imaneat.
Post affationē tñ saluia eiici d; & nō comedi. Siſr ex saluia fit cōdi/
mētū comestibile a rusticis uel cōibus in comestione auce: terūt. n.
alleū cū uino & saluia ad auferēdū aliquid saporis alii. Secūdū est
sulcū & est falsamentū diuitū siue nobiliū. Ipsi. n. deficiente sinapio
uel ueriuto ponūt in salserio uinū cui modicū salis admiscēt. Ter/
tiū est piper: & est falsamētū rusticorū: cōmiscēt. n. piper cū fabis &
pis. Siſr ēt ex pane asso ceruisia uel uino: & cū pipere fit falsamētū
nigrū ad modū pultis quod piper dī: & hoc supeffundūt carnibus:
aut piscibus. Quartū ē alleum: ex quo ēt fit falsamētū rusticorū: mi/
scēt. n. cū molli casco & lacte terēdo alleum: & sic comedūt cū cibo:
siue asso: siue elixo: siue falso: siue dulci: & cū ouis duris. Quintū ē
petrosilinū: ex cuius foliis cōtusis est ueriuto uel albo uino fit uiri/
dis salsa cū assis comestis. Et circa istud est notādum q; falsamēta
siue falsę diuersificant⁹ primo s̄m tēpora. Tēporibus. n. calidis de/
clinant falsę ad frigus uel paucā caliditatē. Temporibus vō frigi/
dis e cōuerso. Materia igit⁹ falsarū in estate fit ueriutum uel agreſta
de sumitatibus uitis uel acetū: sucus limonū uel citrāguloꝝ grana/

torꝝ cū zuccara & aq̃ rosaꝝ. Et interdū in falsis q̃ fiunt in estate pōt
addi aliquātulū serpilli & petrosilini ad obtēpandū frigiditatē p̃di
ctorꝝ. Mā ṽo falsaꝝ cōpetētū tpibus frigidis sūt sinapiū:eruca:zin
ziber:pip:cinamomū:gareofili:allea:saluia:mēta:serpillū:& petro
silinū:uinū:aq̃:carniū:acetū nō forte:sed p̃pinquū naturę uini:& in
tpib⁹ mediocribus sunt mediocris caliditatis & frigiditatis. Secūdo
diuersificant rōne cibarioꝝ pro q̃bus fiūt:nā alia & alia cibaria indi
gēt aliis:& aliis falsis sicut sciunt dñorꝝ coci:mutonū.n.& silr uitu
loꝝ caprioloꝝ falsa cōueniēs est falsa uiridis. In estate qdē ex aceto
& agresta cū paucis specieb⁹:& sine alleis cū petrosilino:zinzibere
albo:& agresta:& pane asso infuso in aceto uel agresta:in hyeme fit
eadē falsa cū pluribus sp̃eb⁹:& pauco alleo:& optimo uino:& pau
ca agresta:uel pōt sufficere sinapiū:& eruca.falsa at̃ pro carnib⁹ bo
uinis elixis est pip bullitū:qd̃ fit ex pipe:& pane asso:& aq̃ carniū:
& pauca agresta:& ista eadē falsa est satis cōueniēs carnibus porci
nis in hyeme. Possunt ēt carnes porcine comedi in estate cū aceto &
petrosilino in principio refectionis. Si aut̃ p̃dicte carnes pastillant⁹:
& sp̃alr bouine & porcine:in hyeme qdē apponat̃ cepe albū cū pul
uere sp̃eꝝ dulci in parua q̃titate:in estate ṽo sine cepis:& cū ueriu
to:uel p̃nt apponi cepe paruꝝ:& i pauca q̃titate. Si aut̃ pastillatura
fit ex carnibus subtilioribus nō apponat̃ cepe:sed i estate lac amig
dalaꝝ cū ueriuoto & pauco puluere sp̃eꝝ dulciū:& in fine pōt appo
ni ouū cōquassatū cū agresta:sed in hyeme loco agreste ponit̃ uinū
& plus de sp̃ebus. Assature aut̃ cuniculoꝝ & pulloꝝ iuuenū cōue
niens est falsa in qua est cinamomū & mica panis cū agresta qdē in
estate:& cū uino in hyeme. Assature aut̃ porci falsa cōueniēs est li
quor descēdēs cōquassatus cū optimo uino:& cepis in hyeme:& in
estate uiridis falsa supius noiata. Assature aut̃ fasianoꝝ & colūbaꝝ
& turturū nulla alia falsa indigēt nisi sale. Caponū aut̃ & gallinaꝝ

elixatoriū cōueniēs falsa est aq̄ decoctiōis eorū cū aliquātulo pulue-
ris specierū dulciū: & p̄cipue si in p̄dicta decoctione addat̄ saluia:
ylopus: petrosilinū: & hoc ī hyeme: & in estate sufficit sola aqua cū
aliquātulo sicci summitatū uitis. Sed pro falsa caponū & gallinarū
pinguiū pastillādoz nihil penitus est apponēdū nisi aliquantulum
pulueris specierū & in fine agresta supradicta in estate optimū uinū
in hyeme. Pisces v̄o quāto sunt grossioris carnis & difficilioris di-
gestionis & maioris supfluitatis & humidioris nature: tāto indigēt
falsis calidioribus & acutioribus: & hoc etiā uerū est in carnibus.

CIn hoc textu po-
nunt̄ duę cōmodi-
tates pueniētes ex
lotiōe manū post
cibū sūptū. Prima
est: q̄a p̄ hoc palmę manus mundant̄. Secūda est: q̄a reddit lumina
acuta. i. p̄dest oculis & hoc maxime p̄ accidēs: q̄a manus sūt instru-
mēta mūdādi oculos: quare multū cōfert eas esse mūdās. Et de istis
cōmoditatibus dictum est etiā prius ibi. Lumina mane manus.

CIn hoc textu po-
nuntur duo uitanda
circa lectionē panis.
Primū est caliditas.
Non. n. debet panis
comedi calidus. Pa-
nis. n. calidus est hu-
manę nature noci-
uus. Iuxta illud Aui. ii. can. c. de pane: dicētis. Nō comedat̄ calidus
sicut ē. Panis. n. calidus nō est apud nām receptabilis & acceptio ei⁹
q̄ est de forno & reliquoz sibi similiū est mala. Et rō est: q̄a talis pa-

Panis nō calidus nec sit nimis inueteratus
Sed fermentatus oculatus sit bene coctus
Modice salitus frugibus ualidis sit electus
Nō cōedas crustā colerā: q̄a gignit adustā
Panis falsatus fermentatus bene coctus
Purus sit sanus: quæ nō ita sit tibi uanus

nis multū opilat. Et postea iterū dicit Auic. Panis calidus sitim facit
sua caliditate & natat pp suā humiditatē uaporosam: & est uelocis:
digestionis & tarde descensionis. Et quis iste panis calidus nō cōue
niat in regimine sanitatis quo ad esum: odor tñ panis calidi multū
cōfert: resuscitat. n. sincopizātē: & possibile est aliquos hoīs uiuere
ex odore panis calidi. Secūdū ē q nō debemus comedere panē diu
pistū siue muscidū: qā talis panis nō est cōueniēs pro nutrimentō na
turę humanę: exsiccat. n. corpus ac humores melācolicos generat: &
ex isto relinquit q panis nō debet esse calidus: nec uetustate indura
tus: sed priori die coctus: postea in textu ponunt qnq cōditiōes pa
nis electi. Q uarū prima est q panis debet esse fermētatus bene. Et
istud uult Gal. i. alimē. c. ii. dicēs. Optimi autē panū pro digestiōe
sunt q maxie fermētati & q assationē habuerūt a cōmensurato igne
in clibano. Et iterū eo. c. dicit: qui vō penitus infermentatus est: nulli
utilis est. Et s̄m Aui. ii. can. c. de pane. Panis habēs parū fermēti plu
rimi est nutrimentū: sed eius nutrimentū opilat nisi illos qui sunt plu
rimi exercitii. Secūda ē q panis debet eē oculatus. i. porosus: & per
hoc denotat q uiscositas eius est ablata. Verū est tñ q iste panis s̄m
Aui. loco p̄all. uelocis est penetrationis & minoris nutrimentū & de
terioris: sicut est panis opirus q est plurimi furfuris. Tertia est q pa
nis debet esse bene coctus: qā panis male coctus male digestiōis est:
& stomacho grauedinē affert. Et Auic. ii. can. loco p̄all. dicit. Et ille
qui nō bene decoquit est plurimi nutrimentū. sed ē nutrimentū opi
lat nisi illos q sunt plurimi exercitii. Et panis de patella est huius ge
neris: eius nāq pars interior raro decoquit bñ. Q uarta est q panis
debet esse tēpate salitus. Nimiū. n. dulcis opilat & nimiū salsus ex
siccat: moderate tñ salsus optimū nutrimentū p̄bet: dū tñ cetera cō
ditiones assint. Q uinta est: q sit factus ex optimis granis: uidelicet
ex optimo tritico & sana messe collecto. Deinde subdit tex. q nos

debemus cauere ab esu cruste panis: q̄a illa generat colerā adustā siue humorē melancolicū: ex quo. n. ipsa adusta & sicca & humor ab ea genitus adustus erit & siccus: & p̄pterea nobiles q̄ nā colerici sūt deponere faciūt sup̄iorē crustā panis: ac inferiorē: quos imitant̄ p̄lati & deliciofi. Eligat̄ igit̄ mica panis q̄ est melioris maibris & uolucioris nutrimenti q̄ crusta. Verū est tñ q̄ aliquā cōuenit sanis hñtibus stomachū humidū & uolentibus demacerari: & in fine comestitionis plus cōpetit. Iuuat. n. cibi descensum: & cōfortat orificiū stomachi. Postea in duobus ultimis uersibus inuit̄: qd̄ panis bonus debet habere istas qnq̄ cōditiones. s. q̄ sit salitus: fermētatus: bñ coctus: purus. i. de mundis granis & sanus. i. de granis sana messe collectis. Et istas cōditiones partim inuit̄ Aui. loco p̄all. dicēs. Oportet ut sit panis mūdus salitus massam hñs confectam fermētatus coctus bene: & una nocte p̄manens. Et circa istud est sciendū q̄ si queratur nutritio maior & prior mūdificet̄ panis a furfure: & si uelimus uentris subductionē aliquale dimittamus aliquā partē furfuris: furfur enī parum nutrit: & uentrem subducit & farina econuerso.

In hoc textu cōparat̄ autor carnem. Est caro porcina: sine uino peior ouina. porcina carnī ouinē. Si tribuis uina: tunc est cibus medicina. dicens q̄ caro porcinā sine uino minus sana est ouina: tñ si caro porcina sumat̄ cū uino ipsa est optimū nutrimentū & medicinā p̄bens: q̄a multū humectat: & hoc intelligendū est maxime de porcellis assis siue de apris optime p̄paratis. Et circa istud est sciendū q̄ carnes porcine: qbus rustici & cōes utunt̄ qñ uidelz sunt salse: uel sole: uel fumo exsiccate: nullo modo saniores sunt carnibus ouinis: ceteris paribus: siue cū uino: siue sine uino sumant̄. Sed istud dictum ueritatē habet de carnibus porcelloḡ assatoḡ: uel de carnibus aprinis modo p̄dicto.

Ilia porcorū bona sūt; mala sūt reliquorū.

In hoc tex. cōparāt omasa porcorū omasis reliquorū brutorū: & dicit tex. q omasa porcorū .i. intestina pualēt quo ad esū intestinis aliorū brutorū. Cuius rō pōt eē ista: qā pauca intestina comedimus: nisi illa q replent sanguine uel q aīaliū multū sunt pinguiū cuiusmodi sūt porci. Nā solus sanguis porci pp suā cōplexiōnem & silitudinē cōplexiōis cū nā humana est sanguis quo omasa siue intestina implent. Et sīlīr porci facilius ipinguant q aliqd aliorū brutorū: ideo magis sumimus intestina porci q aliorū brutorū.

Hic ponunt .v. nō Impedit urinā mustū soluit cito uentrē cum ēta pueniētia ex Epatis emfraxim: splenis generat lapidēq potatione noui uini uel musti. Primū ē q mustū impedit urinā: & hoc pōt intelligi duplīr. Primo quia mustū grossum pp suā grossitudinē ex fece admixta opilat ipm epar siue ipsos renes sic q urina de facili nō pōt hīe suū cursū. Secūdo impedit urinā quo ad debitū mō sicut facit mustū renense aliqd: & qdā alia uina subtilia: sīlīr est qā aliqd mustū renense cuius feces sunt mordicātes: & dū ipm uenit in uesicā ille partes terrestres nitro se mordicāt uesicā & cogūt urinare sine ordine debito & mō cōsuetō. Secūdo est q soluit uentrē. Et rō est: qā abstergit uiscera nitrositate siue salsedine suę fecis: & stimulat ea ad expulsionē. Primo pp mordicationē fecis. Secūdo pp multitudinē uetositatis quā iducit tale uinū siue mustū. Tertio lubricādo cito inferius p uiā indigestibilitatis & grauaminis stomachi: qre stomachus se relaxat. & portas nariū cōpressas apit. Tertū est q mustū nocet bonę cōplexiōi epatis: qā opilat ipm pp imixtionē plurimā suę fecis: & pducit ad dissenterīā epaticā pp inflationē eius qua debilitat epar. Et istud uult Aui. iiii. in. c. de regimine aquę & uini. Et sic ēt inducit catheciā: siue malā dispo-

actionē coloris & malas inducit egritudines epatis. s. diuersas & species ydropisis. Quartū est q̄ mustū nocet spleni & dispositiōi eius: pp̄ eādē cām q̄ dicta est de epate: q̄a opilat splenē: & sic inducit duriciē eius. Quintū est q̄ mustū generat lapidē & maxime illū qui in renibus est: qui rubens est: de facili frāgibilis cā opilatiōis quā facit & grossitudine suā substantiā. Et istud uerū est de musto uinorū multū dulciū nō hñtes feces nitrosas & mordicantes. Mustū. n. hñs feces nitrosas & mordicātes magis impedit lapidē: q̄a multū facit urinare sicut mustū aliqd̄ renense facit apparere arenulas in urina siue grauelā: q̄a facit multū urinare. Multa n. urina sua lotionē abstergit arenulas adherentes quā cū ea expelluntur.

Hic ponunt̄ duo

nocumēta pueniē. Potus aque sumptus fit edēti ualde nociuus
tia ex potu aquæ: & Infrigidat: stōachūq; cibū nitit̄ fore crudū.
hoc quo ad edentē.

Primū ē q̄ potus aq̄ nocet stomacho edētis. Cuius rō est: q̄a ip̄m infrigidat & relaxat & maxime deiicit appetitū cibi. Secūdū ē q̄ potus aq̄ cū sumit̄ cib⁹ impedit digestiōē cū cibū sumptū in crudet. Et istud uult Aui. in. i. c. de regimine eius qd̄ comedit̄: dicens. Neq; post ip̄m. s. cibū multa bibēda est aq̄ q̄ inter ip̄m. s. cibum & corpus stomachi sepationē faciat: & ip̄m natare faciat. Et. c. de regimine aq̄ & uini dicit. Et cū nā indigerēdo nutriēs studeat facietate aq̄ iā p̄cedēte sufficiēter. i. si p̄cesserit facietas aq̄ sufficiēs ad bonā cibi permixtionē: aq̄ uehemēter est impediens supple digestiōē inchoatā. Et idē uult Aui. ii. can. tra. i. c. iiii. dicēs. Est ēt uitādus potus aq̄ i mēsa nisi rōne adherētiē & tarditatis descēsus bucelle. Nō est. n. sumēda aq̄ cū cibo. Et Auer. in cō. ait. Cā qdē huius est qm̄ cū sumit̄ aq̄ sup cibū priusq; stomachus calefacierit ip̄m infrigidat & in crudat. Est ēt cā q̄re supnatet cibus sumptus in stomacho: q̄re ēt nō adhe-

reat: & uniat' eidem q, conterat ipm sicut exigit'. Actio naq; stoma-
chi sup sumptū cibū sit cōterēdo & coquēdo simul. Vñ sicut cū in-
fundit' simul & ī magna q̄ itate aq̄ ī olla pp qđ tardat' cibi decoctio
in cadē: sic ē cōtingit idē ipsi stomacho. Et istud maxime uerificat'
de potu multę aq̄. Modica. n. q̄ntitas aq̄ frigide sugēdo sumpta pōt
cōcedi añ descēsum cibi: ut p eā cōpleat' cibi descēsus ad inferiora:
& hoc si sitis infestauerit: & bibere coegerit. Nā modica q̄ntitas aque
frigide prædicto mō sumpta stomachū alleuiat & colligit. alleuiat
quidē a siti. alleuiat ēt coopando ad descēsum cibi. Colligit aut' sua
frigiditate coadunās partes stomachi. Et istud colligit' ab Aui. locis
pall. Nōtādū q, q̄uis in sitis extinctione aqua sit cōueniētior potus
quā uinū tñ oībus cōsideratis uinū est potus cōueniētior in regimi-
ne sanitatis quā aqua. nā dato q, in sitis repressione quæ est appeti-
tus frigidi & humidī: aqua uniuersalr melior sit: qā frigida & humi-
da: nālter tñ in cibi pmixtione & eiusdē delatione siue missione ad
ptes corpis extremas uinū pualet aq̄. nā uinū rōne suę subtilitatis
in substācia & actione subtilius pmiscet': & spāl'r: qā nā magis in eo
delectat': ideo citius attrahit ipm: & aliis cibis pmiscet: & spāl'r: qā
hec mixtio fit p uia cuiusdā ebullitionis: quā uinū magis iuuat rōne
uirtualis caliditatis: & aq̄ impedit rōne frigiditatis. Et sic p3 q, uinū
pualet aquæ in ciboꝝ pmixtiōe. Et silr pualet in eorūdē delatione.
nā uinū est optimus penetrator: quod ei debet' rōne subtilitatis suæ
substāciæ: & rōne caliditatis uirtualis: subtilia. n. & calida multū sūt
penetratiua: & p cōsequēs uinū est magis delatiuū quā aq̄: in aq̄ ni-
hil est uirtualiter calidū: nec substāciæ aereitatis: nec igneitatīs. uñ
aq̄ mora trāseundo impedit oēm cursum. amplius aq̄ ex alio nō est
potus: ita cōueniēs sicut uinū: qā aq̄ impedit alimentū nutrire eo q
non nutrit: q̄re illud utiq; minus nutrit. unde quāto cibus est magis
aquaticus tāto est minus nutritiuus. bonū est igit' q, uinū pmisceat'

cū cibo qđ solū nō īpedit nutritionē: imo multū iuuat: qā uinū est maxime nutritiuū: & maxime restauratiuū & uelocissime nutrit: ut prius dictū est. Notādū insup qđ nō solū nociuus est potus aq̄ edēti siue sumēti cibū: imo ī pluribus alijs casibz nociuus est. quos narrat Aui. in. i. c. de regimine aq̄ & uini. Primo. n. incōueniēs est ī hoīe ieiuno. tūc. n. bibere penetrat aqua bibita nullo retinaculo impedita usq; ad intima mēbroz principaliū mortificans suū calorē innatū. Et istud est uerū de hoīe uere ieiuno. Ebrio. n. qñq; p̄ficit neq; ledit ipse si ieiunus bibat aquā: qā ieiunus ebrius nō est oīno ieiunus nec est in stomacho uacuu: sed adhuc h3 reliqas aliq̄s hēsternę crapulę: quarū nitrositas aq̄ mitigat & stomachus ab his p̄ aquā abluir: & repressis uaporibus & fumis p̄paratur stomachus ad receptionē noui nutriētis. Secūdo incōueniens est in hoīe exercitato forti exercitio: & sīr statim post coitū. nā tūc pori corpis sunt multū apti: quare penetrat aqua in p̄funda mēbroz mortificās calorē inatū: qui post coitū ē debilitatus est. Tertio incōueniēs est post balneationē maxime cū sit hęc balneatio uētre uacuo. tūc. n. uirg sunt uehemēter apte: q̄re ledens penetrat aq̄ ut dictū est. De isto potu aq̄ dicit Aui. in. iiii. sum. ii. c. ulti. Ex potu illius in ieiunio: & post balneū: & post coitū timeſ corruptio cōplexionis & ydropisis. Quarto incōueniēs est bibere aquā frigidā cā obediēdi siti nocturnę mēdosę: q̄ accidit incrapulatis & ebriis. nā p̄ potū aq̄ frigide p̄hibent̄ resolutio & digestio humoris salis uel fortis uini: uel alteri? acuti faciētis sitim: & sic cito post potū reuertit̄ sitis: ita fortis ut añ. Sed si uehemēs affuerit sitis nimīū uexās & īgetās: nec sufficiat aeris īspirari frigiditas: nec ablutio oris cū aqua frigida: bibat sitibūdus aquā frigidā cū uasē stric̄ti orificiū: siue gracilis rostri: quatenus aqua p̄lixius deſ sup orificiū stomachi ut fortius sitim mitiget: & de ea minus sumat̄ ne digerēdoz digestionē penitus impediat. Quinto generaliter malū est

sanis bibere multā aquā frigidā: qā extinguit calorē inatū: & pectus
offendit & stomachi appetitū deijcit: & mēbris oībus neruosis obest.
Verū est tñ q̄ aqua tēpate frigida aliqñ p accidens appetitū excitat:
& stomachū fortē efficit coadunādo ipm & stringendo uillos eius.

¶ In hoc passu au-
tor laudat carnes ui-
tulinas dicēs q̄ car-

Sunt nutritiue multū: carnes uitulinę.

nes uitulinę multū sunt nutritiue. Et istud inuit Aui. in. i. c. de regi-
mine eius qđ comedit. ubi uult q̄ cibus sanitatis cōseruatiuus de-
bet esse tales q̄les sunt carnes: qā sunt similis naturę prius apte fieri
sanguis: & maxime carnes edorę & uitulorę paruorę lactantium &
agnorę annaliū. Et istas carnes uitulinas sūme laudat Gal. iii. alim.
ubi uult qđ carnes uituli lactantis sex ebdomadař uel octo assate
saniores sunt multo nimis: facilis. n. digestionis & multū nutritiue
sunt. Et de istis carnibus uitulinis etiā prius dictū est.

Sūt bōa gallina & capo turtur sturna colūba

Quistula uel merula phasianus ethigoneta.

Perdix frigellus orix tremulus amarellus

¶ In hoc passu po-
nunt carnes eligibi-
liores pro nutrime-
to nāę humanę aīa
liū uolatiliū: & enu-

merantur. xiiii. Aues quarę carnes bonę sunt pro nutrimento hoīs.
Prima auis est gallina: cuius esus siue comestio naturę humanę cō-
ueniēs est. Haly. n. Auēzoar: Auer. & Me. ut dicit Cōsi. p̄ceteris lau-
dāt pulloř carnes & maxie q̄ nōdū pepit & galli q̄ nōdū calcauit.
Sūt. n. facilis cōuersiōis in sanguinē: & supfluitatū paucarę: p̄prie-
tatē mirabilē hñtes in tēpādo cōplexionē & humores: cuius brodiū
optia leprosis est medicina. Et de carne gallinarę dicit Aui. ii. can. c.
de gallinis & gallo: q̄ caro gallinarę q̄ sūt pulle intellectu augmētū
efficit: clarificat uocē & augmētāt sperma. Et melior gallina s̄m cū

ibi est: q̄ nōdū parit oua. Secūda auis est capo siue gallus castratus: cuius carnes ponit Cōsi.dr̄na.lxyiiij. iter laudabiliores carnes. Et carnes istas & si sūt priores digerit stōachus a p̄prietate. Tertia auis ē turtur q̄ ēt est boni nutrimenti: & bonū generās hūorē: cui⁹ carnē Aui. .ii. can. c. de carne: sūmē laudat dicēs. Volucris qdē caro melior nō ē quā alduragi. i. turturus & gallinax & subtilior earū & nō sūt cū nutrimento carniū alcubegi. i. perdiciū &c. Quarta auis s̄m aliquos est sturnus: & ista auis d̄z comedi in iuuetute: & est auis nota teutonice eynsp̄rec. s̄m alios est starna: quā Ra. iii. Almā. p̄ceteris uolatilibus laudat dicēs: starne caro oī carne auiū leuior inuenit̄ atq; his q̄ subtili uolūt custodiri regimine cōuenientior. Et pōt p̄ starnā intelligi auis magna uelut anser grisea cinerea: cuius caro laudabilis est maxime cū iuuenis fuerit: & isto mō itelligit Ali. p̄ferēs istā carnē alijs. Vel pōt p̄ starnā itelligi maneries p̄dicis paruē quā Moyse ur̄ itelligere iudeis inquit: si sūt starne nō uident̄ pro dño n̄ro: q̄a uentrē cōstringūt. Et istā p̄prietatē alij attribuūt p̄dicib⁹: carnes. n. ipsarū uentrē cōstringūt teste. Ra. iii. Almā. Quinta auis est colūba: q̄ est auis nota: cuius caro est colerica. Et de colūbis dicit Ra. loco p̄all. Colūbe uehemētis sunt caliditatis q̄ sāguinē inflāmatū generāt: & cito febricitare faciūt. Et ergo aptius colūbe comedi debēt in pastillis cū uuis acerbis q̄ assari. Per uuas. n. acerbis auferē caliditas q̄ sanguini inducūt. Et electiores colūbe pro esu sunt colūbe iuuenes uolare potētes: q̄a tales sūt leuioris digestiōis & melioris humoris. Pulli. n. nō uolare potētes caliditatē & humiditatē hnt sup̄fluas: q̄re grossos generāt humores. ut uult Aui. ii. can. c. de colūbis. Antiquē vō colūbe & earū caro p̄p caliditatē nimīā & siccitatē & digestiōis difficultatē sunt cū tāde. Et si sūt ēt turtures antiquē. Sexta auis est q̄stula q̄ ab aliqb⁹ noīat̄ coturnix: q̄a q̄stula est nomē onomatopceion. s. fictū a suo sono. Et caro ista s̄m aliquos est subtilis substātiē: bonū genez

rans humorē & multū cōpetit sanis cōualefcētibus. Secūdū ysaac
tū coturnices ceteris uolatilibus sunt peiores nec nutrimēto: nec di/
gestionī laudabiles: qā ex comestione carnis earū timet spasmus &
tethanus: put ēt uult Aui. ii. can. c. de eis. subiūgēs rōnē. s. qā i sub/
stātia carniū earū est uirtus faciēdi huiusmodi accidēt a narrata. &
sic nō pueniūt illa accidētia ex eo solo: qā coturnices comedūt elle/
borū. Et hinc ē q gallici comedūt coturnices cū molli & pingui ca/
seo: & idē faciūt pastilla. Pōt tñ p coturnicē itelligi alia auis a p̄dicta
p̄dice maior. eiusdē fere coloris cū rubeis pedibus & rostro saporis
delectabilis. dicta coturnis ytalica lingua. Et isto mō Ra. iii. Almā.
accipit coturnicē qñ p̄fert carnes eius post carnes starne aliorū uola/
tiliū carnib⁹. Septima auis ē merula: q̄ est eiusdē q̄ritatis cū sturno:
sed ē ad nigredinē tendēs: & hñs rostrū subrubcū. & sifr d3 comedi
iuuenis. Octaua auis est phasianus. i. gallus siluestris: q̄ ab oībus me/
dicis enumerat⁹ inter aues laudabilis carnis. Caro. n. talis auis natu/
rē humanē est cōueniētissima. & est cibus principum & magnatū.
Cōsiliator. n. loco p̄all. dicit. siluestriū vō laudabiliores sunt phasiani
ad sanitatē & ad robur. Et fortassis etiā uniuersaliter domestici cū
gallinis p̄pinquissimi & eiusdē fere speciei: sintq̄ illis siccioris acris
& alimēti ac exercitii amplioris. Nona auis est ethigoneta: quæ est
auis parua ad modū p̄dicis: sed longū rostrū habēs: cuius caro est
optima. Decima est p̄dix cuius caro s̄m Aui. ii. can. c. de cubegi est
de subtilioribus carnib⁹ impinguās: qā multū nutrit: cor abstergēs
ydropsi & stomacho cōferēs: & augmētū in coitu faciēs: uerū est tñ
q̄ stringit uentrē. Et istā carnē Gal. iii. ali. c. x. Et octauo de ingenio
.c. ii. p̄fert oībus aliis uolatilū carnibus. Et dī de ista carne q̄ si assī
due comeda⁹ maxime p̄fert memoriē. Vndecima est frigellus. & est
auis comedens racemos: uelociter uolans: silis sturno: sed melioris
nutrimenti quā sturnus: & multe tales inueniuntur ubi sunt uineę:

& inebriant ex esu racemorum: & melior est caro earum circa festum omnium
sanctorum. Duodecima est oryx. Et est secundum aliquos gallina siluestris siue
gallina phasiani. Vel secundum alios est gallina aethiopica. id est. nata in aethiopia: & siue
sit femina phasiani siue gallina aethiopica: eius caro est boni nutrimenti.
Decimatercia est tremulus & est avis contra stans prope mare minor
quam gallina: sed est avis fusca alte clamans: & uelocissime uolat: & quando
ambulat super terram cauda eius semper tremit: & ideo dicitur tremulus: & habet
super caput eius longas plumas. Et non est parua avis: longam habens caudam:
quam a medicis uocant cauda tremula. Vltima avis est amarellus: &
est avis siluestris existens in aquis: silis anete: sed ea minor. Et generaliter lo
quendo inter aues comestibiles plus laudantur ille quam uolatu uelocio
res sunt. Et sicut carnes predictarum auium sunt laudabilis nutrimenti:
& facilis digestionis: ita et capiuntur carnes aliquarum auium illaudabilis
nutrimenti: difficilis digestionis: & inequalis complexionis. sicut sunt car
nes anserum & pauonum & malardorum: & uniuersaliter auium habentium col
lum longum & rostrum longum degentium in aquis: & carnes passerum que sunt ca
lidissime: & a tempamento longissime: & multum excitantes coitum.
Circa electionem vero carnis uolatiliu sciendum est: quod secundum diuersas lauda
bilioris nutrimenti proprietates ac eius quod nutrit sanitatis uel roboris
intentionem: carnes laudantur uarie. Vnde Gal. respiciens facile alteratio
nem & subtilitatem in carnibus predictum perfert eandem. Ra. vero cum ysaac re
spiciens subtilitatem sterne ac leuitatem ipsam ceteris pretulit. Isaac etiam secundum
diuersas intentiones carnes uolatiliu laudauit diuersas. Aui. vero lau
dauit carnes turturum pre ceteris: uel quia respexit ad proprietatem qua ro
borat & confortat intellectum: uel quia in terris eius est ipsarum tanta boni
tas quam non est in aliis terris: sciendum est insuper quod carnes uolatiliu plus con
ueniunt quam carnes quadrupedum his qui relicto exercitio corporali uo
cant consiliis studiis & contemplationibus: quia digeruntur facilius aliis: iuxta
illud Gal. iii. alimur. Digestibilior est tamen haec caro uolatiliu animalium

& maxime pdiciū & generant sanguinē clarū:mūdū:spumofum:
mentis exercitiis & eleuationi intellectis aptum.

Hic ponunt. ii.

Si pisces molles sunt:magno corpore tolle

accidētia ex quorū

Si pisces duri:parui sunt plus ualituri

noticia attēdit ele-

ctio pisciū. Vñ pi-

scēs aut sunt duri aut molles. si molles sunt tūc seniores sunt eligibi-
liores. Cuius cā est ista. quia mollicies puenit ex humiditate quæ in
iuuene pisces indigesta est. & in sene plus digesta: & sic in iuuetute
tales pisces sunt generatiui fleumatū: sed senes minus: & sic patet q
anguilla senior sanior est iuuenē: s̄m quosdā. Si vō tales pisces sunt
duri. tūc iuuenes sunt saniores. i. digestibiliores: cuiusmodi sunt lu-
cii & parce: duricies. n. inquantū huius resistit digestionī: & istā sen-
tentiā ponit Aui. ii. can. c. de piscibus dicens. Et eligit' quidē ex pi-
scibus durā carnem habentibus ille qui est minor: & ex habētibus
mollem carnem ille qui est maior ad terminum aliquem.

Hic tangunt. x.

Lucius & parca saxaulis & albica tenca.

pisces eligibiles pro

Sornus plagicia cū carpagalbio truca.

nutrimento naturæ

humanæ: quorū. Pri-

mus est lucius: qui est piscis notus: & dī cē tyrānus pisciū: qā nō so-
lū deuorat pisces alterius speciei: sed ēt eiusdē speciei cū eo: uñ uer-
sus. Lucius ē piscis rex & tyrānus aq̄. A quo nō differt lucius iste
parū. Est ēt piscis dure carnis & natatu uelox. Secūdus est parca: a
parco parcis: ere: dicta p̄ p̄riū: qā nulli pisci parcit: imo irata uulne-
rat alios pisces suis squamis quas hēt supra dorsum: nec eam audet
euadere lucius: imo ut narrat Albertus de naturis aīaliū: est natura-
lis amicitia parce & lucii. Lucius. n. lesus ab alio difficulter sanatur:
sed lesus q̄rit parcā q̄ uidens eū lesūm tāgit & lenit uulnus lucii: sic

lucius sanat: & ē parca sīlī piscis dure carnis notus: teutonice cyn-
baers. Tertius piscis est saxaulis uel saxaulus piscis marinus: apud
gallicos dictus sola. Alii dicūt qđ est piscis teutonice cyntūghe: & ē
piscis multū sanus inter pisces marinos. Quartus est albica: teuto-
nice & uisine: & est piscis marinus. Quintus est tenca q̄ ē dulcis pi-
scis aq̄ notus: pellē hñs lubricā atq; uiscosam ad nigredinē tendēs:
sed eius caro est dura. uñ ab istis tribus piscibus q̄ sunt lucius: par-
ca & tenca: post eorū coctionē auferē pellis. Et dī iste piscis: teutoni-
ce cyntinche. Sextus est sornus: & est piscis minimus marinus al-
bus ad q̄ritatē medię partis medii digiti quo ad lōgitudinē: qui co-
medit cū capite & spinis: & dī teutonice eyngaernact. Septimus ē
plagicia: & est piscis marinus notus. latus hñs in una pte suę pellis
maculas rubeas: & pellis est tota alba curuū os hñs. teutonice cyn-
blatyscol. Octauus est carpa q̄ est piscis dulcis aq̄ notus. multū tñ
de se est uiscosus. sed a magnatib⁹ decoquit in uino: & sic ab eo tol-
litur eius uiscositas. Nonus galbio: & est piscis marinus notus a qui-
busdā dictus rogetus: teutonice cynrotbarth: & est piscis dure car-
nis & sanus. Alii textus hñt gouio: & est piscis paruus dulcis aq̄ ad
lōgitudinē unius digiti longi: & est rotūdus & suauissimus: gallice
gouion. Vltimus est truta q̄ est in carne sīlis salmoni: nec tñ est sal-
mo & est lōgus & nō grossus. Et capit in magnis fluuiis: & pmittit
se fricare in aq̄: & sic capit: & ex eo fiūt pastilla cū spēbus: & est pi-
scis ualde p̄ciosus: gallice trutes. Circa electionē vō pisciū sciēdū est
primo qđ pisces resp̄ctu carnū: ceteris paribus minoris sunt nutri-
menti: & facilis digestiōis: & nutrimentū eorū est pluriū supfluitatū:
& fleumaticū & frigidū & humidū: & minus māsiuū: & sunt ad di-
gerendū duri: & lōgā faciūt morā in stomacho. Et q̄a in eorū dige-
stione laborat stomachus: & interdū corrūpūnt in stomacho: & q̄li-
tatē q̄ndā suscipiūt putredinalē: sitim generant. Et ut sit ad unū di-

cere: carniū laudabiliū nutrimentū melius est nutrimento pisciū. Se-
cūdo sciēdū est q̄ pisces marini sunt meliores in regimine sanitatis
ceteris paribus: piscibus aq̄ dulcis: eorū. n. nutrimentū est minus sup-
fluū & nature carniū magis p̄pinquū. Sed q̄a ceteris parib⁹: pisces
marini sunt durioris carnis piscib⁹ aq̄ dulcis: ideo sunt difficilioris
digestiōis & resolutiōis: & pluris nutrimenti & purioris. Verū est tñ
q̄ in egris magis cōferūt pisces aq̄ dulcis: p̄p debilitatem digestiue
eorū. Tercio sciēdū ē q̄ ī piscib⁹ tā marinis quā aque dulcis eligēdi
sunt: quorū caro est alba nō uiscosa: sed fragilis: nō multū grossa: sed
subtilis: nō grauis odoris: sed suauis: nec cito putrefactiōis: sed suffi-
cientis duratiōis: nō mali coloris sed boni: & quorū habitatio nō est
in lacubus stagnis: nec in locis sordidis: nec in aq̄s hñtib⁹ malas her-
bas. Et eligēdi sunt nō ualde iuuenes: nec ualde magni: & q̄ sunt ue-
locis motus & pauce uiscositatis. Et si sint pisces marini eligēdi sūt
qui capti fuerūt ī fluminib⁹ multū distātib⁹ a mari: & hoc ceteris cō-
ditionib⁹ bonis suppositis. Itē suppositis p̄dictis p̄ditionib⁹ q̄to pi-
sces sunt squamosiores: tanto sunt meliores. Et s̄l̄r intelligit̄ de spi-
nis: q̄a spinę multę & squame seruāt puritatē substātię piscis. Item
inter pisces marinos meliores & puriores sunt q̄ capti & nutriti sūt
in mari p̄fūdiori: & magis agitato: ad qđ est cursus pluriū fluuiorū.
Et ergo capti ī mari septētrionali qđ magis est agitatū: & magis tē-
pestuosum & uelocioris fluxus & influxus meliores sunt captis in
mari mortuo uel meridionali. Et s̄l̄r intelligēdū est de piscibus dul-
cis aq̄. nā ceteris paribus q̄to aq̄ est p̄fundior & mobilior tāto piscis
in ea nutritus est melior. Et de his sufficienter eligi pōt q̄ pisces sunt
uitupabiles: & q̄ laudabiles sunt. pisces. n. bestiales sicut porcus ca-
nis marinus: delphin: morona nō multū cōpetunt in sanitatis regi-
mine. Sūt. n. difficilis digestiōis: & grossi humoris: & multę sup-
fluitatis: nec in carnibus p̄dictorū pisciū apparēt cōditiones supius

numerate: puta: albedo subtilitas &c. Et si hos pisces & cōsi^{es} co/
medi cōtingat nō statim sūt coquēdi & comedēdi postq̃ capti sunt:
sed obseruandi sunt p̃ aliquos dies quousq; eorū carnes mollescāt &
tremiscāt sine substātię corruptiōe. Et ēt p̃dicti pisces meliores sūt
semisalsi quā recētes aut p̃fectę salsi. Inter alios aut̃ pisces marinos
cōsideratis conditionibus supradictis laudabiliores uident̃ rogetus
& gornatus siue gornus. Nā eorū caro & substātia est purissima. Et
post hoc plagicia & sola. sed horū caro est magis uiscosa & nimis
frāgibilis & minus alba & magis grossa & minus subtilis: nec horū
sapor aut odor est ita delectabilis: & forte piscis merlēgēdus ē lau/
dabilior post rogetū. Nō ē. n. tāte grossicie & uiscositate sicut pla/
gicia & sola: & eius substātia est satis frāgibilis: sed p̃sideratis sapo/
re & odore cū colore & substātię puritate & mollitate deficit ī boni/
tate a rogeto & gornato: & si r̃ itelligat̃ de allece. Et morua iuuenis
satis appropinquat p̃dictis ī bonitate cōsideratis p̃dictis cōditioni/
bus: est tñ grossior & uisiosior p̃dictis piscibus. salmones aut̃ & tur/
boti & maquerelli multū deficiūt ī bonitate. sunt. n. multū grossio/
res & uisiosiores & ad digerendū difficiliōres & magis supfluitate
pleni. uñ cōpetūt nisi exercitātibus fortib⁹ iuuenib⁹ cū qbusdā salsis
eorū uiscositati grossicie & frigiditati repugnātibus. Inter pisces at̃
dulcis aq̃ p̃sideratis p̃dictis cōditionib⁹: parca & lucius mediocris:
primū gradū bonitatis obtinēt supposito q̃ sint pingues: deinde uē/
dosia: & deinde lopia: & quis carpa sit squamosior p̃dictis tñ nō hēt
carnē adeo albā & frangibilē & subtilē sicut lucius & parca: & se/
pius repit̃ in stagnis: & uniuersalr̃ ceteris paribus meliores sunt pi/
sces dulcis aq̃ q̃ capiunt̃ ī aq̃ petrosa currēte ṽsus septētrionē p̃fun/
da: multe agitationis: ad quā nō cōfluūt sordicies ciuitatū: in qua ēt
nō sunt herbe male. Cancrī aut̃ fluuiales & marini multi sunt nutri/
mēti: & nō facile in stomacho corrūpunt̃: uerū sunt difficilis dige/

stionis. Sciendū est insup q̄ pisces recētes corpus humectāt: & lac & sperma multiplicāt & multū cōpetūt colericis: & nō sūt comedēdi pisces post forte exercitiū uel fortē laborē: q̄a tūc de facili in stoma cho corrūpūt: & caueant ab usu pisciū hñtes stomachū debīlē uel malis humoribus plenū. Amplius sciendū q̄ pisces grossi semisalsi meliores sunt q̄ recentes pisces: & saliti multi tēporis nō sunt boni. Item nō sunt comedendi pisces & carnes simul: nec pisces & lactici niā: nec sunt comedendi pisces post alios cibos. Item pisces laudabiles parū saliti: & in pauca quantitate sumpti reuocant appetitū: & ipm corroborant si quis habuerit appetitū ad eos.

Hic autor subdit Vocibus anguille prauę sunt si comedant. qđ anguilla ē piscis Qui physicā non ignorant hęc testificant. insanus maxime nō Caseus anguilla nimis obsunt si comedant. cēns uocib⁹: & hoc Ni tu sepe bibas & rebibendo bibas pbat sermone medi cor: & nālē phiam studentū: & rō est: q̄a anguilla est piscis limosus: uiscosus: & maxie oppilatiuus: & multū deficit a cōditionib⁹ boni piscis prius narra tis in parte pcedēti. & qđ dictū est de anguilla ē intelligendū est de lāpreda: licet lāprede parue laudabiliore sūt anguillis: & minus pe riculose cū nō sint tante uiscositatis & grossiciei sicut anguille: ut pa tet ad sensum. Vñ salua reuerētia utentiū isti pisces sunt ualde perī culosi q̄uis ori sunt saporosi. Hor. n. pisciū in aq̄ silis est generatio gnāioni serpentū in terra: uñ multū dubitādū est: qđ nō sint uene nosi: uñ eorū capita & cauda in qbus uenenū cōsueuit esse: & filr in terior spina: nullo mō sunt edēda. bonū est ēt pp earū uiscositatē qđ submergant in uino optimo uiue & dimittant ibi quousq; mortue sint: & deinde pparent cū galentina optimā: spē: fm qđ coci ma gnoꝝ dñorū facere cōsueuerūt. bonū est tñ qđ ebulant primo dua

bus ebullitiōib⁹ i uino & aq̃: & illa abiecta decoquant⁹ ad pfectionē:
& fiat galētina uel pastillatura: uel assatura cū salsamēto appropria
to: uidelz cū salsa uiridi cū fortibus spēbus: & uino in hyeme: & cū
debilibus spēbus: & agresta: & aceto i estate. Cōmodosius tñ est ma
neriē huiusmodi pisciū dimittere. Deinde subdit tex. qđ cascus &
anguilla multū nocēt si comedant⁹: & istud itelligēdū est: si i magna
q̃titate sumant⁹: quorū causę dictę sūt de caseo ibi. Persica poma: &
de anguilla nūc dicta ē cā. postea dicit tex. qđ si ista sumant⁹ cū fre
quēti potatiōe uini malicia eorū corrigi⁹. Et istud nō d3 intelligi de
uino subtili & penetratiuo: nec de uino qđ dat⁹ uia potus cōductiui
qa tale nō d3 dari sup cibū gnātiū malī humoris qñ comedit⁹: nec
añ ipm: nec postq̃ fuerit digestus: ut uult Aui. in. i. c. de regimine aq̃
& uini: qa tale uinū magnū nocumētū induceret. penetrare. n. face
ret humorē malū: ex hoc cibo genitū usq; ad extrema corporis qui
forte nō sufficeret penetrare sine uini auxilio & cōductu: sed intelli
gendū est istud de uino forti nō multū penetratiuo: sepe & i parua
q̃titate dato grā p̃mixtiōis ciborū. Tale. n. corrigit maliciā ciborū: cō
fortat digestionē: & digerit fleumaticos humores & frigidos: q̃re iu
uat ad digestionem casei & anguille: quæ male digestionis sunt.

CHic autor tangit
duo ducumēta: quo Inter prandendū sit sepe parūq; bibendum
rū primū est: qđ co Si sumas ouum: molle sit atq; nouum.
medens in prandio
uel cena d3 uicissim comedere & bibere multiplicādo uices bibitio
nis: sed pro q̃libet uice parū potus sumere: & facere non d3 quēad
modū bruta: q̃ totū cibū capiūt: & postea bibūt: qa si potus melius
cibo p̃miscet⁹: & cibus exinde reddit⁹ remollitus: & digestionis ca
paciōr. Et circa istud est sciendū qđ triplex est potus. s. p̃mixtiuus:
delatiuus: & sitis sedatiuus. Istud aut qđ dictū est: itelligēdū est de

potu p̄mixtiōe ciborū: iste. n. potus debet uicissim recipi cū cibo: & saluo meliori iudicio nō debet iste potus differri usq; ad finē comestionis: nec debet expectari sitis. Et iste potus maxime cōpetit: qñ sumunt cibaria actualr sicca uel uirtualr: sicut p̄ in laborātibus comedētibus panem siccū. Sed potus sitis sedatiuus regulariter & in hoībus bñ dispositis debet differri usq; ad finē comestiois: tūc. n. est uera sitis pp̄ estuationē cibi calidi & sicci. Nō. n. multū rōnabile est q̄ simul urgeat sitis & fames: q̄a sunt appetitus p̄riorū. Et debet iste potus dari p̄m plus & minus p̄m q̄ maior uel minor est sitis. Potus uo delatiuus maxime cōpetit cōpleta prima digestiōe regulariter: & parū añ horā suscipiendi aliū cibū sequentē. Et talis potus spāl̄r cōpetit qñ cibaria primitus sumpta fuerint grossa in substātia: nec debet expectari sitis ad talē potū suscipiendū. nā talis potus p̄parat stomachū ad suscipiendū cibū sequentē: & iuuat trāsītū cibi ad epar a stomacho: nec debet talis potus esse magnę q̄ritatis: ut cito possit digeri. Ante. n. eius digestionē nō trāsīt ad epar. Et istud uerū est nisi talis potus delatiuus fuerit aqua: in qua nō oportet expectare digestionē añ penetrationē eius ad epar. Regulariter aut potus p̄ueniēs delatiuus: aut ēt p̄mixtiuus nō debet esse aq; sed uinū uel aliqd proportionabile uino. puta ceruisia uel cerasia: uel pomeriū uel mellitratū uel aliqd sile qbus oībus uinū ē melius. Sciēdū secūdo q̄ q̄to cibus est grossior & siccior & frigidior: tāto potus p̄mixtus & delatiuus debet esse maior: & ecōuerso quāto cibus est calidior subtilior & humidior: tanto potus delatiuus & p̄mixtiuus debet esse minor: Et quāto cibus est grossior & frigidior & digestionī inobedientior: tanto uinū p̄mixtiuū uel delatiuū debet esse subtilius & fortius: Et q̄to cibus est subtilior calidior & digestibilior: potus debet esse debilior: uel uinum debilius. Vnde fortius uinū bibēdū est tam cū carnibus bouinis q̄ pullinis: & fortius bibendum est cum piscibus

q̄ carnibus regulariter. Secundū documētū est q̄ sumēs ouū debet
ipsum sumere qñ est molle & nouū: cuius cā dicta est supra.
Chic ponit unū no-
tabile documētū de Pisam laudare decreuimus ac reprobare
piscis: & ē q̄ pisa ali- Pellibus ablatis est bona pisa satis
quo modo laudant: Est inflatiua cum pellibus atq; nociua.
& aliquo mō uitupe-
rant. Laudant. n. qñ comedunt ablati corticibus. Vitupant vō qñ
comedunt cū corticibus & pellibus: q̄a tunc sunt inflatiua. Et ergo
nō est artificiale ea comedere simul cū cortice: q̄a medullarē & corti-
cū naturę discordāt. Alterę. n. laborat ut soluat & exat: alterę obuiat
ut cōstringat: ut dicit Isaac in dietis ul̄ibus: q̄re ī corpore fit motus
agitatius inducēs torturā & inflationē. Et istud nedū ueritatē hēt
de piscis: uerū ē de oībus leguminibus: sicut fabis: faceolis: lentulis
& silibus. Et spāl̄r de hñtib; multū corticē sicut fabe & cicera ni-
gra. Cortex ē in oībus est peioris nutrimenti quā medulla. Et circa
istud est sciēdū q̄ est una maneries pisorū alborū rotūdorū hñtiū cor-
ticē exteriorē ualde paucū & subtile: & ista pisa securius pñt come-
di cū cortice q̄ alia: quis melius sit q̄ depurent a cortice. Et q̄a dictū
pcedēs ueritatē hz de oībus leguminibus. Sciendū est q̄ legumina
recentia minus hñt de cortice: & in eis minor diuersitas est inter cor-
ticē & medullā: & facilius digerunt. Et ideo dicūt aliq̄ q̄ magis cō-
petūt corporibus sanis: sed nō est ita q̄a legumina recentia sunt plu-
rimarū supfluitatū & corruptibilioris substātię: q̄re minus pueniūt
corporibus sanis. Et ideo pro ueritate tenendū est q̄ legumina sicca
depilata a cortice exteriori sunt saniora quā recētia nō depilata: sed
uiridia sunt saniora siccis nō depilatis. Sciēdū ulterius q̄ q̄a omniū
leguminū substātia est inflatiua & difficilis digestionis: & eorū nu-
trimētū malū nō cōpetit ī regimine sanitatis: sed brodiū siue deco-

ctio ipsorū cōueniēs est: q̄a eorū decoctio uentris est subductiua. i. laxatiua: urīnē puocatiua: & uenarū depilatiua: uñ satis cōuenit t̄pib⁹ in q̄bus hoīes utunt̄ cibis grossis & opilatiuis: puta t̄pe ieiuniorū. In isto. n. brodio siue in ista decoctione cōueniēter facta nō sunt nocumenta q̄ sunt in substātia: uñ in ea nō est inflatio: nec difficultas nutritiōis & digestiōis: nec malicia nutrimenti. Fit aut̄ ista decoctio per istū modū. In sero. n. ponunt̄ cicera uel pīsa in aq̄ feruenti: & in eadē lōgo t̄pe manibus cōfricant̄. Deinde p̄dicta aq̄ tota nocte temperet̄: & in eadē sequenti nocte bulliāt duabus uel tribus bullitionibus: & postea colet̄ & colat̄ a referuet̄: & appropinquāte hora refectionis p̄paret̄ cū cynamomo & croco: & aliquātulū uinū addat̄: & deinde unico feruore bulliat & spumet̄ in principio refectionis. Et brodium seu purenta cicerū & pisorū rotūdorū alborū est melius & cōuenientius: & naturē amicabilius: & silr eorū substātia.

Hic ponunt̄ q̄dā documēta circa electionē lactis. Primū est q̄ lac caprinū est sanū ethicis. i. cōsūptis & maccratis uel hñtibus febrē ethicā. Et istud uult Aui. ii. can. c. de lacte dicens. Lac caprinū & lac asininū sunt bona ethice. Et idē uult. iiij. trac. in. c. de rememoratiōe medicinarū humectātiū ethicos. Et rō ē est: q̄a lac caprinū est tēpatū p̄m Auic. ii. can. c. de lacte. & etiā multi nutrimenti: ut uult hic tex. Et post istud lac ualet camelinū. Istud. n. subtilem ē multē aquositatis & humiditatis: q̄re pōt humectare eos: uerū est tñ q̄ istud lac pp̄ suā nimīā humiditatē parū nutrit: q̄re minus eis cōuenit quā caprinum: istud tñ lac camelarū & maxime nouiter setarū cōfert ydropisī ualde & patiētibus dolorē in epate: & renouat epar

¶ *pm Aui. ii. can. c. de lacte.* Secūdu documētū est q, lac asinū plus
ceteris lactibus ethicis cōuenit. Et istud uerū est cōparādo lac asini
nū ad lac aliorū brutorū: qā lac asine declinat ad frigiditatē & humi
ditatē: & est subtilius: & citius penetrās: & tardius coagulabile q lac
aliorū brutorū ¶ *pm Gal. vii. de ingenio. c. vii.* & istud idē uult Aui. in
q̄rto loco p̄al. dicēs. Et nō est lac post lac mulieris: sicut lac asine. Et
prius dicit. Et p̄prie lac asine eradicat ethicā si fuerit ei eradicatio.
Cōparādo tñ lac asine ad lac mulieris minus cōuenit. Lac. n. mulie
ris sugēdo sūptū cōueniētius est oibus: ut uult Aui. in. iiii. loco p̄al.
Et rō est: qā lac humanū siue muliebre subtilius est frigidius & hu
midius: & naturē humanē magis sile: uelocius penetrās: citius dige
stū & magis nutriēs. Et d3 istud lac dari ethicis q̄tū possibile ē mu
lieri magis p̄prie lectū infirmi: & ei p̄tinus sine mora administrari ne
ab aere corrūpat. Et circa istud sciēdū ē q, nō semp cōueit ethicis
lac mulieris aut asine: imo ī aliqb⁹ casib⁹ lac acetosū siue ebutiratū ē
utilius ethicis quā lac mulieris aut asine. Quorū primus est qñ cū
ethica ē solutio uētris. Secūdus ē qñ ē suspitio de coagulatiōe lactis
in stōacho uel de ardore uehēmētis febris: uel qā stomachus de se ē
colericus: ut lac in colerā cōuertat. Tertius est qñ cū ethica cōpilat^r
putrida: p̄cipue qñ ī interioribus nō fuerit multe opilatiōes. Nā lac
acetosū restringit uentrē: & nō facit colerizāt: qā priuatū ē butiro
sitate: p̄ quā facit lac inflāmat: nec in putrida febre: qā cito putre
scit p̄p̄ eādē cām. Quartus ē si stomachus fuerit sordidus: tūc. n. lac
in eo facile corrūpit. Quintus si ethicus abominet^r lac dulce & in
tegrū: & nō acetosū siue ebutiratū. Tertiū documētū ē q lac uacci
num & ouinū sunt magis nutritiua: qā pinguiora & grossiora sunt
aliis: ut dicit Aui. ii. can. c. de lacte. Et ibidem de lacte uaccino dicit
lac oīs aīalis: cui⁹ p̄gnatio p̄lixior est p̄gnatiōe mulieris ē malū: q̄pp
p̄portionabile est illud qd p̄ximū est sicut uaccinū. Ra. vō ī Almā.

sc. de lacte dicit. Vaccinū. n. lac oī lacte cuiusq; aīalis alteri⁹ grossius iudicat^r: qđ ēt oībus sui corporibus pinguedinē adipisci uolētibus cōuenientius existit. Quartū documētū est qđ lac nocet hūti febrē & dolorē capitis. Cuius cā dicta est supra ibi. Persica poma pīra:

Hic autor ponit

Lenit & humectat soluit sine febre butirum pprietates butiri: qđ ipm iducit ī corpore hūano. Prima ē qđ butirū lenit uētrē siue mollificat atq; lubricat: hāc pprietatē facit sua unctuositate. Secūda pprietas ē qđ butirū ē humectatiuū: qđ ex meliorib⁹ ptib⁹ lactis cōpositū ē: & ita sibi cōuenit humectare sicut & ipsi lacti a quo extrahit^r. Tertia est qđ soluit uētrē. i. est puocatiuū secessus: & hoc lac facit: qđ lubricitatē iducit ī testinis. Et istas pprietates eius ēt ponit Auic. ii. can. c. de butiro. Et iducit butirū istas tres pprietates ī corpe nō febricitātē. Nocīuū tñ ē corpi febricitātī: qđ butirū sola unctuositate de facili inflāmat^r: & in febricitātē calorē augmētāt. Circa istud sciēdū ē qđ l3 butirū in ducat p̄dictas pprietates rōne tñ suę nimie humiditatis & unctuositatis nō cōpetit uia cibi spāl̄r ī q̄titate notabili. Priō. n. si qđ eo utat^r ī q̄titate notabili abominationē inducit & facit cibū supnatare ī orificio stōachi: & uentrē plus debito laxat: & uomitū iducit. Nullo ergo mō butirū ē comedendū uia cibi ī q̄titate notabili: & spāl̄r nō comedat^r post alios cibos: sed ad cōdimētū cibariorū satis cōuenit.

Hic ponunt^r q̄t

Incidit atq; lauat penetrat mūdāt quoq; serū tuor pprietates seri .i. aq̄ lactis. Quarū prima est qđ serū est incisīuū siue subtiliatīuū. Secūda ē qđ est lauatīuū. i. absterīuū. Tertia est qđ est penetratiuū: & ista sequit^r ex prima. Quarta est qđ serū est mūdificatiuū. i. solutiū siue purgatiū. Et tres istarū pprietatū narrat Aui. ii. can. c. de lacte dicens: qđ aqua

eius. s. lactis est subtiliatiua lauatiua & solutiua: & i ipsa nō est mor-
dicatio. Ra. v̄o in Almā. dicit q̄ serum colerā rubeā expellit: scabiei
quoq; atq; pustulis: nec nō eis pustulis quæ in facie nascunt̄. hyēte/
ricie etiā: atq; ei cui fortis uini potus nocuit: auxiliū prębet.

¶ In hoc tex. autor

duo facit. Primo po-

nit. iiii. pprietates ca-

sei. Quas; prima est

q̄ caseus est frigidus

.i. frigide nature: & istud itelligēdū est de caseo recēti: q̄ ē frigidus:

& humidus: & nō de ueteri q̄ ē calidus & siccus. ut uult Aui. ii. can.

.c. de caseo. uel pōt intelligi de caseo q̄ fit ex sola coagulatiōe lactis

absq; alicuius alterius rei cōmixtiōe. Repit̄. n. caseus calide nature

calefaciēs stomachū ac linguā mordicās ex cōmixtione rerū sibi ad-

mixtas: sicut ē aliq; caseus uiridis q̄ si in magna q̄titate sumat̄ mul-

tū calefacit corpus. Secūda pprietas ē q̄ caseus est stipās. i. cōstipa-

tiuus siue durū uētrē efficiēs. Et istud maxie hēt ueritatē de ueteri

& multū coagulum hñte. Tertia est q̄ caseus est grossus. i. grossi hu-

moris gnātiuus: qđ ueritatē hēt de oī caseo: q̄a oīs caseus ex grossio-

ri & terrestriori pte lactis fit. Quarta ē q̄ caseus ē durus. i. duriciē

uētris efficiēs. Et ista pōt esse eadē cū secūda. Deinde dicit tex. q̄ ca-

seus quāuis solus sumptus sit insanus: ex quo male digestionis ē: ut

p̄dictū ē: tñ si in modica q̄titate misceat̄ pani: cū ipso pane digesti-

bilis fit. alias nō: & istud ueritatē hēt in corpore sano. in egro autē

nō. Et de caseo prius dictum ē ibi. Nutrit & impinguat.

¶ In hoc passu au-

tor fingit psonā lo-

quētē i spē casei cō-

tradicētes usū casei

Caseus ē frigidus stipās grossus quoq; dur⁹

Caseus & panis bonus est cib⁹ hic bñ sanis

Si nō sunt sani: tūc hunc nō iungito pani.

Ignari medici me dicunt esse nocuum

Sed tamen ignorant: cur nocuenta feram

Languenti stomacho caseus addit opem.

Si post sumatur terminat ille dapes esse infanū. Et dicit loquēs
Qui physicā nō ignorāt hęc testificāt in psonā casei. Ignari me/
dicū. i. medic nā ignorātes
dicūt me caseū esse nociuū: supple ulr ignorāt cām: cur naturę hu/
manę nocere dicor. Et post hoc rāgit autor duas utilitates sumptio
nis casei. Prima utilitas ē q, caseus cōfert egrotāti stomacho. Et cir
ca istud est notādū q, oīs caseus cōfert opē oī stomacho lāguētium:
sed in certis casib⁹ oīs caseus nocet. s. stomacho rare texture: & omni
stomacho debilitato ex lōga egritudine: sed caseus recēs & nocuus
nō multę uiscositatē opē cōfert stomacho calido: qā teste Ra. in Al
mā. adustionē & caliditatē eius reprimat: & stomacho ē sicco p̄ert
pp eius humiditatē. Et talibus stomachis multū nocet caseus anti/
quus siue multū acutus uel multū coagulū hñs. Sed stomacho hñti
multa fleumata eius pelliculis adherētiā multū cōfert caseus anti/
quus uel multū coaguli hñs: qā talis sui acuitate fleuma incidit &
abstergit. Sed tali stomacho maxime nocet caseus recens & mollis.
Et sic p̄z q, in aliquo casu caseus semp nocet: & in aliquo non: & q,
aliqn caseus recēs pdest & aliqn uetus. Secūda utilitas est q, caseus
sumptus post cibū terminat ipm: qā facit cibū descēdere ad illū lo
cum in quo uiget digestio. s. ad fundū stomachi. Et istud totū sciūt:
qui uerā sniam medicinę hñt. Et de caseo acuto dicit Ra. in Almā.
Verūtñ cū post comestionē parua ex eo gustat q̄titas os stomachi
corroborat: facietatē quoq; nimīā atq; fastidiū quæ ex dulcibus &
unctuosis nutrientibus in ore stomachi pueniunt aufert.

Hic pōit. ii. documēta
Inter prādendū sit sepe parūq; bibēdū
Ut minus egrotēs nō iter fercula potes
Quorū primū est q, prā/
dendo. i. comedēdo aliqs
d̄z uicissim post sumptū
parū & sepe bibere: ita q, nō d̄z primo totū cibū sumere: & postea

potū. Et istū uersum primū aliqui nō habent: q̄a reuera idē uersus
in forma prius expositis est. Secundū documētū est qđ inter duas
comestionis sicut inter prandiū & cenā debemus pro posse potum
euitare: & hoc si cibus sumptus in stomacho nondū fuerit digestus:
nisi magna necessitas afflit: q̄a talis potus sumptus impedit & inter-
rūpit digestionē cibi primo sumpti: cibū facit indigestū de stoma-
cho descendere: atq; appetitū deijcit circa cibū in cena sumendum
& corpus grauat: & ad dispōnē in qua homo neq; sanus neq; eger ē
inclinat: siue ad dispōnē prēuenientē febrē.

Hic autor inuit

qđ cena d̄z incipi a potu. Et aliq; expo-
nūt metrū istud. Si tu uis uitare penā. i. infirmitatē: prius potes in
pricipio cene añq; comedas: sed ista expositio nō ualet: q̄a s̄m medi-
cos regularius est a cibo cenā incipe quā a potu. Et quīs iste liber di-
rectus sit anglicis: ipsi tñ hāc sniam nō obseruāt: q̄a regulariter qua-
cūq; hora diei potū sumūt p̄ponūt morsū panis: iō aliter pōt expo-
ni uersus iste accipiēdo potū p cibo liqdo & facile digestibili: sicut
accepit Ipoc. potū. ii. pti. apho. ibi: facile ē repleri potu quā cibo: ita
qđ sensus istius vsus sit q̄ melius ē cenā incipe a potu. i. cibo liqdo:
& facile digestibili. Cuius rō ē: q̄a si cib⁹ liqdu & facile digestibilis
post sumat cū i nocte supueniēte fortificet calor digestiuus cib⁹ liq-
du & facile digestibilis lōgo tpe erit digestus añ grossum & diffi-
culter digestibilē: & cū nō poterit h̄re exitū pp cibū grossum nōdū
digestū nimis aduret: uel si exeat grossum secū rapiet cibū nōdū di-
gestū plene. Melius est ergo ut iste cib⁹ liqdu & facile digestibilis
prius sumat: ut tpe quo digestus sit exitū hēat nullo repugnāte.

Hic autor ponit

aliqua documenta. Singula post oua: pocula sume noua

Post pisces nux sit: post carnes caseus assit
Unica nux pdest: nocet altera: tertia mors ē

lis debemus sumere potū: maxime haustū uini: cuius cā pōt esse: qā ouū recēs & molle est optimi nutrimentū & facilis digestionis: & est de his q̄ in modica q̄titate multū nutriūt: & p̄cipue eius uitellus: ut dictū prius ibi. oua recētia: sic ergo uinū qđ est amicū naturę facit qđ ouū auidius ad mēbra trahit & ad eius penetrationē iuuat: & cā alia ēt pōt esse: qā ouū tarde p̄ mery descendit: potus ergo uel uinū iuuat eius descēsum. Secūdū documētū est post comestionē pisciū debemus sumere nuces loco casei: qā nux sua siccitate impedit generationē fleumatis qđ gnāri solet ex piscibus: & hinc est qđ in q̄dra- gesima ultimo dant nuces. Tertiū documētū ē qđ post comestionē carniū debemus sumere caseū & nō nuces: qā nuces nimīū exsicca- rent & caseus nō: sed facit cibū descendere ad fundū stomachi quo uiget digestio: & istud ē uerū de caseo mediocri iter ueterē & nouū. Deinde subdit tex. in ultimo uersu qđ unica nux. s. nux muscata pdest naturę humanę & p̄ficua est: qā bonū odorē oris efficit: uisum cōfortat: & similr epar: splenē & stomachū: & maxime os eius: s̄m Auic. ii. cano. c. de nuce muscata: sed altera. s. nux auellana uel cōis nocet. Auellana qđē qm̄ instatiua est & gnātiua uentositatū in uen- tre inferiori: & facit zoda: & tarde est digestiōis: & excitat uomitū: ut h̄z Aui. ii. can. c. de ea. nux v̄o cōis: qā ēt facit zoda & difficilis est digestionis & mala stomacho: & hoc calido pp̄ eius caliditatem. sed tertia nux. s. nux baliste est mors. i. mortē inferens: qā p̄ balistā hoīes interficiunt. Vel pōt istud intelligi de nuce mechel q̄ s̄m Aui. ii. ca- no. est uenenū stupefactiuū: quare mortifera est.

Adde potū piro: nux est medicina ueneno

Primū est post sum-
ptionē cuiuslibet oui
recētis suppe & mol

¶ In hoc primo uer-
su autor dat unū do

cumētū dicēs   Fert pira nostra pirus:sine uino sunt pira uirus
 q̄ nos debe/   Si pira sunt uirus:sit maledicta pirus.
 mus post esū   Si coquas antidotū pira sunt:sed cruda uenenum
 piroꝝ sumere   Cruda grauāt stōachū releuāt pira cocta grauātū.
 potū.s.uinū :   Post pira da potum:post pomū uade fecatum.
 cuius cā suffi
 ciēter dicta est prius:q̄ pira sunt gnātiua uentositatis & de pprie/
 tate colicā inducētia & sanguinē aquositate replētia:& ergo cū eis
 debet potari uinū:& maxime forte & calidū qđ est uentositatū car/
 minatiuū & aquositatū cōsumptiuū:q̄s inducūt pira.Secūdo dicit
 tex.q̄ nux est medicina ueneno.i.remediū p̄ uenenum:ut prius di/
 ctū est ibi.Allea nux ruta.Deinde in secūdo & tertio v̄sibus inuit
 q̄ pira sumpta sine uino sunt uenena.i.nature recētia pp cām dictā
 in primo uersu. Verū est tñ q̄ pira nō sunt uirus.i.uenenū simplr:
 q̄ si sic comestio eoꝝ mortē induceret:& pirus ea portās esset ma/
 ledicta.Deinde in q̄rto uersu autor inuit q̄ pira cruda sunt uenenū
 .i.nocumētū inferentia:q̄ faciūt ebullitiōē humorū:colicā fleuma
 ta & scabiē:si tñ ipsa coquant̄ sunt antidotū.i.medicina modo quo
 dictum est supra cū uino:& maxime ē post alios cibos sumpta:q̄
 sic iuuāt ad expulsione fecū. Deinde in q̄nto uersu dicit q̄ pira cru
 da grauāt stomachū:q̄ ipm impediūt a digestionē & inflatiua sūt:
 sed pira cocta releuāt stomachū grauatum:& disponunt ipsum ad
 suā naturalitatē.Et in ultimo uersu subdit duo.Primū est q̄ nos de
 bemus post pirū sumere potum pp cām prius dictam.Secundū est
 q̄ post esum pomi debemus ire fecatum: idest ad secessum:& p̄m
 Auic.ii.can.c.de pomis:poma dulcia & acetosa quando in stoma/
 cho inueniunt humorē grossum:quādoq; deponunt ipsum in ege/
 stione.Ratio tamē textus pōt esse:quia poma multū inflatiua sunt
 uentositatem generantia:quæ in secessu emittetur.

Cerasa si comedas tibi cōfert grādia dona

Expurgant stomachū: nucleus tibi tollit

Et de carne sua sanguis eritq; bonus

Tractatus de rebus naturalibus

purgāt stomachū: & istud s̄m quosdā uerū est qñ simul cū eis nuclei terūt: qā simul hñt qñdā uim absteriuā ac mūdificatiuā. Secūdū ē q nucleus cerasorū. i. arillus h3 uirtutē frāgēdi lapidē renū uel uesice si succus sumat uel ex eo fiat lac. Tertiū est q caro cerasorū est gnātiua optimi sanguinis & cōfortās ac impinguās: & istud expimētū cōproban: qā uidemus passerēs q sunt aues multū comedētes cerasa q tpe cerasorū hñt epata multū maiora quā alio tpe: signū igit ē: q magnificāt epar & pfortāt circa illud est notādū qd duplicia sūt cerasa. s. grossa & parua. Grossa aut adhuc duplicia. s. dulcia & pōtica. Omnia dulcia & parua sunt insana de facili corruptibilia ac in corpibus faciētia uermes: grossa pōtica dicunt cina: & illa sunt adhuc duplicia: qdā sunt rubea & mollis carnis: & talia debēt recentia comedi & in p̄cipio mēse: & hñt uim absteriuā stomachi atq; appetitū incitādi: alia sunt cina nigra & grossa satis durę carnis: & inter cētera maxie pōtica: & ista debēt comedi ī fine prādij siue cene: cuius cā est: qā ista sua pōticitate qñ in fine mense sumunt claudunt orificiū stomachi: quo clauso digestio melior ac uelocior fit.

Hic ponunt duę

utilitates pueniētes

ex esu prunorū. Pri-

ma est q pruna infrigidāt corpus: & iō portegalēses ī calida regiōe existētes in decoctione suarū carniū semp cōmiscēt pruna: & maxie damascena. Secūda est q pruna laxant uentrē: & hoc est pp eorū humiditātē & uiscositatē s̄m Gal. ij. alimē. Et istud est uerū de prunis maturis. In crudis. n. q nō sunt matura est stipticitas: & eorū nutri-

Infrigidant laxant multū p̄sunt tibi pruna.

mentū est paucū. ut dicit Aui. ii. can. c. de eis. Et ista secūda utilitas
 lz ē multū cōueniat prunis damascenis sicut est prima: maxima tñ
 cōuenit prunis armenis. i. deportatis ex terra armenia: quia meliora
 sunt oibus: & uehemētius soluētia s̄m Aui. loco p̄all. Et pro maiori
 declaratiōe istarū utilitatū: sciendū est qđ pruna matura sunt usu &
 nō imatura: pruna autē magis naturę cōueniētia sunt illa q̄ sunt fi
 gurę ob lōge hñtia carnē paucā & durā aliq̄lem siccitatē declinātia
 & corticē exteriorē tenuē: & debēt esse i sapore nō uere dulcedinis:
 sed d3 esse eorū dulcedo attinens alicui acedini: & huiusmodi sunt
 pruna damascena: talia. n. pruna infrigidāt ut dictū est: sunt āt mul
 tē alię maneries prunorū quorū usus nō est approbādus: sunt ēt qđā
 prunella siluestria parua q̄ crescunt in siluis: & nō sunt laxatiua: sed
 uētris restrictiua: & ex is aq̄ quę uentris restrictionē facit: debēt āt
 pruna q̄ sumunt̄ pp uētris laxationē primo poni i aq̄ frigida: tūc. n.
 p̄fectius ifrigidāt & humectāt: & colerā quā inueniūt lubricādo sol
 uūt: & sic stomachus melius disponit̄ ad cibū recipiēdū: & est dili
 gēter notādū qđ pruna humida recentia sunt magis alteratiua quā
 sint peioris nutrimenti & pluriū supfluitatū: sed pruna sicca magis
 cōfortāt: & melius nutrimentū dāt corpori: & sicut dictū est de pru
 nis: sic suo mō itelligat̄ de cerasis: uerū tñ est qđ cerasorū humiditas ē
 subtilior: & minus uiscosa: uñ minus nutriunt quā pruna.

In hoc passu tria

ponunt̄ documēta.

Primū est qđ mustū

est bibēdū cū psicis:

uel psica comedēda

sunt cū musto. Cā primę partis est: qđ mustū ē calefactiuū & ebulli
 tionē faciēs in corpore nro: hāc autē ebullitionē & calefactionē phi
 bēt psica sua frigiditate. Cā secūde ptis ē: qđ psica sunt multū frigi

Persica: cum musto uobis dat̄ ordine iusto

Sumere sic est mos nucib⁹ sociādo racemos

Passula non spleni: tussi ualet est bona reni

da & corpus multū in frigidatā: ergo sup oīa d3 bibi illud uinū qđ plus calefacit. Illud aut est mustū qđ scit experientia: & de ordine comedendi p̄fica multis & aliis dictū est prius ibi. Persica poma pira. Secundū documētū est qđ racemi debēt comedi qñ comedunt nūces & maxie antiq̄ & sicce: recentes. n. nūces sane sunt p se sed antiq̄ sicce nīmīū exsiccant: & pp̄ eorū unctuositatē de facili inflāmationē in corpe inducūt: q̄re cū eis comedi debēt racemi q̄ resistūt inflāmationi & exsiccationi cū humectēt: & de nucib⁹ ample dictū est ibi: Allea nux ruta. Tertiū documētū ē qđ passula. i. uua passa nocet sple ni: q̄a inducit opilationē eius: sed uua passa utilis est renibus: q̄a ex quo ipsa est urīnē puocatiua: ipsa est lauatiua renū: ex multa enī aquositate ad renes ducta ipsi renes mundificant: & de uuis passis siue passulis etiā dictum est supra ibi. Nutrit & impinguat.

¶ Hic ponuntur duæ utilitates pueniētes ex emplastratione ficuū. Prima est qđ ficus decoctē ī aliquo liquore: uidelz ī aq̄: & tūc supposite cū humiditate curāt istas tres egritudines. s. scrofulas glādes & tumores: p scrofulas itelligunt inflatiōes sub mēto circa collū: & dī scrofula a scrofa: qđ idem est qđ sus siue porca: uel q̄a ista egritudo multū accidit porcis pp̄ gulositatē eorū: uel q̄a eius figura s̄m plurimū assimilāt porcis. ut uult Aui. in. iiij. trac. ii. c. de scrofulis: p glādē vō itelligūt apostemata quæ cōiter solēt accidere sub ascellis: & in inguinibus. & p tumore pnt itelligi inflatiōes ī q̄libet pte corporis. Vñ pro istis apostematibus curādis: & maxime maturādis d3 decoq̄ ficus ī aq̄: & ipsi aquæ debet cōmisceri modicū aceti: ut acetū iuuēt penetrationē uirtutis ficus: & decoctiōe facta debēt teri ī mortario: & deinde misceri cū modica aqua cū qua bulite sunt. Vnde cataplasma

pprie est medicina facta ex aliq̄ re & succo eius: iuxta illud metrū
tūc cathaplasma facis cū succū pomis & herbā. Secūda utilitas est
q̄ ficus cū papauere cathaplasmate retinēt ossa fracta: & debēt de/
coq̄ insimul cū aq̄ absq̄ appositione aceti: & debēt simul teri: & addi
eis aq̄ decoctionis earū: & tūc supponi: & cā isti⁹ pōt eē: q̄a papauer ē
stupefactiuū: & p̄ illud tollit̄ dolor q̄ accidere solet in fractiōe ossiū:
& puocat somnū: ficus sili^r facit moueri humiditate ad exteriora: q̄
bus humiditatibus ad ossa motis: ossa pōt retinere ad nascētiā: nūq̄
tñ uere cōtinuari. Aliqui tñ textus habēt loco tenet trahit: & tūc sen/
sus est melior. Vñ papauer est triplex. s. albū nigrū & rubeū: rubeū
autē est siluestre & uenenosum & crescit in bladīs & iuuenes solent
terere flores & facere incaustum ex ipsis floribus.

Hic ponunt̄ duę
operationes ficuū. Pri^{ma} Pediculos uenerēq̄ facit sed cuilibet obstat.
ma est q̄ ex come/
stione ficuū sequit̄ multitudo pediculorū in corpib⁹ hūanis: & istud
maxime ueritatē hēt de ficubus siccis: ut dicit Aui. ii. can. c. de ficu/
bus. Et cā s̄m eū ibi est: p̄p maliciā & corruptionē humoris gene/
rati ex eis: & alia cā ēt pōt esse: quia ficus puocant multū sudorē: ex
quo sequit̄ generatio pediculorū. Secūda opatio est q̄ ficus incitant
appetitū cocūdi: q̄a generāt uentositatē q̄ iuuat ad erectionē uirgē:
& sili^r sunt multarū supfluitatū & sperma augmentantes.

Hic ponunt̄ duę
utilitates esculorum. Multiplicāt mictū uētrē dāt escula strictū
Primū est q̄ multi/
plicāt mictū siue uri
nā: cuius cā pōt esse: q̄a indurāt feces: & sic aquositas fecū est cā mul/
titudinis uring. Vel pōt sumi cā sili^r illi q̄ sumit̄ ex illo āphorismo.
Vrina nocturna multū facta: modicū secessum sercat in die: & ecō/

uerſo: qui multas habuit cameras nocturnas de mane hēt paucā urī
nā: cuius cā eſt: qā ſi multa fiat digeſtio multū de humiditate q̄ trā/
ſire deberet ad ueſicā ſimul cū ea exit: & ſi urina fiat multa: multū
de humiditatib⁹ q̄ trāſire deberēt cū egeſtione: & eā magnificare cū
urina euacuāt. Secūda utilitas eſt q̄ eſcula cōſtipant uētrē: & iſtud
accidit pp̄ eorū pōticitatē & ſtipticitatē: ex quo inferit textus q̄ eſcu
la dura ſunt bona: & hoc qā cōſtringūt uētrē: & ergo pro ſūt uētri
nimiū laxato: ſed mollia eſcula ſunt meliora duris: qā nutriūt & mi
nus uētrē cōſtipāt. Et circa iſtud eſt ſciendū q̄ eſcula minus cōpe
tunt nutrimentō: quā poma: pira: pſica: ficus: & ſilia: qđ ſatis oſtendit
auſteritas ſaporis eorū & duricies ſubſtātię eorū poſtq̄ in arbore ma
turata ſunt: & ergo ex his parū debet comedi: & magis recipi debēt
uia medicinę quā cibi: & quia uirtus eorū eſt ſtiptica ualde ſatis cō/
petunt in fluxu uentris: & quia eſcula in arbore nō molleſcunt mol
licię ſufficientē ad eſum: ideo antequā comedant remolliant: & tūc
ſunt magis delectabilia guſtui & minus ſtiptica.

Prouocat urīnā muſtū cito ſoluit & inflat.

Hic ponunt tres proprietates muſti: quarū. Prima eſt q̄ muſtū prouocat urīnā cuius cauſa eſt: qā in muſto ſunt partes terre/
ſtres nitroſe mordicātes ueſicā cū ad eā ueniūt: & pp̄ter earū mor/
dicationē ueſica: citius nititur eas expellere: & ipſum muſtū: & iſta
pp̄rietas intelligēda de muſtis hñtib⁹ feces mordicātes ſicut muſta
plurima renēſia: qā muſta hñtia feces groſſas nō mordicātes ſed ma
gis opilātes impediūt urīnā ſicut prius dictū eſt ibi impedit urīnā.
Secūda eſt q̄ muſtū cito ſoluit uel laxat uentrem pp̄ter eandē cām
dictā in prima pp̄rietate. Tertia eſt q̄ eſt inflatiuū pp̄ ebullitionem
quā facit in corpore ex qua proueniunt uentofitates. Et cauſę iſtarū
duarū proprietatū dictę ſunt prius ibi: impedit urīnam.

In hoc textu au-
tor duo facit. Primo
pōit octo pprietates
ceruīsię q̄q̄. Prima ē
q̄ ceruīa facit ī cor-
pore nro grossos hu-
mores: & istud maxi-

me habet ueritatē respectu uini: & diuersificat ceruīsia in generādo
grossos hūores ex pte suor̄ cōponētū: nā ceruīsia ex grossiori sub-
stātia grossiores humores generat: & ex minus grossa minus gros-
sos. Secūda est q̄ ceruīsia augmētāt uires: & istud est itelligēdū de
ceruīsia ex optimis granis cōposita: q̄ plurime decoctiōis est: cuius
modi ē ceruīsia ostiēsis: ista. n. multū uutritiua est: & ergo uires aug-
mentat. Tertia est q̄ augmētāt carnē: & istud puenit pp multā eius
nutritionē. Quarta est q̄ multiplicat sanguinē eadem de cā: & iste
tres ultime pprietates hnt ueritatē de ceruīsia antiq̄ multū decocta:
& de optimis granis cōposita. Quinta est q̄ puocat urinā. Sexta ē
q̄ laxat uētrē: & iste duę pprietates maxime hnt ueritatē de ceruī-
sia clara mltū luculēta. i. in q̄ plurimū lupuli īponit: cuiusmodi ē
ceruīsia hāburgēsis q̄ puocat urinā & laxat pp lupulum: ipsa tñ nō
ualet debilia cerebra hntib⁹: q̄a tales de facili inebriant pp multitu-
dinē lupuli. Septia ē q̄ īflat uētrē: & istud h̄z vītātē de ceruīsia mo-
dica decoctiōe cocta: cuiusmodi ē coyta holādię q̄ maxime inflat &
opilat: & ppter ea plurimū īpinguat. Octaua est q̄ ceruīsia modicū
infrigidat: cuiusmodi est ceruīsia holādię brabācię hānonię & flan-
drię: & illa q̄ cōis hō utit⁹: & ista pprietas maxie ueritatē h̄z respectu
uini. Et circa istud ē sciēdum q̄ ceruīsia pōt fieri ex auena & ordeo
& ex frumēto. & p̄ n q̄ sit ex alio & alio grano ē alterius & alterius
cōplexionis: quā. n. sit ex ordeo plus attinet frigiditati: q̄a ordeū est

Grossos humores nutrit ceruīsia: uires.

Pręstat: & augmētāt carnē: generatq̄ cruorē

Prouocat urinā: uētrē quoq̄ mollit & inflat

Infrigidat modicū: sed plus desiccāt acetum

Infrigidat: macerat: melā. dat sp̄ma minorat

Siccos infestat neruos & impinguit siccāt

frigidū. Quę aut fit ex ordeo & auena minus opilat & minus gene-
rat uētoſitates & minus nutrit:& q̄ fit ex frumēto plus attrinet cali-
ditati & magis nutrit:& magis opilat:& q̄to ceruiſia eſt groſſior:tā-
to eſt deterior:& q̄to ſubtilior:tanto melior. Et ultetius eſt ſciēdū q̄
peſſima ceruiſia eſt q̄ fit ex reb⁹ inebriātib⁹:puta ex grano qđ noīa-
tur loliū:& qa iſta maxime dolorē capitis generat & neruos ledit:
deinde ponit textus qnq; pprietates aceti. Quare prima eſt q̄ ace-
tū exſiccāt:dicit.n.Auic.de eo.ii.can.q̄ eſt fortis exſiccatiōis:& pro-
pterea medici p̄cipiūt tpe peſtis uti aceto cū cibo & ſilr cū potu:di-
cit.n.Aui.in.i.in.c.viij.doc.v.aceto p̄terea in cibo & potu uti in pe-
ſtilentia eſt nocumēti ipſius ſecuratio. Secūda eſt q̄ acetū infrigi-
dat pprietate q̄ in eo eſt. Tertia eſt q̄ macerat.i.facit hoīem macrū:
& rō eſt:qa exſiccāt.Et iſtud maxime ueſe eſt de aceto in ieiuo ſto-
macho ſumpto.ut uult Auic.in.i.doc.iiij.c.v.de extenuatiōe craſſi.
Veſe ē tñ q̄ aſſiduus uſus aceti:maxime in ieiuo multa inducit in-
cōmoda:uiſum debilitat:pectus offendit:tuffim cōmouet:ſtoma-
chū & epar ledit:neruos & iūcturas uehemēter opprimit:has arteti-
cis doloribus:tremoribus:& paralixibus uexās. Quarta ē q̄ acetū
generat melācoliā eo qđ humores infrigidat & exſiccāt. Quinta ē
q̄ acetū minorat ſperma:pp̄terea qa exſiccāt:infrigidat:& mace-
rat:& iſtas pprietates aceti ponit Raſis in Almā.dicēs.acetū frigi-
dum eſt & ſiccū:& qđ maciē efficit:& uires deſtruit:ſperma quoq;
minuit:& colerā corroborat nigrā:rubeā vō colerā & ſanguinē de-
bilitat:cibosq; qbus admisceſ ſubtiliat. Deinde in ultio uerſu autor
ſubdit tria. Primū ē q̄ acetū nocet macris:& rō eſt:qa acetū exſic-
cat:& ſic addit in macedine. Simile.n.additū ſuo ſimili facit ipm
furere:& etiā oīs cōplexio lapſa per q̄riū medicat⁹:& p ſimile dete-
rioratur. Secundū eſt q̄ acetū nocet neruis.ut dicit Aui.ii.can.c.
de eo. Tertiū eſt q̄ acetum macerat:ut dictum eſt.

In hoc passu po- Rapa iuuat stomachū: nouit pducere uentū
 nunt' primo tres uti Prouocat urinam: faciet quoq; dente ruinā
 litates rape tpate co Si male cocta dat' hinc torso tūc generatur
 ete: & unū ei' nocu- mētū. Prima utilitas ē q; rapa iuuat stomachū: qā bñ digerit' a sto-
 macho: nec ipse ea grauat'. Secūda ē q; rapa ē puocatiua uēti: qđ p;
 expimēto. Tertia ē q; rapa ē puocatiua urīnē: pter tñ istas pprieta-
 tes uult Auer. qđ magnā h; pprietatē ī pfortādo uisū: nocumētū vō
 rapa; est q; assiduatio rapa; nocet dentib'. In ultio at v'su subdit'
 qđ rapa male cocta tortiones facit in corpe: qā multiplicat uentosi-
 tates: Iuxta illud uentū sepe rapis si tu uis uiuere rapis. & est sciēdū
 qđ caude rapa; fortiter uentrē laxāt: pro maiori noticia sciēdū est
 qđ rape iter radices magis cōueniunt ad corpis nutritionē: qđ satis
 oñdit' ex amicitate sui saporis: hęc. n. cōplexio est oib' edulis qđ
 amara & pūgitiua minus alimētū dāt corpi & dulcia magis: qā er-
 go rape radicib' aliis sunt dulciores & minus pūgitiue: magis cōpe-
 tunt uia cibi: sed generāt sanguinē grossum & melācolicū si digesti-
 ua sit debilis: & bonū ē qđ depurent' a prima aq; & nullo mō debēt
 comedi crude & incitāt ad coitū: & uias mūdificāt urinales.

In isto passu no- tant' quq;. Primū est Egeritū tarde cor: digeritur quoq; durē
 qđ cor aīaliū come Si'r stomachus melior sit in extremitates
 stū tarde digerit' & Reddit lingua bonū nutrimētū medicine
 tarde ēt egerit': & rō Digeritur facile pulmo cito labitur ipse
 est: qā caro cordis ē Est melius cerebrum gallina; reliquo;
 caro melancolica q; difficulter digerit': & tarde descēdit: & nō est caro bona s'm Aui. ii.
 can. c. de carne: & nō multū nutrit. ut dicit Ra. in Almā. Secūdū est
 q; stomachus si'r ē male digestiōis & tarde descētionis cuius rō est:

qa stomachus est mēbrū neruosum cartilaginofum: q̄re difficile di-
gerit: & ergo ē nō generat bonū sanguinē: deinde subdit tex. q̄ sto-
machus ī eius extremitatib⁹. s. quo ad eius fundū & orificiū melius
digerit: cuius rō est: qa in illis partib⁹ magis carnosus est & magis
pinguis. Tertiū est q̄ lingua est boni nutrimenti: & hoc quo ad eius
radicē. ut uult Aui. ii. can. c. de carne: & rō est: qa est facilis digestio-
nis & carnosā: & iter reliq̄s linguas porcelli: q̄ ablata eius pelle eq̄pa-
rat carnī apri: ut sciūt scindētes añ p̄cipes. Lingua tñ bouis nō est
multū sana pp̄ eius nimīā humiditatē: leccatores tñ linguis uti uo-
lentes añ earū affationē imponūt gariofilos: q̄bus humiditas liguarū
minuit: & sic aptiores sunt esui. Quartū ē q̄ pulmo facile digerit
& facile egerit: & istud ē pp̄ eius raritatē & molliciē. Verū est tñ qđ
eius nutrimentū nō ē cōueniēs naturę humanę: qa parū est: & fleu-
maticū. ut dicit Aui. ii. can. c. de eo. Et circa istud ē sciēdū q̄ pulmo
arietis quāuis nō sit bonus cibus: est tñ bona medicina: qa sanat ex-
coriationē calcanei ex calciamento: si ponat sup ipsam calidus. ut di-
cit Aui. loco p̄all. Quintū ē q̄ cerebrū gallinę inter oīa cerebra est
melius: de quo dicit Aui. ii. can. qđ phibet fluxū sanguinis narium:
debet tñ cū sale aut cū sp̄ibus comedi: quia de se uomitū puocat.
Et circa istud sciēdū ē q̄ de cerebro pullos dicūt medici q̄ augmē-
tat memoriā: cerebra vō porcorū naturę nō sunt cōuenientia: sed ce-
rebrū ouis leporis uel cuniculi cū sale uel sp̄ibus comedi pōt: & de
cerebro amplius dictū est ibi. Nutrit & impinguat.

Semen feniculi fugat & spiracula culi

¶ Hic ponitur unū
documētū: & est qđ
semē feniculi: qđ dī

maratrū: expellit uētositates aut eas dissoluit. Et rō est: qa est calidū
& siccū & carminatiuū. Et circa istud ē sciēdū q̄ a cōibus q̄ttuor
tangūtur utilitates puenientes ex esu maratri siue seminis feniculi.

Prima est q̄ cōfert febribus. Secūda est q̄ pellit uenenū. Tertia est q̄ mūdificat stomachū. Quarta est q̄ acuit uisum. Et de isto solent dari isti uersus cōes. Bis duo dāt maratrū febres fugat atq; uenenū. Et purgāt stomachi lumē quoq; reddit acutū. Et istas q̄ttuor utilitates tāgit ēt Aui. ii. can. loquēs de feniculo. Et circa q̄rtā utilitatē nota q̄ Auic. loco p̄all. de semine feniculi dicit. Democritus existimauit qd̄ ueneni uermes pascūt feniculi recentis semē ut eorū uisus confortet: ut uipe & serpētes fricāt oculos suos cū egrediunt de cauer / nis suis post hyemē sup̄ ipm ut illuminent oculi eorū. Sciendū ulterius q̄ feniculus tarde digerit: male nutrit: & parū: & ergo nō cōpetit uia sibi: sed magis uia medicinē: nō igit̄ utendū est eo in regimine sanitatis: nisi ad correctionē maliciē quorūdā aliorū ciborū: sicut interdū cū lactuca comedimus petrosilinū ad resistendū frigiditati & humiditati lactucę: sic etiā cū cucurbitis pōt decoqui feniculus: & similiter cum rapis ad corrigendum maliciā earum.

¶ Hic puniunt̄ duę

utilitates anisi: quaz

Prima est q̄ anisum

cōfortat uisum. Se

cunda est q̄ anisum cōfortat stomachū: cuius cā est: q̄a anisum mūd

dat stomachū a fleumatibus: & ipm calefacit: & p̄pterea ēt confert

uisui: q̄a nihil est q̄ uisui magis noceat quā imūdia stomachi: q̄a

a stomacho imūdo eleuant̄ fumi imūdi qui oculis nocēt pturbādo

spūs uisuiuos: & ista duo iuuamenta facit anisū dulce. Et p̄ter istas

utilitates Auic. ii. cano. c. de aniso. plures alias utilitates anisi ponit.

Vult. n. ibi q̄ anisum est aperitiuū: doloꝝ sedatiuū: est uentositatū

resolutiuū: sedatiuū sitis: cāne ex humiditatib⁹ falsis apitiuū: & opi

lationū epatis & splenis generataꝝ ex humiditatibus: & silr renū

uesice: & matricis: puocatiuū urinæ & menstuoꝝ: & mundat ma

Emendat uisum stomachū cōfortat anisum

Copia dulcoris anisi sit melioris.

tricē a fluxu humiditatum albarum & est motiuum coitus.

¶ Hic ponitur unū
Si cruor emanat spodiū sumptū cito sanat iuuamētū spodii: &
est q̄ spodiū sūptū

sanat fluxū sanguis: cui⁹ cā pōt eē: q̄a spodiū h̄z uirtutē ppriā p̄for
tādi epar: & sic fortificato epate qđ ē fons & origo sanguinis: sāguis
ab eo melius retinet⁹: & dicit Aui. ii. can. c. de spodio: q̄ spodiū ē ra
dices cānarū aduste. Dī. n. quo ipse adurunt⁹ pp̄ frictionē suarū ex
tremitatū cū uētus eas p̄flat. Simon tñ ianuēsis dicit q̄ spodiū ē res
cuius origo nos latet: res tñ adusta ur̄ & diuisiones cānarū adustarū:
& nedū spodiū cōfert ī nimio fluxu sanguinis: imo ēt ī nimio flu
xu uētris & uomitu. ut dicit Ra. in Almā. & p̄fert ēt ī febrīb⁹ acu
tis: p̄fortat cor & tremori eius: & sincopi facte ex effusione colere ad
stomachū auxiliat⁹. ut uult Aui. loco p̄all. Et est sciēdū circa p̄dicta
q̄ sicut spodiū h̄z respectum ad epar & pprietatē p̄fortādi ip̄m: ita
sunt aliq̄ medicīnē q̄ h̄nt similit̄ aspectū & similit̄ pprietatē p̄fortādi
aliq̄ alia mēbra spālia: sicut macis cor: muscus cerebrū liq̄ritia pul
monē: cappes splenē: & galāga stomachū: ut p̄3 ī his uersibus.

Gaudet epar spodio: mace cor cerebrū quoq; musco.

Pulmo liquiricia: splē. cap. stomachusq; galanga.

Vas condimenti p̄poni debet edenti

Sal uirus refugat: & nō sapidūq; saporat.

Nam sapit esca male quæ datur absq; sale

Vrunt per salsa uisum: spermaq; minorant

Et generāt scabiem pruritem siue uigorem

dī d̄3 p̄poni ī mēsa ipsi edēti iuxta illud cōe metrū. Sal primo poni
debet primoq; reponi. Oīs mēsa male ponit⁹ absq; sale. Secūdo tā

¶ In hoc textu tria
sunt. Primo ponit⁹
unū documētū ge
nerale quod obserua
apud oēs: & est qđ
uas cōdimēti. s. salis
qđ cōi noie salinum

gunt duo iuuamēta salis. Primū est q̄ sal resistit ueneno: cuius du-
plex pōt esse cā. Vna est: q̄a sal exsiccatiuū ē: & sic sua siccitate exsic-
cat humiditates ex q̄bus pōt seq̄ corruptio. Alia cā ē: q̄a sal exsiccāt
& cōprimit humiditates a corpore extrahēdo. Et sic claudit poros:
& p̄ p̄ns phibet penetrationē ueneni q̄ fieri deberet p̄ poros. Secun-
dū iuuamētū salis est qđ sal inducit saporē in cibariis: nā cōiter ui-
demus ad sensū qđ nulla cibaria sapiūt sine cōmixtiōe salis: ut dicit
tertius v̄sus. Tertio ponunt̄ .iiii. nocumēta salis siue cibarioꝝ ualde
falsoꝝ. Primū est q̄ cibaria ualde falsa urūt uisum. i. depdūt uisum
uel nocēt uisui: cuius cā pōt esse duplex. Primus est: quia res nimīū
falsē inducūt nimīā siccitatē: quā est p̄ria oculis: qui sunt instrumē-
ta uisus: cū oculi sint de natura aqua: ut dī in defensum & sensato.
Secūda cā est: q̄a cibaria multū falsa sunt pruritiua & mordicatiua
modo ut supius dictū est a cibariis mordicatiuis in stomacho exi-
stētibus eleuant̄ fumū mordicatiui: qui sui mordicatiōe oculis no-
cent: ac ipsos multū rubificāt. Et ergo uidemus qđ bulientes sal ru-
beos cōiter hnt̄ oculos. Secundū nocumētū ē q̄ cibaria multū falsa
minorāt sperma: & rō est: q̄a cibaria multū falsa multū exsiccāt oēs
humiditates corporis q̄re ēt sperma exsiccāt̄ & sic minorāt̄. Tertiū
nocumentū ē q̄ generāt scabiē. Cuius rō est: q̄a sal generat humorē
acutū mordicatiuū adustū qui ēt est causa scabiei. Quartū nocu-
mentū q̄ augent pruritū. Et ratio est: quia generant humorē mor-
dicatiuū & pruritiuū: & ista quattuor nocumēta cōmemorat Rasis
in Almā. de sale dicēs: eoꝝ p̄terea sanguinē qui multā ex eo sumpse-
rint quantitatem adurit: uisum quoq̄ debilitat atq̄ minuit sperma
& generat pruritū & scabiē: & p̄ter ista nocumenta p̄ falsa. i. mul-
tū falsa inducūt serpigines: & impetigines: morpheā: leprā: indispo-
sitis: & uias urinę excoriant cum diu continuant̄. Moderate tamē
falsa fastidium auferunt appetitum excitant atq̄ acuunt.

Hic feruore uigēt tres: falfus: amarus: acutus
Alget acetofus fic ftipans ponticus atq;
Vnctus & infipidus dulcis dāt tēpamentū.

In hoc tex. ponū
tur q̄litates cuiusli
bet faporis. Et prio
dī q̄ ifti tres fapo-

res. f. falfus: amarus: & acut⁹ calefaciūt corpus fumētis ipfos. Secū
do dī q̄ ifti tres fapores. f. acetofus: ftipticus: & pōticus infrigidāt.
Tertio dī q̄ ifti tres fapores. f. unctuosus: infipidus: & dulcis fūt tē
pati: nec inducūt ī corpe caliditatē aut frigiditatē: & pro intellectu
āpliori: ſciēdū ē q̄ ſm Aui. ii. can. tra. i. c. iii. octo fūt ueri fapores q̄
ſequūt infipidū: & fūt dulcedo: amaritudo: acuitas: falſedo: acetofi
tas: ponticitas: ftipticitas: & unctuoſitas: enumerādo tñ infipiditatē
pro fapore ſicut textus facit hoc: tūc ſunt nouē fapores: & capiē hic
ſapor pro oī eo q̄ gultu iudicat⁹: & iter iftos fapores tres fūt calidi:
ut dicit hic rex. f. falfus: amarus: & acutus: & ſm Aui. lo. p̄all. Acu
tū ē calidus: deinde amax: & deinde falſū: qm̄ acutū ē fortius ad re
ſoluēdū: icidēdū: & abſtergēdū quā amax: & inde falſū ē ſicut ama
rū: cōfractū cū humiditate frigida. Et tres de iftis ſaporib⁹ fūt frigi
di. f. acetofus ftipans. i. ftipticus & pōticus. Pōticus tñ ceteris frigi
dior: deinde ftipticus: & poſtea acetofus: & pp iftud ī oib⁹ fructib⁹ q̄
dulceſcūt: prius ē pōticitas uehemētis infrigidatiōis: deinde poſtq̄ p
calorē ſolis digeſtiuū aliquo mō digeſti fūt fructus apparet ī eis ſti
pticitas: & deinde declināt ad acetofitatē ſicut agreſta: & poſtea dul
ceſcūt: & l3 acetofū ſit minus frigidū q̄ ftipticū: tñ pp ſui ſubtilitatē
& penetrationē ī plurib⁹ eſt maioris infrigidatiōis. Et ſm Aui. loco
p̄all. Pōticū & ftipticū ſunt ī ſapore pp inq̄: ſed ftipticū nō q̄hit lin
guā niſi quo ad ſupficiē apparētē: ſed pōticū q̄hit & exaſpat qd̄ ap
paret ī lingua. f. ſupficiē: & occultū. f. interiora ei⁹: & tres de iftis ſa
porib⁹ fūt tēpati. i. nō excedētis caliditatis uel frigiditatis: ſicut dul
cis: unctuosus: & infipidus. Licet. n. dulce ſit calidū: tñ ī eo nō appa

ret fortitudo caliditatis: sicut dicit Ra. in Almā. Et ē sciēdū ulterius
q̄ unicuiq̄ sapore pprie debent opatiōes: ut uolūt Aui. & Ra. locis
pall. Opatiōes. n. dulcis s̄m Aui. sūt digestio & lenificatio & multi/
plicatio nutrimentī: & nā diligit ip̄m: & uirtus attractiua attrahit ip̄
sum. Et s̄ Ra. dulce ē gnātiūū multe colere rubeg & opilationū in
epate & splene & flegmōis p̄cipue si p̄dicta mēbra ad hoc fuerint
apparata: & uētris fluxus ex ip̄so sequit̄ & mollificat stomachū: &
cōfert pectori & pulmonī: corpus impinguat & augmētū sp̄matis
tribuit. Opatiōes v̄o amari s̄m Auic. sunt abstersio & exasperatio.
Et s̄m Ra. amarū calefacit & desiccāt fortiter: cito sanguinē ad adu/
stionē & maliciā pducit: colerā quoq̄ rubeā & sanguinē augmētāt
Opatio v̄o pontici s̄m Aui. est q̄ctio si ponticitas sit debilis: aut ex/
pressio si sit fortis: & s̄m Rasis pōticū corpus infrigidat & desiccāt
carnis & sanguinis minorationē facit: si multotiēs aliq̄s eo utat̄: sto/
machū quoq̄ cōfortat & frequēter uentrē cōstringit: & sanguinem
generat melancolicū. Opatiōes v̄o stiptici s̄m Aui. sunt q̄ctio: in/
spissatio: induratio: & retentio. Et s̄m Ra. opatiōes eius sunt sicut
pontici: licet debiliores: q̄a ip̄se v̄r cōprehēdere stipticū sub pōtico:
q̄a de stiptico nihil dicit expresse. Operationes v̄o unctuositatis s̄m
Auic. sunt lenificatio lubrificatio & coctio. i. digestio parua. Et s̄m
Ra. unctuosum stomachū mollificat: & uentris facit fluxū: & facie/
tatē aūq̄ homo sibi q̄titatē sibi necessariā assumat adducit: & cale/
facit: maxime tñ febricitātes & hñtes epar & stomachū calidū. Cor/
pus ē humidat & lenit: fleuma v̄o auget: & cognitionē ebetē red/
dit: & auget somnū. Opatiōes v̄o acuti sunt resolutio incisio & pu/
trefactio s̄m Aui. & s̄m ablutio Rasis. Acutū calorē auget: & cor/
pus cito inflāmat & sanguinē adurit: & ip̄m prius in colerā rubeā
mutat: & postea in nigrā. Opatiōes falsi s̄m Aui. sunt abstersio ex/
siccatio & phibitio putrefactionis: & s̄m Rasis dicte sunt in tex.

immediate pcedenti. Operationes vō acetose sunt fm Aui. infrigidatio
& incisio: Et fm Ra. acetosum colerā rubeam & sanguinē reprimat
& uentrē stringit: si stomachus & intestina mūda fuerint. Si at fleu
matis ī eis fuerit multitudo uētris facit fluxū & corpus infrigidat:
uirtutē quoq; digestiuā debilitat & pprie ī epate. Neruis vō & ner
uosis mēbris nocumētū affert & corpus desiccāt: uirtutē at appeti
tiuā excitat. De opationib⁹ vō insipidi dicit Ra. q. aliqd est insipidū
qd magis nutrit. s. qd eq̄litati magis uicinū est: aliud est q. tēperate
calefacit: & aliud qd tēpate infrigidat: & si cū ipso fuerit multa hu
miditas humectabit: si vō siccū fuerit desiccabit.

Hic ponunt. iij.
Bis duo uipa facit: mūdat dētes: dat acutū iuuamēta uipe. Pri
mū est q. uipa mū
Vifum: q. minus est iplet: minuit q. abūdat dat dētes. Cui⁹ cā ē:
qa pp panē diutius inherētē dētibus q̄ uinū solū sine pane: limosi
tas illa dētib⁹ adherēs a qua dētes luridi dicunt⁹: a uino melius cōsu
mit⁹ & abstergit⁹. Secūdū ē q. acuit uisū: qa phibet malos fumos ad
cerebrū ascēdere q. offuscarēt: spūs uisuiuos p eorū imixtionē: & istud
facit ex eo: qa digerit materias malas ī stomacho existētes. Tertiū ē
q. minus digestum facit digeri: qa facit clausiōē orificij stomachi:
& cōfortat digestionē. Quartū ē q. supflue digestū ad mediū redu
citur: & totū istud maxie ueritatē hēt de uipa panis cū uino: dū mō
panis primo affatus sit: aut supra prunas exsiccatus.

Hic ponuntur ali
qua documēta: quo
rū. Primū est q. oib⁹
bonū est p̄uare dietā
cōsuetā: & p dietā in
telligit⁹ administratio
N ij

Omnibus assuetam iubeo seruare dietam.
Approbo sic esse: nisi sit mutare necesse.
Est Ipocras testis: qm sequit⁹ mala pestis
Fortior est metha medicinē certa dieta.
Quā si nō curas: fatue regis & male curas

cibi & potus: & rō huius documēti est: qā trāsgressio a cōsuetudine nocet nocumēto magno: cōsuetudo. n. est altera nā: sicut igitur naturā custodire op3: sic & cōsuetudinē: & spālī si cōsuetudo fuerit laudabilis. Et sicut op3 suare cōsuetā administrationē cibi & potus: ita ē op3 suare cōsuetudinē in aliis rebus nō nālibus pp eādē orōnē. Vñ si aliq3 fuerit cōsuetus multū laborare: & uelit hāc cōsuetudinē omittere: & in ocio uiuere: uel multo minus laborare: uel aliā spēm laboris assumere: & aliud tps uel alium modū pculdubio multū ex hoc debilitat. Et silr intelligit in cibis & potib9 somno & uigiliis & euacuationib9 & animę accidētibus. In oībus. n. multū obseruanda est cōsuetudo si sit laudabilis uel parū laudabilis uel indifferēs in bonitate & malicia respectu huius ad qđ debet fieri pmutatio. Et circa istud sciēdū est qđ assueti exercitare uel labore qbusdā laboribus cōsuetis: dato qđ tales sint debiles uel senes minus ledunt: & fortius laborāt quā si essent iuuenes incōsueti. Et istud uult Ipo. ii. ampho. dicens. Assueti assuetos ferre labores: & si fuerint imbecilles aut senes incōsuetis fortibus & iuuenibus facilius ferūt. Et rō est: qā isti hnt maiorē inclinationē & cōsuetudinē ad istos labores: nā consuetudo prius habita leuior est: ut dī in cōmēto pdicti ampho. Et ista est cā qre uidemus hoīes debiles: ut senes q ex cōsuetudine aliqñ exercent opus mechanicū facere aliq q facere nō possent eius fortiores & iuniores: aut minus ab eis ledunt: sicut uidemus molitorē debilē facilius saccū eleuare quā eo fortiorē: & fabrū antiquū minus ledi maleatione quā iuuenē fortē nō consuetū. Secundū documētū est qđ mala pestis. i. magnū nocumētū sequit ex pmutatiōe diete cōsue. ut uult Ipo. Nisi fuerit necesse eā pmutare. Est aut necessariū eā permutare. Primo qñ est illaudabilis: sic qđ ex ea pueniret ad pessimas egritudines: sicut cōsuetudo comedendi malos cibos in fine ex necessitate pducētes ad malas egritudines. Talē. n. cōsuetudinē & si

miles necesse est corrigere & pmutare uel totaliter uel saltē infra terminos latitudinis earū: sed hoc d3 fieri paulatim: & s̄m quēdā ordinē: nā oīs subita mutatio uehemēter nocet: & spāl̄r a cōsuetō ad incōsuetū. Secūdo necesse est eā pmutare: ut aliq̄s minus ledať ex incōsuetā si postea ad eā se trāstulerit: si. n. q̄s ad oēm diētā se assuescat: minus ab omni ledať cū se ad eā trāstulerit. Et istud ē itelligēdū ē in aliis rebus nō nālib⁹. Et istud est qđ dicīt Ipo. ii. ampho. Ex multo tpe consueta: & si fuerint deteriora: inconsuetis minus molestare cōsueuerūt: oportet igit̄ ad nō cōsuetā trāsmutare. Et circa istud est sciendū qđ q̄sq; debet sibi cauere ne unius rei q̄tūcūq; bona sit sibi cōsuetudinē faciat q̄ ip̄m seruare sit necessariū. Verbiḡra: si q̄s uno cibo consueto semp utat̄: uel aliquo potu: uel totaliter ab eis abstineat: uel dormire uel moueri uel coire totāl̄r assuescat: ad hoc grauiter astringit̄: maximū. n. incurret nocumentū si interdū ab eisde oportet abstinere: sic igit̄ quodlibet corpus se disponere d3 ut calorem & frigus pati possit: & ad motiones: & ad q̄libet nutiētia aptus reddat̄: & ut somni & uigiliarū horas: māfiones: & domos lectos: & indumēta sine lesione pmutare possit. Quod qđē poterit fieri si cōsuetudo nō obseruet̄ ad unguē: sed interdū ad incōsuetā trāseamus. Oportet igit̄ ad incōsuetā aliqñ pmutare: & istud uult Rasis. iiii. Al mā. c. de cōseruatione cōsuetudinū. Tertiū documentū est qđ fortior & potior metha in medicādo egrū est administrare diētā certā: quā si medicus nō curauerit: & aliā indebitā administrauerit fatue regit egrū & male eū curat. Et circa istud ē sciēdū qđ triplex est diēta. s. grossa: qđ est q̄si diēta sanorū: & tenuissima: qđ est nihil dare uel q̄si: & media: qđ absolute tenuis dr̄: & ista diuidit̄ ī diētā tenuē declinātē ad latus grosse: sicut aq̄ carnis oua sorbilia: & pulli parui: & declinātē ad tenuissimā: sicut aq̄ ordeī: mellicratū: & uinū granatorū: & mediā quæ certa noīat̄: ut ptisana nō colata: & extremitates pullos: & ista

dieta certa in plurib⁹ puenit egritudinib⁹: nō tñ in oib⁹: nō. n. puenit
in egritudinib⁹ lōgis: qā in talib⁹ op3 uirtutē lōgo tpe esse añq̄ pue-
niat ad uictoriā: & uirtus cū dieta certo tpe non posset pdurare sine
magna debilitate: op3 ergo in tali egritudine cibū īgrossare: sīl^r nō
puenit ī acutissimis egritudinib⁹. s. in illis q̄ termināt in q̄rto die uel
añ: qā ī talibus puenit dieta tenuissima. ut uult Ipo. i. ampho. ibi ad
ultimas egritudines ultimę curatiōes ad pfectionē sunt potētes.

¶ In isto tex. ponūt

sex a medico cōside-

rāda in administra-

tione dicte. Primū ē

q̄le. i. cuius q̄litates d3 esse cibus: quia in egritudine calida debemus
egrum dietare frigido cibo: & in frigida calido: in humida sicco: in
sicca humido. Verūtñ qā nālis cōplexio dieta sibi sīl^r cōseruari d3:
ut uult Gal. in tegni. ibi: calidiora calidioribus indigent adiutorijs:
frigidiora frigidioribus &c. Secūdū est qd. i. cuius substātię d3 esse
cibus: qā athlete & rustici fortibus exercitijs suppositi debēt dietari
cibo grosso: qā in eis uis digestiua est fortis: & sic nō debēt ut cibus
subtilibus: ut pullis: caponibus: carnibus uitulinis seu edinis: qā iste
carnes ī eis adurerent: aut nimis cito digerent: q̄re necesse esset eis
sepe comedere: nobiles vō & in ocio uiuētes debēt uti dieta subtilis
substātię: qā in eis uirtus digestiua est debilis: nō potēs in grossos ci-
bos: cuiusmodi sunt carnes porcine falsę & bouine: pisces sole ex-
siccati: sīl^r in egris: egrotātes egritudinibus acutis debent uti subti-
liori dieta quā egrotātes egritudinibus cronicis. i. lōgis sicut quarta-
nis. Tertiū est qñ. i. quo tpe dieta d3 dari: qā in sanis maxime debet
attēdi cōsuetudo. Vñ in estate hoīes surgētes & cōsueti bis solū in
die comedere: debēt comedere hora. x. uel modicū añ: & nō expecta-
re mediū diei pp nīmiū diei calorē: sīl^r debēt cenare hora. yi. uel mo

dicū post: in hyeme vō debēt prādere hora. xi. uel. xii: pp lōgitudi-
nē somni: & deinde cenare hora. vii. uel modicū post: & maxime ser-
uāda est cōsuetudo: in egris vō ē cōsiderādū est tps: qā in febribus:
in paroxismo: uel statim añ paroxismū: uel statim post: nō est dāda
dieta: qā si statim añ paroxismū: uel in paroxismo det: nā diuertit a
digestiōe materiē febris: p hoc qđ d3 digestiōi cibi esse intēta: & nō
d3 dari statim post paroxismū: qā uirtus adhuc multū debilitata ē
ex paroxismo imēdiate pcedēti: d3 igit dari dieta añ paroxismū tā
to tpe q possit digeri añ aduentū paroxismi: uel d3 dari aliquo tpe
post paroxismū: & hoc est ueꝝ nisi timeat magna debilitas uirtutis:
tūc. n. dādus est cibus quocūq tpe: accidētibus. n. uirtutē dissoluen-
tibus cibus illico dādus est. ut uult Gal. in cō. illius ampho. i. parti.
cōtemplari aut op3. Quartū est q̄tū. i. q̄titas cibi sumēdi: qā ut di-
ctū est prius: q̄titas cibi estate comedēdi pro q̄libet uice d3 esse pau-
ca: qā calor nālis tūc debilis est pp nimias resolutiones: in hyeme vō
cibus una uice sumēdus d3 esse multus: qā uirtus digestiua tūc for-
tis est cū calor nālis sit unitus pp frigus circūstās ut dictū est prius
ibi. T pibus ueris. Quintū est quotiēs. i. quotiēs in die sit cibus dan-
dus: qā in estate d3 sepius dari q̄ in hyeme: autūno uel uere licet mo-
dicū pro qualibet uice: ut ē prius dictū est. similr uirtute digestiua
existēte debili sepe & modicū de cibo est dandū: uirtute vō existēte
forti: pōt multū dari & paucis uicibus. Sextū est ubi. i. in quo loco:
qā cibus nō est sumendus in loco frigido multū: nec multū calido:
sed magis in loco temperato.

Ius caulis soluit: cuius substātia stringit
Vtraq̄ quādo dat uenter laxare paratur

si buliant: soluit uētrē: cuius cā est: qā i foliis & ptibus exterioribus

¶ In hoc tex. autor di-
cit tria. Primū est q ius
caulis. i. aqua & maxie
primē ebulitiōis cauliū

cauliū est uirtus q̄dā nitrofa absterfua debilitē inherēs: & facile se
parabilis p̄ modicā decoctionē siue ebullitionē q̄ sparsa p̄ aquā ip-
sam laxatiuā reddit: & hinc ē q̄ p̄ia aq̄ decoctiōis cauliū magis
laxat quā secūda: q̄a ista uirtus nitrofa absterfina p̄ primā decoctio-
nē plurimū sepat̄. Secundū q̄ dicit est: q̄ substātia cauliū: & hoc
post decoctionē eorū strigit uētrē: & cā est: q̄a oīs uirtus q̄ laxaret: p̄
decoctionē ab ea ablata est: & manet substātia terrea sicca q̄ uentrē
stringit. Tertiū q̄ dicit est: q̄ utraq; simul sumpta. s. aq̄ decoctiōis
cauliū & substātia eorū laxāt uentrē: & rō est: q̄a uirtus absterfua &
nitrofa ī aq̄ manet. grā cuius totū laxat. pro maiori noticia sciēdū ē
primo: q̄ caules generāt humorē melācolicū & somnia mala: mali
sunt stomacho: pax nutriūt: uisum obtenebrāt: somnū inducūt mē-
strua: & urinā puocāt. ut p̄tim Auī. ii. cano. & p̄tim a Ra. iii. Almā.
colligit̄. Secūdo sciēdū q̄ comextio caulis siue decoctiōis siue semi-
nis ei⁹ phibet & retardat ebrietatē: ut vī inuere Arist. iii. pti. p̄bleu-
ma. q̄rēs: pp̄ q̄d caulis soluit crapulā. Et idē uolūt Ra. & Auic. locis
p̄all. Cuius cā pōt eē ista s̄m aliquos: q̄a pp̄ comestione caulis eleuā-
tur fumi ualde grossi ingrossantes fumositates uini: q̄ īgrossate īpe-
diunt penetrare ad cerebrū pp̄ eorū grossitudinē. Philo. v̄o p̄bleu-
mate p̄dicto aliā dat cām istā. s. q̄a q̄d trahit humidū uinosū ad se
ac a corpe repellit & corpus īfrigidat: curat crapulā: scd caulis ē hu-
iusmodi: ergo curat crapulā. Q̄ dāt caulis sit huiusmodi p̄bat: q̄a p̄
succū caulis q̄ est diureticus trahūt humiditates uinose indigeste a
toto corpe. & in uesicā deferunt̄: & p̄ substātiā eius frigidā stipticā
& terreā ī stomacho relictā nō potentē penetrare īfrigidat totū cor-
pus. Et p̄ p̄ns curat crapulā hoc mō: qm̄ supfluitates subtiles q̄ non
poterāt deorsum tēdere pp̄ caliditatē uini mouētē eas ad supiora:
ut ad cerebrū ferunt̄ repressē deorsum & uirtute succi trahunt̄ ad
uesicā. Est. n. diureticus & menstruorū puocatiuus: ut dictū est.

DE MALVA.

Dixerūt malua ueteres q̃a molliat aluū
Maluę radices rase dedere feces.
Vuluā mouerūt & fluxū sepe dederūt.

¶ Hic ponūt .iii. pprie-
tates siue effect⁹ maluę
quorū. Primus ē q̃ mal-
ua mollificat uētrē: q̃a ē
unum de remollitiuis.

Sunt. n. q̃attuor remollitiua. s. malua: bis malua: brāca ursina: & mer-
curialis: ex qbus cōiter fit clistere lenitiuū & mollificatiuū qđ ualet
ad fecū indurataę cductionē. Et est duplex malua: qđā. n. est habēs
sanguineos flores: & alia hñs albos flores. Et in ista est maior pprie-
tas mollificandi q̃ in prima. Secūdu effectus est q̃ radices maluę
abrasę educūt feces: & hoc est qñ ex ipsis fiūt suppositoria sicut so-
lent fieri de radice mercurialis. Tertius effectus maluę ē q̃ facit flu-
xum mēstrui in mulieribus: & hoc est pp nimia eius humectationē
& lubricationē: qua uene matricis facilius a sanguine acuto fun-
dunt. Et dicit platearius q̃ certo expimēto mēstrua puocat.

DE MEMTA.

Mentitur menta si sit depellere lenta
Vētris lūbricos stōachi uermesq; nociuos

¶ Hic autor ponit unū
documētū de menta di-
cēs: q̃ mēta n̄ d̄z denoia-
ri hoc noīe menta si nō

hēat uim statī auferēdi uermes uētris & stōachi. Mēta. n. magnę &
fortis ē aromaticitatis & magnę amaritudinis: & iō quēadmodū ab-
sinthiū uermes iterficat sic & mēta. Et d̄z dari decoctio eius sicut &
absinthii & nō subia. Aduertēdū tñ q̃a multū calida ē & sicca san-
guinē adurēs nō cōpetit uia cibi i regimie sanitatis: bñ tñ puenit uia
medicinę: q̃a stōachū pfortat & ipm calefacit & sedat singultū & di-
gerit: & phibet uomitū fleumaticū & sanguineū: & ad coitū incitat
pp iflationē q̃ est i ipsa & humiditatē ortolanā: & phibet sputū san-
guis: & pfert ad morsū canis rabiosi: & ē ppria ad illud: & si frustra
ipsi i lacte dimittunt nō caseat: ut colligit ex Aui. ii. can. c. de mēta.

In hoc tex. autor

principalr tria facit.

Primo inuit magnā

utilitatē saluiae q̄rēs

p̄ modū dubii. Cur

hō moriat̄: i cuius or

to crescit saluia. Ad

hoc r̄ndet̄ in secūdo

uersu sic: q̄ nulla est

medicina crescens in ortis q̄ phibeat mortē q̄uis in ortis bñ crescat

medicina phibēs putrefactionē corpis & humiditatē nālē defendēs

ne cito dissoluat̄. Et istud inuit Aui. in. i. c. singulari dicēs: & ars qdē

sanitatē custodiēs nō est ars q̄ a morte securos nos faciat: neq̄ cor

pus ab extrinsecis nocumētis muniat: neq̄ unūquodq̄ corpus ad ul

timā uitę lōgitudinē pducatur q̄ est p̄m hoīem absolute: sed de duab⁹

rebus securitatē p̄bet putrefactiōis penitus phibitiōe & defensione

humiditatis: ne cito dissoluatur. Secūdo ponit tres effectus saluię:

quorū. Primus est q̄ saluia p̄fortat neruos: q̄a exsiccat humiditates:

q̄bus impediunt̄ & relaxant̄ nerui. Secūdus est q̄ remouet tremorē

manuū: cuius cā est: q̄a cōfortat neruos ut dictū est. Iam omne p̄for

tās neruorū tremorē remouet: cū tremor causet̄ ex debilitate neruorū

& p̄pterea senes aliq̄ & uetule spāl̄r imponunt potui: siue cibo eorū

folia saluię. Tertius est q̄ remouet febrē acutā. i. impedit eā ne p̄tin

gat: cuius cā pōt esse: q̄a exsiccādo humores ipedit eorū putrefactio

nē: ad quā posset seq̄ febris acuta. Et pro maiori noticia sciēdū ē q̄

saluia est calīda: & sicca: & iō nō multū cōpetit p̄ se uia cibi: quia tñ

ipsa saluia multū cōfortat neruos: hoīes in sanitate multū utunt̄ sal

uia dupliciter. Primo qdē cōponendo ex ea uinū saluiatū quo uino

hoīes i latitudine sanitatis utunt̄: spāl̄r in p̄cipio mense: & cōpetit

DE SALVIA:

Cur moritur homo: cui saluia crescit in orto

Cōtra uim mortis nō est medicamē in ortis

Saluia cōfortat neruos manuūq̄ tremorē

Tollit: & eius ope febris acuta fugit

Saluia castoreū lauendula premula ueris

Nastur: athanasia sanāt paralitica mēbra

Saluia saluat̄rix naturę consiliatrix

hmoī uinū paraliticis & epilēticis moderate sūptū & pcedēti purga
tiōe aīcedētis medicīnē. Secūdo utūť saluia ī salis: nā excitat appe
titū: & spālīr cū stōachus fuerit replet⁹ malis humorib⁹ crudis & indi
gestis: & ē duplex saluia. s. dōestira: & h3 lata & folia magna. Alia ē
q̄ uulgariter nobilis dī: & h3 minora & strictiora folia: & apd medi
cos dī lilifagus. Tercio enūerat autor sex res medicīales ualētes ī cu
ratiōe palisis: & dī q̄ saluia castoreū lauēdula p̄mula uelis nasturciū
& athanasia curāt & sanāt mēbra palitica. i. palisi tacta siue debilita
ta. De saluia at cā p3 ex dictis: q̄a ut dictū ē: saluia p̄fortat neruos:
q̄ ī palisi debilitati sūt: & ē q̄a saluia calida ē: & sicca cōsumit m̄3
fleumaticā ībibitā neruis ex q̄ hī palisis. De castorī p3: q̄a castoreū ē
maxie cōfortatiuū calefactiū & exsiccatiū neruorū: dicit. n. Aui.
ii. can. c. de eo qđ subtilius & forti⁹ oī q̄ calefacit & exsiccāt: & po
stea dicit q̄ cōfert neruis & calefacit & confert tremori & spāsmo
hūido & stuporī & palisi: & postea adhuc subdit qđ nō ē aliqd ma
gis iuuatiū uērositatū aure q̄ ipm cū ex castorio accipit⁹ q̄rū ē lēs
una & dissoluit ī oleo nardino & distillat⁹ ī eā: plures alios effect⁹ h3
castoreū: quos Aui. narrat lo. p̄all. Et est castoreū testiculus cuiusdā
aīalis marini: q̄ dī castor: & oleū de castore ē multū ualeť ī palisi: si
cut castoreū post euacuationē materiē: q̄a tūc illā m̄3 q̄ residua est
cōsumit & neruos cōfortat: de lauēdula ē p3: q̄a sua aromaticitate
p̄fortat neruos: & calefactiōe cōsumit m̄3 palisis de p̄mula ueris ē
p3: q̄a sua aromaticitate & calefactiōe cōfortat neruos: & dī p̄mula
ueris: q̄a ē de primis aromaticis ī uere crescētibus: de nasturcio p3:
q̄a nastarciū ē calidū & siccū subtiliatiū & incisiū & resolutiū:
q̄ aufert m̄3 palisis: & dī. Aui. ii. can. c. de eo q̄ p̄fert oī mollificatiōi
neruorū: q̄a calefacit & educit fleūata: & mūdificat neruos a fleūate: &
iō cōsulūt medici ut nasturciū ī q̄dragesima edat⁹: p̄pea q̄a cibi q̄dra
gesimales sūt fleūatici: & ē nasturciū herba cōis crescēs ī locis frigi

diffimis. s. in locis petrosis & aquosis ubi sunt multi fontes: de athanasia vō q̄ alio noīe dī tanacetū: teutonice tente uel reynuaē: p̄ q̄ ista herba h̄z uirtutē purgādi fleumate & sua caliditate exsiccat neruos: & h̄z uirtutē purgādi uermes & materiā ex qua generantur: & iō gallici cōiter in diebus paschalibus utuntur athanasia frixa cū ouis ad purgādū fleumata ex piscibus in q̄dragesima generata ex q̄bus facile generantur uermes in dispositis: & i fine tex. autor subdit q̄ salua dī q̄si saluatrix naturę.

DE RUTA.

C Hic ponit autor	Nobilis est ruta: quia lumina reddit acuta
q̄ttuor effectus rute.	Auxilio rute uir quippe uidebis acute.
Primus ē q̄ acuit uisum & pprie succus eius: ut dicit Aui. ii.	Ruta uiris coitū minuit: mulieribus auget
can. c. de ea: & prius	Ruta facit castū: dat lumen: & ingerit astū:
	Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta.

dictū est ibi. Allea nux ruta. Secūda ē q̄ ruta minuit desiderīū coeundi uiris sed in mulieribus auget: cuius cā pōt eē ista: q̄a ruta sua caliditate & exsiccatione sp̄ma i uiris minorat: q̄d subtile ē & aereū: sed in mulieribus subtiliat & calefacit: q̄a in eis sp̄ma est aquosum & frigidū: & ergo eas magis ad coitū incitat pp subtiliationē & caliditatē spermatis ex ruta. Tertius effectus eius est q̄ ruta facit astucia. i. facile apprehensionē & inuentionē alicuius medii i cā subtili: q̄a pp calefactionē & exsiccationē subtiliat sp̄s: & sic īgeniū clarificat. Quartus effectus est q̄ decoctio rute effugat pulices: & hoc si ex ea irroretur domus: q̄a iterficat eas s̄m q̄ cōiter dicūt medici & s̄m Aui. in. iiii. trac. iiii. c. de effugatione pulicū: q̄n aspgit domus cū infusione colognide salūt pulices & fugiūt: & s̄līr ex decoctione rubi. Et postea subdit Aui. & dixerunt qdā q̄n ponit sanguis hirci in fouea in domo aggregat pulices apud eū: deinde moriuntur: & s̄līr aggregat sup lignū linitū ex adipe ericii: & fugiunt ex odore caulis & foliorū.

oleādri. Et p̄m aliquos nihil magis deiectiuū est pulicū q̄ res fortis
odoris: & ergo ruta ualetimenta: mētastrū: lupulus: & sup oīa feces
uel urīna eque. Itē domus irrorata ex decoctione seminis rape occi-
dit pulices. Et si fumigent domus ex cornu taurino fugient pulices.
Pro captione tñ earū nihil melius est quā impositio pauci bombicis
in lecto: quia in illo aggregantur.

DE CEPIS.

De cepis medici non consentire uidentur.
Colericis non esse bonas dicit Galienus
Fleumaticis v̄o multū docet esse salubres
P̄sertim stomacho pulcrūq̄ creare colorē
Contritis cepis loca denudata capillis
Sepe fricās poteris capitis reparare decorē

Hic loquit̄ autor
de cepis: & dicit. v.
Primū est q̄ medici
dissentīūt naturę ce-
parū q̄ aliquibus uī q̄
cepe bonę sūt fleu-
maticis: Aliq̄ v̄o qđ
eis n̄ ualēt: sicut for

san Ra. uult: q̄a dicit eas. iii. Almā. generare humores sup̄fluos ī sto-
macho & fleumaticos. Secūdū est q̄ Ga. dicit: Cepas multū obesse
colericis: cuius cā est: q̄a ut dicit Auī. ii. can. c. de Cepe. Cepe est cali-
dū in tertio. & ergo nocet calidis: ut sunt colerici. Tertiū est q̄ cepe
multū ualēt fleumaticis: q̄a sunt calide incisīue subtiliatīue abster-
siue & apitiue: quare fleumaticos humores & uiscosos in fleumaticis
multiplicatos digerūt: incidūt subtiliāt & abstergūt. Quartū est q̄
cepe ualent stomacho: q̄a mūdificāt ip̄m a fleumatibus & ip̄m cale-
faciunt. Et ergo dicit Auī. loco p̄alī. q̄ istud qđ ex cepe comedit̄ pp
suā caliditatē cōfortat stomachū debilē: & pp istud ēt decorāt colo-
rē faciei: q̄a nō est possibile colorē faciei esse uiuidū stomacho exi-
stente multū fleumatico aut repleto malis humoribus crudis & fleu-
maticis. Quintū est q̄ loca depilata. i. loca pilis priuata: pilos siue
crines recuperant si cōterant̄ cepe cocte. & ex eis fricēt̄ loca depilata.
Et istud uerū est qñ depilatio accidit pp opilationē pororū & corru-

ptionē materię sub cute: quia cepe apiūt poros: & resoluūt materiā
malā q̄ sub cute est: & bonā ad locū attrahūt. Et ergo fricatio cū ce
pis ualet ad alopiā multū. ut uult Auic. ii. can. c. alle. & vii. iiii. c.
de cura alopię. Et pp̄ istud infert tex. q̄ capitis decor poterit repa
rari p̄ istā fricationē cū cepis: quia capitis decor pili sunt: pro ma
iori noticia eff. Et uū cepax: sciēdū ē q̄ cepe excitāt coitū: appetitū
puocant: faciē ruſcant: cū melle uerrucas eradicant: sitim faciunt:
intellectui nocent: quia humorē malū grossum generāt: saluā mul
tiplicant: & succus earū cōfert aqua descendenti in oculū: & abster
git uisum: sicut colligit ex Aui. ii. can. c. alle. Sciendū ulterius q̄ ce
pe trite cū melle & aceto cōferūt morsui canis cabidi: & ergo qui
dam supaddunt textui prācedenti istos duos uersus.

Appositas perhibent morsus curare caninos:

Si trite cum melle prius fuerint & aceto.

Et de isto etiam prius dictum est ibi. Allea nux ruta.

¶ Hic autor duo fa

DE SINAPIS.

cit. Primo ponit cō

plexionē ipsius gra

ni sinapis dicens: q̄

Est modicū granū siccū calidūq; sinapis

Dat lacrimas purgatq; caput: tollitq; uenenū

granū sinapis est modicū granū calidū & siccū: qđ uerū est: quia est
calidū & siccū usq; ad q̄rtū gradū s̄m Aui. ii. cano. c. de sinapi. Se
cūdo ponit tres pp̄rietates siue effectus grani sinapis. Primus effe
ctus ē q̄ cōmouet lachrymas: cuius cā est: quia sua caliditate nimia
subtiliat & dissoluit humiditates cerebri: ex qbus tūc pp̄ earū fluxū
pueniūt lachrymę. Secūdos effectus seminis sinapis ē q̄ expurgat
caput. i. cerebrū mūdificādo & abstergēdo hūiditates fleumaticas
a capite: expurgat ē caput narib⁹ impositū puocādo sternutationē
sua mordicationē: & iō imponit naribus appoplecticorū: p̄ sternutatio
ne at expellunt nocumēta cerebri: & sūr semē sinapis sua caliditate

subtiliat fleumata:& dissoluit illa q̄ opilāt meatus cerebri:ex quorū
opilatione sequit̄ appoplexia:& sic relinq̄t q̄ semē sinapis est ualde
incisiuū fleumatis & cōsūptiuū & mūdificatiuū. Tertius effectus ē
q̄ tollit uenenū:& istud cōcordat cū dicto Aui. loco p̄al. s. quod fu/
giunt ex fumo eius uermes uenenosi.

DE VIOLE.

Crapula discutit̄ capitis dolor atq; grauedo
Purpureā dicūt uiolam curare caducos.

¶ Hic ponunt̄ tres
pprietates siue effe
ctus uiolæ. Primus
effectus est: q̄ uiola
h3 pprietatē sedādi

ebrietatē: cuius cā pōt esse: quia uiola odorē hēt teparū atq; suauē:
& talis maxie est cōfortatiuus cerebri: forte. n. cerebrū nō patit̄ cito
ebrietatē: sed debile:& ēt uiola est frigida q̄re cerebrū infrigidat:&
sic ineptificat ip̄m ad recipiēdū fumū calidū. Secūdus effectus ei⁹
est: q̄ uiola est sedatiua doloris capitis atq; grauedinis:& istud ē ue
rum de dolore capitis ex calida cā. ut uult Aui. ii. can. c. de uiola. &
sifr Ra. iii. Almā. & Me. Et rō est: quia uiola est frigida:& sic repu/
gnat causē calidē. Tertius est q̄ uiola dī curare caducos: inde est epi
lenticos:& dī notāter ī tex. dicūt: q̄ cōes auctores nō attribuūt istū
effectū uiolę. & ergo si iste effectus cōueniat uiolę: cā eius pōt esse:
q̄a pp aromaticitatē uiolę cerebrū cōfortat̄: quo existēte forti a mo
dicis nocumētis nō ledit̄:& p q̄ns ēt nō icurrit epilensia: q̄ dī parua
appoplexia ex opilatione neruorū sensatiuorū cōstringēs.

DE VRTICA.

Egris dat somnū. uomitū quoq; tollit ad usū
Composit̄ tussim ueterē: colicisq; incedetur
Pellit pulmonis frigus uentrisq; tumorem
Omnibus & morbis subueniet articulorū

¶ Hic ponūtur se/
ptē effectus urticę
quorū. Primus est q̄
urtica dat egris som
nū: q̄a ē subtiliatiua
& incisua & abster/
sua fleumatis & grossorū hūorū nām grauatiū & somnū īpediētiū.

Secūdus effectus eius ē: q̄ tollit uomitū & usum uomitus: & rō est, q̄a uomitus & nausea multū accidūt ex humore uisoso: cuius urtica est incisīua. Tertius est q̄ urtica sedat tussim antiq̄ & maxie mel in quo tēpata fuerit semina urtica: q̄a urtica de pectore fleuma expellit uisofū: s̄m Ra.iii. Almā. & s̄l̄r eius semina cū maxie sint incisīua abstersīua & subtiliatiua: & dicit Aui.ij.can.c.de urtica. q̄d cū bibit cū aq̄ ordeī mūdificat pectus: & q̄n decoquunt folia eius ī aq̄ ordeī educit humores grossos q̄ sunt ī pectore: sed eius semē est fortius. Quartus est q̄ cōuenit colicis. i. colicā patiētibus: q̄a urtica est incisīua subtiliatiua resolutiua & abstersīua humiditatis fleumatice aut uentositatis grosse: ex q̄bus puenit colica plurimū: & est colica egritudo dolorosa ī intestino dicto colō: sicut iliaca egritudo dolorosa ī intestino dicto yliō. Quintus ē q̄ urtica pellit frigus pulmonis: & hoc pp̄ sui caliditatē. Sextus est q̄ urtica ē sedatiua tumoris uentris: q̄a resolutiua ē uētositatis: ex qua ut plurimū fit tumor uētris. Septimus est q̄ urtica subuenit doloribus articuloꝝ. i. iuncturaꝝ: sicut artetice sciaticę & podagre. Et hoc uerū est q̄n pueniunt a mā frigida fleumatica grossa: cuius cā est: q̄a urtica est calefactiua incisīua subtiliatiua materię fleumaticę grosse: & pp̄ istos effectus s̄m Aui.ii.can.c.de urtica excitat coitū pp̄rie semē eius cū uino: & apit orificiū matricis: & soluēdo educit fleuma & humorē crudum sua abstersione: & nō cū uirtute solutiua q̄ sit in ipsa. Ne tñ aliq̄s ī gutture ex urtica aut eius semine ledat: bonū ē q̄ post eius sumptionē bibatur aliquid de oleo rosaceo: & est urtica calida in principio tertii gradus: & sicca in secūdo: s̄m Aui. loco p̄all.

DE ISOPO.

Isopus est herba purgans a pectore fleuma
Ad pulmonis opus cū melle coquat yfopus
Vultibus eximiū fertur reparare colorem

¶ Hic ponunt effectus yfopi: quorum.
Primus ē q̄ yfopus purgat fleuma a pe-

ctore: cui⁹ cā ē: qā yfopus ē herba calida & sicca i tertio: multū abster
fua diffolutiua & p̄fūptiua hūiditatis fleumatice & h3 respectū sin
gularē sup ptes pectoris: & p̄terea yfopus pprijslime dī purgā fleu
ma a pectore. Scd̄s effect⁹ ē q̄ ē v3 ad purgādū pulmonē a fleuma
te: eadē de cā. Et pprie si coq̄t cū melle: qā mel ē absterfuiū & abster
fioe mellis augmētāt absterfio yfopi. Et istud idē uult Aui. ij. can. c.
de yfopo. dicēs q̄ yfopus p̄fert pectori & pulmōi patiētib⁹ ad infūia i
tūssī antiq̄: & eius decoctio cū ficub⁹ & melle sīr. Tertius effectus ē
q̄ facit bonū colorē faciei: & istud ē uult Aui. loco p̄al. dicēs q̄ ei⁹
potus efficit colorē bonū. Et pp istos effectus soluēdo educit fleu
ma & uermes. ut uult Aui. ibidē: & p̄m Plateariū uinū decoctiois ei⁹
matricē mūdificat a supfluis humoribus & abstergit.

DE CERIFOLIO.

Suppositū cācris tritū cū melle medetur effectus cerifolij. Pri
Cum uino potum poterit separare dolorē. mus est q̄ cerifolium
Sepe solet uomitū: uentrēq̄ tenere solutū tritū cū melle & sup
ipm: & istud idē dicit Pla. c. de cerifolio: & est cācer apostema melā
colicū corrodēs ptes corpis tā carnosas quā neruosas: & dī cācer: qā
pcedere vī ut cācri. Secundus effectus est q̄ cerifoliū bibitū cū ui
no abscindit dolorē uētris: cuius cā ē: qā uētris inflationē de grossa
uērositate ex qua puenit: dolorē mitigat: cū stomachi uentositatē: &
oīum uiscerū soluit: & opilationē apit: & ad hoc ē coadiuuat uinū.
Tertius effectus est q̄ cerifoliū sedat uomitū & fluxū uētris: cuius
cā est: quia cū cerifoliū calidū est in tertio gradu & siccū in secūdo
materiā illā digerit & exsiccat: ex qua puenit uomitus: & istud ma
xime uerū est: qñ uomitus aut solutio uentris pueniūt a mā frigida
fleumatica: & p̄ter istos effectus puocat urinā & menstrua: & soluit
dolorē lateris: renū: & uesicę: & p̄cipue datū cū mellicrato.

Hic ponuntur duo. Enula campana reddit precordia sana
effectus enule cāpa. Cum succo rute si succus sumitur huius
ne: quoque. Primus est. Affirmant ruptis nil esse salubrius istis
quod enula cāpana confortat precordia. id est. orificiū stomachi: quod proprie precordiū dicitur siue mēbra
spūalia. id est. mēbra anhelitus: quod uicina sunt cordi: & spālī radix eius.
Quod autē confortet orificiū stomachi patet: quia cū radix enule sit odorifera
confortat mēbra neruosa: orificiū autē stomachi mēbrū neruoso
sum est. Quod autē confortet mēbra spūalia patet: quia uinū factū ex enula
quod uocat uinū enulatū mūdificat pectus & pulmonē. ut uult Auicē.
ii. can. c. de enula. & enula ēt sūm ipm ibidē deglutita cū melle ad
iuuat ad expuēdum: & est ex eis quod letificāt & confortāt cor. Secundus
effectus est quod succus enule cū succo rute maxie ualet ruptis. id est. patie
tibus rupturā siue descēsu intestinorū ad bursam testiculorū: & hoc
maxie quā ruptura est ppter uentositatē: quia illa dissoluūt succus rute &
enule: & ppter istos effectus enula bona est stomacho malis humoribus
repleto: & apit opilationes epatis & splenis. ut uult Ra. iii. Almā:
& cōfert oībus lesionibus & doloribus frigidis & cōmōtionibus uē
tositatū & inflationis: sūm Aui. loco pālī.

Hic ponuntur duo. **DE PVLEGIO.**
effectus pulegii: quoque. Cum uino colerā nigrā potata repellit
rū. Primus est quod pulegiū & principālī
legiū & principālī
aī eius sūpta cū uino purgat colerā nigrā. Secundus est quod pulegiū
h3 pprīatē curādi podagrā ueterē: ex quo h3 pprīatē liquefaciē
di & dissoluēdi fleuma: ex quo podagra sepius generari solet. Et cir
ca istud ē notādū quod ut dicit Plat. pulegiū est calidū & siccū ī tertio
gradu: subtilē h3 substātiā: uirtutē h3 cōfortatiuā ex aromaticitate:
apitiuā ex substātiā & qūitatē: attractiuā ex ignea substantia uel nā

cōsumptiua ex calore & siccitate:& solū uinū decoctiōis eius ualet ꝓ
dolorē stomachi:& intestinorū ex frigiditate uel uentositate.

DE NASTURCIO.

Hic ponūt tres effe-
ctus nasturcii: quorū
Primus ē q̄ nasturciū
hēt pprietatē retinēdi
crines defluētes:& hoc
si caput ungat cū succo ei⁹: uel si aq̄ uel succ⁹ ei⁹ bibat⁹:& hūc effectū
tāgit Aui.ii.ca.c.de nasturcio dicēs.retinēt capillos capitis cadētes
bibitū & linitū.Scđs ei⁹ effect⁹ ē q̄ curat dolorē dētiū:& hoc maxie
ex cā frigida:qa nasturciū ē icisiuū resolutiuū & calefactiuū:ut pa-
tuit prius ibi.Cur morit⁹ hō.Terti⁹ effectus ei⁹ q̄ succus ei⁹ hz pprie-
tatē curaui s̄q̄mas pelli adherētes:q̄n sumit⁹ cū melle:& ex eo linit⁹
locus:& cā ē:qa tales squame gnānt⁹ ex fleumate salso.Nasturciū at
ut p̄dictū ē:oē fleuma purgar:& ergo p̄ intus sumptū phibet cām
squamas:& ab exterius linitū sua absteriōe eas abstergit:& maxie
cū melle:qa hoc ē absteriuū est:& sic iuuat absteriōē nasturcii:&
p̄ter istos effect⁹ nasturciū exsiccat putredinē uacuitatis uētris:mū-
dificat pulmonē:& pfert asmatis:& i medicis asmatis pōit⁹ pp illd q̄
est i ip̄o de icisiōe & subtiliatiōe:calefacit stomachū & epar:& pfert
grossicie splenis:& pprie q̄n ex eo fit emplastrum cū melle:& facit
euomere colerā:& educit eā solutiōe:augmētū efficit i coitu:& sol-
uēdo educit uermes:& puocat mēstrua.ut uult Aui.ii.can.loco p̄al-

DE CELIDONIA.

Cecatis pullis hac lumina mater yrundo
Plinius ut scribit:quāuis sint eruta reddit.
Hic ponitur unum
notabile de celidonia:
& est qđ qñ pulli yrū-
dinis excecati fuerint:tunc mater affert celidoniam & cū ea fricat

oculos pulli excecati: & sic uisus restituit: & p hoc dat inuere autor
q celidonia maxie confortat uisū: & istud ē manifeste p3: qā i medicis
ualētibus q debilitatē uisus cōiter. ponit: & est celidonia herba nota
glaucū hñs succū: cā at qre ipsi yrūdini data ē uirtus cognoscēdi ce
lidonia plusq alijs auib' pōt eē ista: qā pulli yrūdinis sepius cecitatē
patiunt quā pulli aliarū auiū: qā feces yrūdīnū hñt uim exsiccatiuā
oculorū: & sepius patiunt a fecib' matrū: & est sciēdū q p m Platea
celidonia est calida & sicca i tertio gradu. Et ex qlitatib' suis & sub
stātia h3 uirtutē dissoluēdi cōsumēdi & attrahēdi. Et radices ei' trite
& i uino decocte ualēt ad purgādū caput: & uuluā ab humore frigi
do & hūido: si patiēs fumū p eos recipiat: & postea uinū gargariet.

Hic autor tria di **DE SALICE.**

cit de salice. Primū Auribus infusus uermes succus necat eius
est succus salicis au / Cortex uerrucas in aceto cocta resoluit
ri infusus interficit. Pomorū succus flos partus destruit eius
uermes auris: & istd
pōt puenire pp stipticitatē & exsiccationē eius. Et est hoc sciēdū q
p m Aui. ii. ca. c. de salice: nō est aliud magis utilissimū quā succus
foliorū eius i cura saniei q currit ex aure. Secūdū ē q cortex salicis
.i. extrema ps eius i aceto decocta resoluit uerrucas. Aui. v. lo. p. all.
dicit q eius cinis eradicat uerrucas linitus cū aceto. Et istud est pp
uehemētē exsiccationē cineris eius: pro deletiōe tñ uerrucarū nō ē ali
qd magis abscondēs uerrucas quā fricatio portulacē sup uerrucas:
& facit hoc portulaca sui pprietate & nō qlitate p m Aui. ii. ca. c. de
portulaca. Tertiū ē q flos salicis & succus pomorū .i. fructuū ei' no
cēt ptui: qā pp stipticitatē & exsiccationē eorū reddūt ptū difficilē.

Hic ponunt aliqua **DE CROCO.**

iuuamēta croci: quorū Confortare crocus dicatur letificādo.
Primū ē q crocus cō / Mēbraq defecta cōfortat epar reparādo

fortat corpus humanū letificādo. Et circa istud ē sciendū q̄ crocus
tātā p̄prietatē h̄z letificādi q̄ datus ī maiori q̄titate q̄ debeat īterfū
cit letificādo siue ridēdo. Vñ di. Aui. ii. ca. c. de croco. Tres aurei de
ipso interficiūt letificādo: & ē aureū pōdus dragma unius & semis.
Secūdū ē q̄ crocus p̄fortat mēbra defecta & p̄cipalr cor. Cōfor
tat ē stomachū p̄p̄ snā stipticitatē & caliditatē: & eādē cām ēt repa
rat epar: & maxie p̄p̄ stipticitatē: q̄ nō p̄mittit dissolui epar: nimi⁹ tñ
usus ei⁹ iducit nausēā & deiciit appetitū: & istud īnuit Aui. lo. p̄all.
dicēs: ipse facit nausēā & deiciit appetitū: p̄p̄ea q̄ appositus ē aceto
firati q̄ ē in stomacho ex q̄ est appetitus: & p̄ter istos effectus ē faciēs
sōmnū & obtenebrās sensus: & cū bibit in uino: inebriat: abstergit
uisū: & p̄hibet fluxū ad ipm: facit anhelitū facilē: & cōfortat īnstrā
anhelitus: excitat coitū: & puocat urinā: ut uult Aui. lo. p̄all.

DE PORRO.

Reddit fecūdas p̄māsum sepe puellas ta porri. Primū ē q̄ porrū
Isto stillantē poteris retinere cruorē p̄māsū. i. p̄ comestione ei⁹:
reddit puellas sepe fecun
das. Cuius rō pōt esse: q̄a fm Aui. ii. cano. c. de porro: cōfert coarta
tioni matricis & duricie q̄ est ī ipsa: q̄ p̄nt ēē īpedimēta cōceptiōis.
Secūdū ē q̄ porrū abscidit fluxū sāguis nariū. idē uult Aui. lo. p̄al:
& plures alii effectus eius dicti sunt prius ibi. Allea nux ruta.

DE PIPERE.

Quod pip̄ est nigrū nō est dissoluere pigrū ta iuuamenta pipis:
Fleumata purgabit digestiuaq̄ iuuabit. & primo tria pipis
Leuco pip̄ stomacho p̄dest tussiq̄ dolori nigri: quoz. Primū
Vtile preueniet motū febrisq̄ rigorem est q̄ pip̄ nigrū nō ē
pigrū in dissoluēdo
i. resoluēdo p̄p̄ fortē eius caliditatē & siccitatē: est. n. calidū & siccū
in q̄rto. Secūdū ē q̄ purgat fleumata: q̄a attrahit ex interiori corpe

fleuma: & ipm psumit. Si r fleuma i pectore & stomacho inuiscatū
remouet: ipm calefaciēdo subtiliādo & dissoluēdo. Tertiū ē q̄ ē iu-
uamētū digestiue. & istud p3 p Aui. ii. can. c. de pipe: dicētē q̄ pip ē
digestiū faciēs appetitū: & istud maxie intelligēdū est de pipe lon-
go: q̄ est magis cōueniēs digestiōi crudorū humorū quā albū uel ni-
grū. ut testat Gal. iiii. de regimie sanitatis. c. vii. Secūdo ponit qnq̄
iuuamēta leucopipis. i. pipis albi quorū. Primū est q̄ pip albū pfor-
tat stomachū. & istud p3 p Gal. lo. p. al. dicentē: q̄ ē cōfortās stoma-
chū sup alia duo pipa. & idē uult Aui. ii. can. c. de pipe dicēs: & al-
bū magis pueniēs est stōacho & uehemētius cōfortat. Secūdū ē q̄
pip confert tussi maxime ex mā frigida fleumatica: q̄ illā calefacit
dissoluit & incidit. & istud uult Aui. lo. p. al. dicēs. q̄ qñ administrat
pip i electuariis est cōueniens tussi & doloribus pectoris. Tertiū est
pip albū cōuenit dolori: & pōt istud intelligi de doloribu. pectoris
sicut ex Aui. allegatū est uel de dolore uētofo: tali. n. cōuenit oē pip
q̄ oē pip sui uētofitate carminatiū est uentositatū: & sic educit uē-
tositates. Aui. v. lo. p. al. dicit. pip albū & si r lōgū cōuenire i dolore
uētris pūgitiuo si bibat cū melle: & foliis lauri recētibus. Quartū ē
q̄ utilr pōt puenire motū febris. i. accessionē siue paroxysmū febris.
& hoc febris frigide: q̄ i tali pip aliquo mō materiā calefacit & di-
gerit. Quintū est pip albū ualet i rigore febriū: cuius cā est: q̄ pip
sua caliditate cōfortat neruos & materiā sparsam sup eos cōsumit.
& Aui. dicit q̄ fricādo fit inunctio ex ipso cū unguēto & cōfert ri-
gori: & ista iuuamēta qnq̄ ēt pnt cōuenire aliis generibus pipe: ut
ex Aui. lo. p. al. p3. & pter istos effectus pip calefacit neruos: & lacer-
tos adeo q̄ i hoc nō est aliud ei par: mūdificat pulmonē: puocat uri-
nā paucū de ipso: sed multū de ipso soluit uētrē. ut colligit ex Aui.
lo. p. al. Et circa istud sciēdū est q̄ triplex est pip. s. pip albū: q̄ dicit
leucopip: pip lōgū q̄ dī macrop: & pip nigrū q̄ dicit melanopip.

albū dicitur quod est uiride multū humidū: & quādo illud est de-
siccatum aliquantulū: ita quod apparet quēdā discōtinuatio inter
eius partes: nō ramen sit perfecte maturatū: dicitur piper longū: sed
quādo est pfecte maturatū: tunc dicitur piper nigrū.

Et mox post escam dormire nimisq; moueri.
Ista grauare solent auditus ebrietasq;

Hic t̃agunt tria
grauedinem audi-
tus inducētia. Pri-

mu3 est immediatus
somnus post cibū sumptū: & hoc usq; ad repletionē: cuius causa po-
test esse ista: quia somnus īmediate post cibum sumptū facit indi-
gestionem ciborū: cibi autem indigesti grossos ac indigestos fumos
procreant: qui sua grossicie meatus auditus opilant: & etiā spiritus
auditionis ingrossant & perturbant. Secundū est nimius cōmotus
post cibū sumptū: qā talis etiā impedit digestionem & clausiōem
debitā orificiī stomachi. Aliqui tamē textus loco nimis habent mi-
nus: & tūc sensus est qđ nullus motus post cibum sumptū etiā gra-
uat auditū. Cuius ratio est: qā tunc orificiū stomachi nō ita facile
claudit: sicut per paucā deambulationē: qua cibi descendūt ad fun-
dum stomachi: iam stomacho nō existēte clauso fumi multi ascen-
dunt ad caput grauantes auditū. Tertiū est ebrietas: quia ex ebrie-
tate pereantur fumi multi: & uapores qui ascendūt ad caput: & ad
organū auditus: spiritū eius pturbantes & auditū grauātes: & non
solū ebrietas inducit: nocumētū auditui: sed etiā u sui: & omnibus
sensibus ppter eandē cām: ut etiā prius dictum est Aui. vō. iiii. in. c.
.ii. de cōseruatione sanitatis auris etiam dat tria nocentia auribus:
& dicit. & ex eis quidem quæ nocent auri & reliquis sensibus sunt
fastidiū & repletio & proprie somnus super repletionē. Et est scien-
dum qđ aliqui textus adhuc habēt istum uersum continentē adhuc
alia inducentia grauedinem auditus: & est iste: Balnea sol uomitus

affert repletio clamor: q̄a ista inducūt ēt grauedinē auditus: maxie
tñ tinitū: q̄a dicit Aui. iiii. i. c. de cura tinitus op̄3 ut oēs iste uitet so-
lem & balneū laboriosum & uomitū & clamorē & repletionē.

Hic t̄agūt septē
inducētia tinitū in
aure. i. sonū quē hō
uī audire exterius.

Metus: longa fames: uomitus: pcussio: casus
Ebrietas: frigus tinnitū causat in aure.

Quorū primū ē metus: & s̄m alios motus: cā est de metu: q̄ i metu
spūs & humores mouent̄ ad iteriora. s. uersus cor subito: ex quo mō-
tu facile motus generat̄ uētositas: quē penetrādo ad organū auditus
tinitū causat. De motu ēt p̄3: q̄ ex motu corpali ēt cōmouent̄ humo-
res & spūs ex qua cōmotiōe ēt generat̄ uētositas facile q̄ ueniēs ad
aures tinitū causat: q̄a tinitus causat̄ pp aliquā cōmotionē uaporis
aut uētositatis circa organū auditus cōmouētiū aerē cōnaturalē in
organo auditus existentē. Secūdū est lōga fames: & rōnē subiungit
Aui. iiii. in. c. ix. dicēs. & illud est pp agitationē cadētē i humoribus
sparsis i corpē q̄escētibus i ipso: & cū nō inuenit nā cibū aliquē cō-
uertit̄ ad eos: & resoluit ipsos & mouet eos. Tertiū est uomitus: q̄a
in uomitu q̄ ē motus laboriosus mouent̄ maxie humores ad caput:
in signū cuius oculos & faciē uidemus fieri rubeos: & uisus fieri no-
cumētū: & sic ēt facile mouent̄ in uomitu uapores & uētositates ad
organū auditus. Quartū est pcussio spere in capite & maxime in
aure: cuius cā est: q̄a ex tali ēt accidit uehemēs cōmotio aeris cōnā-
lis i organo auditus existentis: q̄a nā aliquo mēbro leso imdiatē mit-
tit ad ipm spūm & sanguinē qui sunt instrumenta naturę: ex qui-
bus tūc accidit in aure cōmotio. Quintū est casus: & maxie supra
caput: pp eandē cām quæ dicta est de pcussione: & ēt ex casu quo-
cūq̄ uehemens sit cōmotio humorū in corpore. Sextū est ebrietas:
cuius causa est: q̄a in ebrietate caput replet̄ fumis & uaporibus: ex

qbus ad organū auditus uehentibus facile cōmouet aer cōnaturalis in organo auditus existēs. Septimū est frigus: ex forti. n. frigore debilitat organū: qre ex leui cā facile patit̃ uel cōtingit tinitus ex forti frigore: qā forte frigus causat uentositates. Et nō solū ex istis causis cōtingit tinitus auriū: imo ex pluribus aliis sicut ex uētositate in capite gnāta & in ipso mota: aut ex sonitu saniei q̃ generat̃ fortasse: in ipsa: & ex feruore puris in ptibus eius: aut ex motu uētositatis accidetis multotiēs in meatibus eius: sicut fit in febrib⁹: aut ex repletiōe supflua ī corpe & pprie ī capite: aut ex mā uiscosa resoluta ī paucā uētositatē: aut ex medicinis: quā pprietas est ut retineāt humores & uētositates in tpibus cerebri: ut colligit̃ ab Aui. loco p̃all.

Balnea uina uenus uētus piper allea fumus
Porri cum cepis lens fletus faba sinapis
Sol coitus ignis labor ictus acumina puluis
Ista nocent oculis sed uigilare magis.

Hic ponunt̃ .xxi. res nociue oculis. Prima ē balneū siue humidū siue siccū qd̃ stupba dī. Primo qā calefacit eos calefa-

ctione multa: & sic ledit eorū cōplexionē: cū nāl̃r sint frigidi de nā aq̃. Secūdo qā exsiccat & resoluit humiditates subtiles oculorū: quibus spūs uisui q̃ sunt ignei hnt̃ refocillari & tēpari. Et pp̃ istud plures repiunt̃ ceci supra renū: in qbus cōitas utit̃ stuphis & balneis: quēadmodū ēt plures repiunt̃ leprosi ī holādīa quā ī aliq̃ alia regione: pp̃ indebitū regimē. Secūda res est uinū: & hoc imoderate sumptū: tale. n. debilitat oculos & uisum: qā caput replet fumis & uaporibus: & ergo etiā hebetat oēs sensus. Tertia res est uenus. i. nimius usus coitus: q̃ ab oībus medicis fert̃ debilitare multū uisū. Et Arist. .iiii. pbleu. parti. iii. assignat cām istā dicens: qā. s. p̃ coitū aufert̃ qd̃ opportunū est oculis. Oportet. n. humidū aqueū subtile eis inesse: in quo uisibiles spūs fulciant̃: nā oculus natural̃r est talis. s. humidus.

Q

Vñ de sensu & sensato: & .y. de gene. aialí. dr: oculū esse de nā aque: sed euulsis humidis & euacuatis puenit superiora desiccari: pp qđ oculi a sui recedūt nā q humiditate uigebāt: & merito oculi uigent humiditate: qa p spūs igneos qui sunt in multo motu euanescerēt nisi humido sustētarent: & ex isto manifestū est: q coitus exsiccet ptes supiores subtrahēdo humidū ad qđ sequit' lesio acuitatis uisus. Quarta res est uētus: & maxie meridionalis: de quo dicit Ipo. .iii. ampho. ampho. illo: austrini flatus: qđ est caliginosus. i. caliginē & obscuritatē i oculis inducēs: qđ puenit: qa talis uētus capat replet humiditatib' hebetatib' sensus & spūs obfuscatibus. Quinta res est pip: qđ puenit pp sui acuitatē q gnāt fumos oculos mordicātes. Sexta est allea q ēt nocēt uisui pp eorū acuitatē & uaporositatē: ut ēt prius dictū est ibi. Allea nux ruta. Septima est fumus q ēt nocet oculis pp sui mordicationē & exsiccationē. Octaua est porri: qa ex esu ipsorū gnāntur fumi grossi melācolici: qbus uisus obūbrat: ut ēt prius dictū est ibi. Allea nux ruta. Nona est cepe: quarū comestio nocet oculis pp earū acuitatē. Decima ē lens: de quo dicit Aui. .ii. can. c. de lente: qđ illius q plurimū eius comestioē utit' uisus obtenebrat' pp uehementiā exsiccationis eius. Undecima res est fletus nimius q debilitat oculos ex eo qđ inducit debilitatē retētiue oculorū. Duodecima est faba: cuius usus gnāt fumū grossū melācolicū obtenebratē spūs uisuios sicut porrū: & ergo ēt comestio fabarū inducit somnia terribilia. Decimatertia est sinapis: cuius usus iducit debilitatē uisus pp ei' acuitatē. Decimaq̄rta est aspicere solē: & hoc ē pp eius uehementē nitorē & splēdorē qbus destruit' uisus: ut p3 ad expientia: & hoc iō: qa uehemēs sensibile nō pportionatū sensui: sicut radii solares corrūpunt sensū. Decimaq̄nta est coitus: & maxie post nimia repletionē: uel magis post nimia uacuitatē & inanitionē: & de ista dictū est. Decimasexta ē ignis: cuius inspectus causat

siccitatē uehementē ī oculis: & sic ledit uisum: & ēt ledit pp claritatē eius: & ergo cōiter uidemus fabros: & illos q cōtinue corā igne operant' rubeos aut debiles h're oculos. Decima septima nimius labor: qā talis ēt uehementē exsiccat. Decima octaua ē pcussio q̄ oculos q̄ ledit oculos & uisū: qā facit sanguinē fluere spūm uisui pturbātē: & aliqñ apostema generātē. Decima nona ē nimius usus rerū acuta rū: uidelz uti diuersis salsamētis acutis: & hoc pp acuitatū fumoꝝ ex ipsis gnātoꝝ. Vicesima est puluis: siue ambulare in locis pulueru lentis in qbus de facili puluis ad oculos puenit: & uisum obscurat. Vigesima prima: & iter ceteras magis ledēs oculos & uisū: est nemiū uigilare: qā uigilię nemię nemiā siccitatē ī oculis inducūt. Et ī gnāli oīs repletio nocet oculis: sīl'r oē q exsiccat nām: & oē q turbat sanguinē ex reb' salsis acutis & aliis: & oīs ebrietas. Vomitus q̄o pfert ei inq̄tū purgat stomachū: & nocet ei inq̄tū mouet mās cerebri expellēdo eas ad ipm. Et ergo si fuerit uomitus necessari' d'z fieri post cibū cū facilitate. Et sīl'r somnus supflu' nocet uisui: & somnus statim post repletionē: & multitudo fleubotomię: & pprie cū uentosis p̄tinuis. & istud colligit' ex Aui. i. iii. trac. iiii. c. de rememoratiōe rerū uisui nocētū: ubi ēt Aui. plures ex causis ī tex. narratis exprimit.

Feniculis uerbena rosa celidonia ruta
Ex istis fit aq̄ q̄ lumina reddit acuta.

¶ Hic tāgunť .v. res medicinales: quarū aq̄ cōfert uisui. Prima est feniculis: cuius succus ī oculo pos-

tus acuit uisū s'm Ra. iii. Almā. Secūda ē v'bena: cuius aq̄ a cōibus medicis ponit' in receptis ponētibus q̄ debilitatē uisus. Tertia est rosa: cuius aq̄ cōfortādo spūm aīalē pōt cōfortare uisum. Quarta est celidonia: & est herba hñs succū citrinum: & dī celidonia q̄si celica dona donās. Quinta est ruta: & est herba cōis: & aq̄ istarū duarū herbarū simīl'r ualent: ut ex cōibus autoribus medicīnē patet: & de plu-

ribus istarū herbarū prius in diuersis passibus dictū est amplius.

Hic ponunt aliq̄ medi-

cine ualētes ad dolorē den-

tiū: & dicit tex. q̄ semina

porroꝝ & iusquiamus si

mul uista ualēt ī dolore dē

tiū: & debēt sic administrari: succus iusqami cū seminibus porroꝝ

d3 simul cōburi: & fumus istorū p embotū recipi in illa pte ī qua est

dolor dētis: Iusqamo. n. est uirtus stupefaciēdi: & sic ex stupore do-

lor nō p̄cipit: & ī fumo seminis porris est uirus īterficiēdi & eiiciē

di uermes q̄ aliquā in cōcauitatibus dentiū existētes intolerabilē fa-

ciūt dolorē: & istud dicit Aui. ii. can. c. de porro: & ē porrū herba no-

ta: & iusqamus ē herba stupefactiua hñs lōga folia p̄giua & fetida.

Hic ponūt. vi. cause

raucedinis uocis: quarū.

Prima est nux. i. come-

stio nucū: q̄a nuces mul-

tū exsiccāt: & ergo uocē exasperāt & faciūt eā similē uocibus gruū.

Secūda est oleū: cuius usus pōt īducere raucedinē: q̄a ptes eius aliq̄

uiscose adherēt ipsi cāne pulmōis faciētes raucedinē: secūdo pōt in-

ducere raucedinē ī corpibus colericis: q̄a oleū ī talib⁹ cito īflāmat:

& sic inducit ex tali calefactiōe exaspationē & raucedinē: priā tñ cā

vī melior. Tertia est frigus capitis: cuius cā est: q̄a ex frigore capitis

fit cōpressio cerebri: ex cuius cōpressiōe fluum: humores deorsum

uersus guttur & cānā pulmōis īducētes raucedinē pp̄ nimīā hume-

ctationē cāne. Quarta ē anguilla siue comestio anguille: q̄a ex esu

eius fleumata uiscosa multiplicāt q̄ ueniētia ad cānā pulmonis illic

adherēt inducētes raucedinē. Quinta est potus nimius: & maxime

qñ itur dormitū: cuius cā est: q̄a ex tali cāna pulmonis ē multū hu-

Sic dētes serua porroꝝ collige grana.

Ne careas iure cū iusqamo simul ure.

Sicq̄ p ēbotū fumū cape dēte remotū

Nux oleū frigus capitis āguillaq̄ potus.

Ac pomū crudū faciūt hoīez fore raucū

meētatur: iā uehemēs humectatio canne pulmonis potissima est cā
raucedinis uocis p̄m omnes medicos. Sexta est pomū crudū: qā in
quantū crudū multiplicat fleumata: & si sit cū hoc imaturū stipti/
cum siue ponticū guttur exasperat.

Ieiuna uigila caleas dape ualde labora
Inspira calidū modicū bibe cōprime flatū
Hec bene tu serua si uis depellere reuma.
Si fluat ad pectus dicat̄ reuma catarrus
Ad fauces brancns ad nares esto corisa

CHic tangunt̄ septē
qbus curat̄ reuma. Pri
mū est abstinētia siue
ieiuniū: qā p hoc mate
ria reumatis dimiuit̄
qā abstinētia exsiccat:
& mā melius maturat̄

& cōsumit̄: qā nā nō hñs mām cibale inq̄ agat agit ī mā reumatis
& cōsumit eā & caput minus replet̄: & ergo dicit Aui. v. in trac. i.
.c. xiii. & opz qdē ne patiēs catarrū & corisā repleat uētrē cibis: qre
repleat̄ caput ei⁹. Secūdū ē uigilia: qā illa ē exsiccatiua cerebri &
phibitiua ascēsus multoz uapoz ad caput. Tertiū est cibi calidi q
ēt iuuāt ī reumate cū est ex mā frigida: qā p illos ē tūc digerit̄ mā
frigida. Quartū ē multū laborare: qā p hoc ē cōsumit̄ mā reuma
tis: qā labor multus exsiccat supfluitates corpis: & loco istius dictio
nis ualde: qdā rex. hñt ueste: & tūc sensus est qd in cura reumatis ē
ualet calere uestib⁹: & hoc ē uerū est maxie: tñ qñ mā reumatis est
frigida. Quintū est inspiratio aeris calidi: & hoc maxie ī catarro ex
mā frigida: qā p aerē inspiratū calidū tūc calefacit mā & maturat̄.
Sextū est modicū bibere & pati sitim: qā p hoc ē mā reumatis cō/
sumit̄ cū sitis siue modica bibitio exsiccat: & ē p modicā bibitio/
nē nō replet̄ sicut p multū potū. Septimū est cōprimere flatū. i. re/
tinere anhelitū: istud. n. ualde bonū est in catarro maxie a cā frigi/
da: qā p istā retētiōē anhelitus calefaciunt pectoralia: & sic melius
digerit̄ materia frigida fleumatica faciēs catarrū: & plurima istoz

& alia t̄agit Aui. lo. p̄al. dicēs q̄ opz ut aff̄duet calefactionē capitis
 & elongationē eius a frigore: & minuat ip̄m a septētrione: & p̄prie
 post austrū: auster. n. replet & rarificat & septētrio cōstringit & ex/
 primit & minorat potū aq̄ cōgelate: neq̄ dormiat in die & sitiāt &
 famē patiat̄ & uigilet q̄tū pōt: qm̄ sunt initiū cure. Rasis v̄o. ix. Al
 mā. uult q̄ patiēs reuma d̄z cauere ne iaceat supinus: & rō est: ne p̄
 illū decubitū mā fluat ad ptē posteriōrē: & cū pars posterior nō h̄z
 manifestos meatus p̄ quos mā fluat timeat̄ ne fluat ad neruos & fa
 ciat spasmū uel paralīsim: & sīl̄r d̄z abstinere oīno a uino: q̄a uinū ē
 uaporosū: & cū multū calidū sit dissoluit materiā & auget reuma:
 & sīl̄r nō d̄z stare ad solē aut ad ignē: quia sol aut ignis dissoluēdo
 materiā augēt reuma: deinde tex. in duobus ultimis uersibus ponit
 d̄riam iter ista tria noīa. s. catarrus: brācus: & coriza. & stat d̄ria in
 hoc qd̄ est fluere materiā ad aliā ptē: uñ reuma ē nomē cōe ad oēm
 fluxū materiē de uno mēbro ad aliud. Et ergo d̄r reuma q̄si ruens
 mā: in cōi tñ usu capit̄ solū pro noīe cōi ad oēm fluxū materiē a ca
 pite: & cōtinet sub se istas tres spēs. s. catarrū: brancū: & corizā: uñ
 si illa mā fluat ad pectus uel mēbra uicina d̄r catarrus: si v̄o ad fau/
 ces brācus: sed si fluat ad nares d̄r coriza.

In hoc tex. pōit au/
 tor medicinā curatiuā
 fistulę dicēs q̄ empla/
 strū factū ex auripig/
 mento: sulphure calce
 & sapōe simul mixtis

Auripigmētū sulphur miscere memento
 His decet apponi calcem cōmisce saponi
 Quattuor hęc misce q̄mixtis q̄ttuor istis
 Fistula curat̄ quater ex his si repleatur

curat fistulā: cuius cā est: q̄a in istis est uirtus exsiccatiua & mūdifi/
 catiua q̄ itentiōes necessario requirunt̄ in curatiōe fistulę. de auripig/
 mēto dicit Platea. q̄ est calidū & siccū in q̄rto gradu dissoluit attra
 hit cōsumit & mūdificat: & sulphur & sapo s̄m eū etiā calida sunt

& sicca: sulphur tñ uehemētius: q̄a est calidū & siccū in q̄rto gradu:
Sapo vō nō. de calce dicit Aui. q̄ calx abluta ē exsiccatiua sine mor
dicatiōe & cōsolidat. Notādū circa istud q̄ fistula ē uulnus assidue
& piodice fluēs. i. p̄m diuersa tēpora uel p̄m diuersas lunatiōes: auri
pigmētū vō est illud quo utunt̄ sculptores: quo faciūt adherere es
siue metallū lapidib⁹. Sapo vō. i. smigma est illa pinguedo alba siue
nigra q̄ mulieres lauāt & mūdāt uestes: alia uocabula nota sūt.

¶ In hoc tex. autor pōit
nūex ossiū dētiū & ue/
nax hūani corporis & di/
cit. Primo q̄ hō constat
ex ducentis & nouēde/

Ossibus ex denis bis centenifq̄ nouenis
Cōstat hō denis bis dētibus ex duodenis
Ex tricētenis decies sex quinqueq̄ uenis
cim ossibus: p̄m tñ solēnes medicine doctores. ut Ipoc. Gal. Rasis:
Auer. & Aui. Ossa hoīs sūt ducēta & .xlviij. l. 3 i particulari enume/
ratiōe ossiū discōueniāt: & istud uult ille cōis uersus. Ossa ducētena
sunt atq̄ q̄ter duodena. Secūdo dicit q̄ hō d3 h̄re triginta duos den
tes. & istud intelligēdū est cōiter: & ut plurimū i hoīb⁹ p̄fectis: ali/
qñ. n. cōtingit aliquos hoīes nō h̄re dētes q̄ttuor extremos q̄ sūt post
molares: & in talib⁹ dētes sūt. xxviii. tñ: & aliq̄ carēt his dētib⁹ ulti/
mis i pueritia tñ: alii in pueritia & in iuuētute: ita q̄ nō eis nascūt̄
donec sint senes: alii tota uita. Circa istud sciēdū est q̄ p̄m Aui. in. i.
doc. y. sum. c. de anathomia dētiū. Inter oēs dētes duo uocant̄ dua/
les: & sunt duo dentes anteriores: & duo q̄drupli iuncti dualibus a
dextris & sinistris: & tā duales quā q̄drupli sunt duo in superiori mā
dibula: & duo in inferiori: & sunt oēs ordinati ad incidēdū: & ideo
a q̄busdā incisores uocant̄: & spāl̄r duales: & post istos dentes sunt
duo dentes q̄ uocant̄ canini supius: & duo inferius imediate cōiun/
cti q̄druplis: & officiū eorū est frāgere dura: & post illos sunt q̄ttuor
dētes molares a dextris & a sinistris q̄ttuor tā i superiori quā i inferiori

mādibula: & post istos in aliquibus est dens unus sensus tā a dextris q̄
a sinistris: & tā in inferiori q̄ superiori mādibula: in aliquibus v̄o nō: &
sunt isti dētes molares & dētes sensus oēs ordinati ad molendū: &
sūma totius numeri dentiū est. xxxii. uel. xxviii. in nō hñtibus den
tes sensus. s. q̄ttuor duales: quattuor quadrupli: & quattuor canini
.xvi. molares: & quattuor dentes sensus. Tertio dicit q̄ homo h̄z tri
centas & septuaginta q̄q̄ uenas ut posset patere enumerāti eas.

In hoc tex. enume

rat. Pr̄io autor humo
res q̄ sūt necessarij ad
p̄stōnē humani corp̄is:
& dicit q̄ q̄ttuor sunt

Quattuor humores ī hūano corpe p̄stāt
Sanguis cū colera fleuma melancolia
Terra melā. aq̄ fleg. & aer sāguis col. ignis

humores ī humano corpore. s. sanguis: fleuma: colera: & melācolia.
Secūdo oñdit nām & cōplexionē cuiusq̄ humoris p̄ hoc qđ cōpat
unūquēq̄ uni elemētō: & uult q̄ melācolia est frigida & sicca: &
sic cōpat̄ terrē q̄ filis naturē est. fleuma est frigidū & humidū: & sic
cōpat̄ aq̄: sanguis est calidus & humidus: & sic cōpat̄ aeri. sed cole
ra est calida & sicca: & sic cōpat̄ igni. & iste sensus ē p̄z ī his v̄sib̄.
Humidus ē sanguis: calet: est uis aeris illi. Alget: humet: fleuma: illi
uis fit aquosa. Sicca calet colera: sic igni fit similata. Melācolia fri
get sicca q̄si terra. Et pro maiori ītellectu sciēdū est q̄ p̄m Aui. in. i.
doc. iiii. c. i. q̄ttuor sunt humores ī corpe hoīs. s. sanguis: fleuma: co
lera: & melācolia: ut dictū est. Inter quos sanguis est melior. Primo
quia est materia spiritūū: in quibus uita cōsistit: & oīs opatio uege
tatiua uitalis & aīalis. Secūdo quia p̄formis est cū principiis uitē.
Est. n. calidus & humidus tēpate. Tertio quia plus nutrit & restau
rat depditū ceteris humoribus. Et ut ad unū sit dicere: est thesaurus
naturē: ex cuius p̄ditione sequit̄ mors statim: deinde sequit̄ fleuma
in bonitate. Primo q̄a aptū ē ut tpe necessitatis fiat sanguis: & ideo

nō h3 ppriū receptaculū: sed incedit cū sanguine. Secūdo q̄a uici-
nus ē radicali humido: q̄ est uelut basis uite. Deinde sequit̄ colera:
q̄a participat cū nāli calore quā diu mēsurā seruat: deinde est melā-
colia uelut fex & sordicies elongata a principiis uite: inimica leticie
& liberalitati & cōnata senio & morti. Secūdo sciēdū pro diuisione
& diffinitioe humorū q̄ sanguinis duę sunt spēs. s. nālis & innālis:
nālis est cuius color ē rubeus. s. uenalis rubeus obscurus: & arteria-
lis rubeus clarus malo carēs odore: & est ualde dulcis: & hoc p re-
spectū ad alios humores. Innaturalis est duplex. Nā qdā est inālis:
q̄litate. s. qui est mutatus a cōplexioe bona in se sine alterius humo-
ris cōmixtioe: alius est inālis pp humorē malū ei admixtū peccatē
q̄litate substantia uel q̄litate uel in pportioe alteri⁹ ad alterū: & iste ē
duplex. Nā qdā est nō nālis ex pmixtioe mali humoris qui ab ex-
tra sibi supuenit alius est nō nālis ex pmixtioe mali humoris gene-
rati in ipsomet sanguine: quādo pars sanguinis putrefacta est: sicut
& eius subtile cōuersum est in colerā: & grossum in melancoliā: uel
illa colera: uel illa melācolia: uel utraq̄ māsit in illo sanguine: & iste
sanguis nō nālis ex admixtioe mali humoris multipliciter diuersifi-
catur a nāli. Primo in substantia: q̄a grossior & turbidior est cū sibi
miscet̄ melācolia: uel subtilior cū sibi miscet̄ colera citrina uel aquo-
sitas. Secūdo in colore: q̄a est declinas ad albedinē ex pte fleumatis
uel ad nigredinē ex parte melācolie. Tertio in odore: q̄a fetidior est
ex admixtioe putridorū humorū uel oīno odore caret ex admixtioe
crudorū. Quarto in sapore: q̄a uergit ad amaritudinē ex admixtio-
ne colerę: uel ad acetositatē ex parte melācolie: uel ad insipiditatē ex
parte fleumatis. Fleumatis vō nālis ēt duę sunt spēs. s. nāle & ināle:
naturale est q̄ est aptū: ut in aliquo tpe fiat sanguis: qm̄ est sanguis
nō bñ coctus. Et est qdā modus dulcis fleumaticis q̄ nō ualde exi-
stet frigidum: imo corporis cōparatione est frigiditatis paucē: san-

guinis vō cōparatiōe & colere rubeū est frigidū: & est nāliter albū:
& dī istud fleuma dulce extenso hoc noīe dulce ad oēs sapes de/
lectātes gustū: qā alio mō istud fleuma nāle nō est dulce: cū sit insi/
pidū aquosum & saporī aq multū ppinquū: & nō fecit nā isti fleu/
mati ppriū receptaculū sicut colere & melācolie fecit: sed fecit ipm
trāsire cū sanguine ut tpe necessitatis uertat in sanguinē: qā h3 fili/
tudinē ppinquā sanguini: & istius fleumatis duē sunt necessitates:
& una utilitas. Prima utilitas ē: ut sit iuxta mēbra ad hoc ut opent
in eo eorū uirtutes & coquāt & digerāt & nutriāt ex eo cū membra
amiserint nutrimentū q cōsueuit uenire ad ipsa: qd ē sanguis bonus
pp retentionē materiē sanguinis: q qdē retētio a stomacho & epate
fit pp aliq̄s cās accidētales. Secūda necessitas est: ut misceat cū san/
guine & reddat ipm aptū ad nutriendū mēbra fleumatica cōple/
xionū sicut cerebrū & nuchā: in quorū sanguine ea nutrituro notabi/
lem fleumatis partē esse op3. utilitas vō eius est: ut humectet iunctū/
ras & mēbra q multū mouent ne desiccēt pp calorē q puenit ex
motu & cōfricatiōe. Fleuma vō in naturale pōt diuidi: primo ex parte
substātiē. Et sic quoddā est muscillaginosū: & est fleuma: fm sensū
diuersū i subtilitate & grossiciē in suis ptibus: & dī muscillaginosū
pp similitudinē quā h3 cū muscillaginib⁹ extractis a seminib⁹: aliud ē
fleuma grossum: qd apparet eqle i substātia. i. in subtilitate & grossi/
cie: fm iudiciū sensus: sed fm ueritatē diuersū est in suis partibus:
& dī fleuma crudū: & istud multiplicat i stomacho & in intestinis:
& pp ipsius expulsionē a stomacho pcepit Ipocras fieri uomitū in
mēse bis: & ad eius expulsionē ab intestinis statuit nā colerā deflu/
ere a cistia fellis ad intestinū ieiunū. & cōsequēter ad alia inferiora:
quatenus abstergeret illud fleuma ab orificiis intestinorū: & faceret
ipm descēdere cū fecibus: multiplicat etiā interdū in uenis spāl^r in
senib⁹ pp diminutionē digestiōis: & illic morā trahēs paulatim au/

getur & ingrossat: & cū ab eo tādē grauet nā: & nō possit ipm p ue-
nas expulsionis ordinarias expellere faciēs de possibilibus qđ me-
lius est elōgat ipm a corde & aliis mēbris intrinsecis: & mittit ad ex-
trema & spāl̄r ad tibias: qā sua grauedine nāl̄r tendit ad inferiora:
& ista est cā: qre tibie senū inflant inflatione relinquēte foueā post
imp̄ssionē digiti spāl̄r circa noctē: & in pinguibus & solitis nutriri
humidis: aliud est fleuma ualde subtile: & est fleuma aquosū sile aq̄
aliq̄l̄r inspissate: & sepe inuenit̄ in saluiis & sputis male digerentiū
& nimis bibētiū & a cerebro ad nares distillare solet ī prīcipio cori-
zae: & cū p decoctionē ingrossat cōuertit̄ ī fleuma grossū aut mu-
scillaginosū: aliud est fleuma ualde grossū albū uocatū gipseū: & ē
fleuma: cuius subtile fuit resolutū pp nimīā morā eius in iūcturis:
& grossum remāsit q̄si lapidificatū: Et istud fleuma facit podagrā
nodosā fere insanabilē. Aliud ē fleuma uitreū & est fleuma spissū:
grossum sile uitro liquefacto ī colore: uiscositate & pōdere. Secūdo
diuidit̄ fleuma ī naturale ex pte saporis: nā quoddā est fleuma dulce
qđ fit ex admixtiōe sanguinis cū fleumate. & sub isto ē cōtinet̄ fleu-
ma unctuosū qđ fit ex admixtiōe unctuositatis sanguis: sicut quod-
dā fleuma uitreū. Aliud ē fleuma salū factū ex admixtiōe colere.
Et istud est magis mordax siccū & lenius ceteris spēb⁹ fleumatis:
pp colerā quā suscipit ī se q̄ sicca existit lenis & acuta: & hoc fleu-
ma sepe repit̄ in fleumaticorū stomachis potantiū sepe uina fortia
& utētiū salis & acutis: & adherēs stomacho causat iterdū sitim cla-
morosā: & diu currēs p intestina qñq; excoriat ea: & iducit dissente-
riā: & ī ano frequēter iducit fortē tenasmonē: Aliud est fleuma ace-
tosū qđ fit qñq; pp melācoliā acetosā sibi admixtā: & qñq; fit pp ebu-
litionē q̄ accidit fleumaticis: sicut accidit succis dulcib⁹ fructuū: qđ
primo ebulliūt: & postea acescūt: & istud fleuma sepi⁹ apparet ī sto-
macho male digerentiū q̄ in aliis partibus. Nā ad os stomachi nāl̄r

profuit melancolia ad desiderium suscitandum: quæ deorsum cadens quoniam
fleumati mixta reddit ipsum acetosum: & hoc cognoscitur per ructus aci-
dos: & interdum fleuma tale generatur in stomacho per viam ebullitionis a de-
bili calore ex chilo: aliud est fleuma poticum: quod quoniam causatur per admix-
tionem melancolice potice: & istud raro reperitur per raritatem melancolice po-
tice: quoniam vero causatur per vehementem infrigidationem eius quod humiditas eius
congelatur & aliter ad terrestritatem alteratur: & non superuenit ei calor
debilis qui faciendo ipsum ebullire convertat spiritum in acetositatem: neque co-
lor fortis qui digerat ipsum & convertat ipsum in sanguinem: colere vero spiritus
sunt duæ sunt, scilicet naturalis & inaturalis. Colera naturalis est spuma sanguinis: cu-
ius color est rubeus clarus, id est citrinus in ultimo gradu citrinitatis: si-
cut capilli safrani: & est levis acuta & quanto magis fuerit calida erit
maioris rubedinis. Et ista colera postquam generata est in epate dividitur
in duas partes: quarum una transit cum sanguine ad uenas: & alia pars trans-
mittitur ad bursam fellis. Pars autem illa colere quod transit cum sanguine pene-
trat cum eo causa necessitatis & causa utilitatis. Necessitas est ut misceatur cum
sanguine ad nutriendum membra colerica: & utilitas est ut subtiliet san-
guinem & faciat ipsum penetrare in uenis. Pars autem illa quod transit in bursam
fellis transit illic etiam per necessitatem & utilitatem: necessitas est duplex: quoniam
danda est necessitas corporis totius, scilicet mudare ipsum a superfluitatibus coleri-
cis: alia est respectu burse fellis: & est nutrire ipsam. Utilitas etiam du-
plex est: una est abluere intestina a fecibus & fleumate uisoso adhe-
rentes eis: altera est purgare intestina & musculos ani ut sentiant quod est eis
nocivum & emittant egestionem: & huius rei signum est quod colica sepe acci-
dit per opilationem factam in foramine quod preceedit a bursa fellis usque ad
intestina: colera vero inaturalis duplex est: nam una est inaturalis per
causam extrinsecam quod ei admisceatur. Alia est inaturalis per causam in se: quia
substantia eius non est naturalis: colera inaturalis per causam extrinsecam:
alia est scita & famosa: & est illa cui fleuma admisceatur: & dicitur famosa

siue ēt nota: q̄a sepiſſime generari ſolet. Et ex hac colera ſepe fit ter-
tiana nota: alia eſt q̄ eſt minoris fame: & ē illa cui melācolia eſt ad-
mixta. colera v̄o famoſa uel ē citrina: & generat̄ ex admixtiōe fleu-
matis ſubtilis cū colera naturali: uel eſt uitellina ſilis uitellis ouor̄:
& generat̄ ex admixtione fleumatis groſſi cū colera nāli. colera v̄o
minoris fame fit duobus modis: unus eſt qñ colera ī ſe adurit̄: & fit
cinis a quo nō ſeparat̄ pars ſubtilis colere: ſed cū eo miſcet̄: & hæc
colera eſt peior: alius ē melācolia colere de foris adueniēs cū ea mi-
ſceatur: & hæc colera eſt melior alia: & eſt eius color rubeus: ſed nō
clarus nec floridus: imo eſt magis ſilis ſanguini uenali: colere v̄o in
naturalis in p̄pria ſubſtātia ſine alteri⁹ humoris cōmixtiōe: alia eſt q̄
ſepius gñat̄ ī epate: p̄ hoc qđ ſubtile q̄ eſt ī ſanguīe adurit̄ & trāſit
in colerā: & groſſum ī melācoliā: alia eſt q̄ in ſtomacho magis gñat̄
ex cibis malis nō digeſtis ſed corruptis: uel gñat̄ in uenis ex humo-
rib⁹ aliis: & iſtius colore duę ſūt ſpēs: nā qđā eſt praſſina ſilis colori
praſſi nigri q̄ gñat̄ ex uitellina qñ adurit̄: nā aduſtio facit in colera
uitellina nigredinē q̄ cōmixta cū citrinitate gñat̄ color uiridis: alia
eſt eruginōſa ſilis ī colore eruginieris: & gñat̄ ex praſſina qñ praſſi
na tñ adurit̄: donec ſiccet̄ eius humiditas: & incipiat redire ad albe-
dinē p̄p ſuā ſiccitatē: & iſte duę ultimę colere male ſūt & uenenoſę:
eruginōſa tñ maior eſt. Melācolię v̄o ſpēs ſilr̄ duę ſunt. ſ. naturalis
& inaturalis: naturalis eſt ſex boni ſanguinis & turbulentia & ſup-
fluitas: cuius ſapor eſt medius inter dulcedinē & ponticitatē: & iſta
melācolia cū generata eſt in epate parti⁹ in duas ptes: quaz̄ una pe-
netrat cū ſāguīe & manat cū eo ad uenas: alia trāſmittit̄ ad ſplenē:
p̄ria pars penetrat cū ſāguīe p̄p neceſſitatē & utilitatē: neceſſitas ē
ut miſceat̄ cū ſanguīe ad nutriēdū mēbra melācolica frigida & ſic-
ca ſicut oſſa. Vtilitas ē ut fluxibilitatē ſanguis nimīā coerceat: & ui-
gore corpulētīā eius cōdenſet: donec fiat pars ſolida mēbroꝝ duor̄

quę d3 nutrire: alia pars q̄ sanguis nō idiget uadit ad splenē pp ne-
 cessitatē & utilitatē: necessitas est duplex: una est p̄m totū corpus. s.
 ipm a supfluitate melācolica mūdare: alia est p̄m splenē. s. ipm nu-
 trire: utilitas vō p̄cedit ex ea pp hoc q̄ ipsa p̄fluit ad orificiū sto-
 machi exprimēdo humiditates q̄s illic iuenit: sicut mulier mulgēdo ex-
 primit digestis lac ab uberib⁹ uaccę. Et hęc utilitas est duob⁹ mo-
 dis: uno mō ipsa multa p̄stringit & inspissat & cōfortat orificiū sto-
 machi. Secūdo q̄a facit i ore stomachi cōmotionē pp acredinē eius
 & exsiccat famē & facit desideriū. Melācolia vō inaturalis est sicut
 res adusta uel cinis respectu aliorū humorū: & ei⁹ q̄ttuor sūt spēs fa-
 mosę: l3 plures sint nō famosę. Prima est q̄ est cinis colerę: & ē illud
 q̄ adurit de colera: & hoc spēs est amara. Secūda est q̄ est cinis fleu-
 matis: & illud q̄ fuit adustū ex fleumate: & si fleuma q̄ adustū est
 fuerit ualde subtile & aquosū: tūc melācolia ex eo genita erit salsa
 in sapore. Si at fuerit fleuma grossū q̄ adurit: tūc cinis eius aut me-
 lācolia ex eo gñata tēdit ad acetositatē aut pōticitatē. Tertia est q̄ ē
 cinis sanguis: & illud q̄ adustū est ex sanguine: & hęc melācolia ē
 salsa parę trahēs ad dulcedinē. Quarta est q̄ ē cinis melācolię nālis.
 & si melācolia nālis ex q̄ fit fuerit subtilis: tūc ē multū acetosa: & cū
 effundit sup terrā ebullit: & eius odor est acris: & ab eo fugiūt mu-
 sce & aīalia. Si vō talis melācolia naturalis ex qua fit fuerit grossa:
 erit minoris acetositatis cū pauca ponticitate.

Hic ponit autor si-
 gna p̄ q̄ cognoscere pos-
 sumus hoīem sangui-
 neę cōplexionis: quorū.
 Primū ē q̄ sanguineus
 est naturaliter pinguis
 & nō debem⁹ itellige-

Natura pingues isti sunt atq; iocantes
 Semp rumores cupiūt audire frequētes
 Hos uenus & bach⁹ delectāt fercula risus
 Et facit hos hilares & dulcia v̄ba loq̄ntes
 Oib⁹ hij studiis habiles sūt & magis apti
 Qualibet ex cā nec hos leuiter mouet ira

Largus amās hilaris ridēs rubeiꝑ coloris
Cantās carnosus satis audax atꝑ benign⁹

re ꝑ sanguineus sit pin
guis pinguedine ꝑꝑrie
accepta: ꝑa tale signifi

cat semp frigiditatē cōplexionis. ut uult Aui. ii. in doc. iii. ca. iii. sed
est pīguis pīguedine extēsa ad multā carnositatē: ꝑa ē multū carno
sus. Vult. n. Aui. loco ꝑal. ꝑ multitudo carnis rubeꝑ cū decēti firmi
tate & nō laxitate eius significat cōplexionē calidā & humidā ꝑlis ē
sanguinea. Et rō est: ꝑa multitudo carnis rubeꝑ attestat sup fortitu
dine uirtutis assimilatiue & multitudine sanguinis ꝑ uigēt & inua
lescūt calido & humido: teste Gal. ii. cōplexionū dicēte. Multitudo
āt carnis multitudine sanguinis gñat. Calidū vō ꝑfecte digerēs &
assimilās carnis soliditatē opat. dicit etiā Auic. lo. ꝑal. ꝑ oē corpus
carnosum sine multitudine pinguedinis & adipis est sanguineum.
Et idē uult Gal. ii. tegni. ca. illo. Humida vō & calida crassis. Secū
dū est ꝑ est iocosus. s. ꝑferēs vba alios ad risū ꝑuocātia uel letus: &
hoc ē ꝑꝑ benignitatē humoris sanguinei ꝑuocātis hoīem ad lēticiā
& iocūditatē ꝑꝑ spūs claros & ꝑfectos ex sāguine gñatos. Tertiū ē
ꝑ libēter audit fabulatiōes iocosas: eadē de cā. Quartū est ꝑ incli
natus est ad luxuriā ꝑꝑ caliditatē & humiditatē ꝑuocātiū ad coitū.
Quitū ē ꝑ talis libēter bonū uinū potat. Sextū est ꝑ libēter come
dit bona cibaria: quorū cā pōt esse: ꝑa talis appetit similia cōple
xiōis eius ꝑ sūt bona uina & bona cibaria. Septimū ē ꝑ talis de fa
cili ridet: cuius cā ē: ꝑa sanguis ꝑuocat ad risū. Octauū ē ꝑ talis ē
hilaris. i. hylarē faciē amabilē & iocūdā hñs ꝑꝑ uiuacitatē coloris
& formositatē cōplexiōis ex cōplexiōe sanguinis. Nonū est ꝑ talis
ꝑfert dulcia uerba ꝑꝑ amabilitatē naturę sanguinis. Decimū est
ꝑ talis ē aptus oībus artibus. i. de facili pōt addiscere quālibet artē
ꝑꝑ uiuacitatē & ꝑspicacitatē ingenii eius. Vndecimū est ꝑ talis nō
facile irascit: & istud ꝑuenit ꝑꝑ humiditatē ebetantē feruorē colerę

puocatis ad irā. Deinde tex. i duob⁹ ultimis vsib⁹ repetit aliq⁹ signa dicta & aliq⁹ addit. Primū ē q⁹ sanguineus ē largus nō auarus: sed liberalis. Secūdū ē q⁹ talis ē amās siue amosus. Tertiū ē q⁹ talis ē hylaris. i. hñs uultū iocūdū. Quartū ē q⁹ talis q̄si semp⁹ vñ ridere: quorū oīum cā ē benignitas sāguis ad ista puocatis. Quintū ē q⁹ talis ē rubei coloris. uult. n. Aui. lo. pal. q⁹ color cutis rubeus significat multitudinē sāguis: & d³ istud itelligi de colore rubeo cū quodā splendore & nō de rubeo fusco q̄lis repiri solet i uultib⁹ horū q⁹ libēter & abūde bibūt fortia uina & utunt⁹ salsis & spēbus acutis: q⁹ talis significat leprā futurā. Sextū ē q⁹ talis libēter cantat uel audit cātare pp letū eius animū. Septimū ē q⁹ talis ē carnosus pp cām prius dictā. Octauū ē q⁹ talis est satis audax pp caliditatē sāguis q̄ est cā audaciē. Nonū ē q⁹ talis ē benignus pp sanguinei hūoris bonitatē.

¶ Hic pōit autor que

dā signa p quæ cognoscere possumus hoīem colericę pplexiōis. Primū est q⁹ colericus est impetuosus. i. faciēs rē cū ipetu: cuius cā ē: q⁹ supflus calor q⁹ est in

Est & humor colere q⁹ cōpetit impetuosus
Hoc genus ē hoīm cupiēs pcellere cūctos
Hi leuiter discūt mltū cōedūt cito crescūt
Inde magnanimi sunt largi sūma petētes
Hirsutus fallax irascens prodigus audax
Astutus gracilis siccus croceiq⁹ coloris

colerico mouet ad ipetū: & ergo etiā uult Aui. ii. in doc. iii. c. iii. qd opatiōes excessiui motus significāt caliditatē. Secūdū est q⁹ talis ē cupidus honoris & appetit esse imprimis sedibus & pcellere cūctos alios: cuius cā est: q⁹ supflus calor pñificat animā ad arrogātiā & temeritatē. Tertiū est q⁹ isti cito discūt: & hoc pp subtilitatem humoris colerici: & eius caliditatē. Et ergo etiā dicit Aui. loco pal. qd intellectus. i. pñptitudo & uiuacitas ad intelligentiā significat caliditatē cōplexionis. Quartū est q⁹ isti multū comedunt: quia in

ipsis fortior est calor digerēs & maior resolutio q̄ in aliis corpibus.
 Quintū ē q̄ isti cito crescūt. i. pueniūt ad augmētū: & hoc pp fortitudinē caloris nālis in eis q̄ est cā augmēti. Sextū est q̄ isti sūt magnanimi. i. nō potētes tolerare iniurias: & hoc pp caliditatē in eis: & ergo dicit Aui. lo. p̄al. qđ paꝝ pati ab unaquaꝝ re. i. patientem se reddere sercat caliditatē. Septimū ē q̄ isti sunt largi: & hoc respektu illorū q̄bus honores accidere p̄nt. Octauū ē q̄ isti appetūt sūma. i. sūmas dignitates & officia pp cām secūdi signi. Nonū q̄ colericus est hirsutus. i. pilosus: & hñs multos crines pp caliditatē apientē poros: & mouētē māꝝ pilorū ad cutē. Et dī hirsutus q̄si hircos seq̄ns: qa iter oīa aīalia bruta hircus hꝝ lōgiores crines. Decimū est q̄ ipse est fallax. i. deceptorius. Vndecimū est q̄ ipse est irascēs. i. de facili irascit̄ pp caliditatē. Et ergo dicit Aui. lo. p̄al. q̄ ira frequēs & a leui cā significat caliditatē: & hoc ē pp facilitatē cōmotiōis colerē & ebullitiōis sāguis circa cor. Duodecimū ē q̄ ipse est p̄digus: qa largus ē in exponēdo pp honores hñdos. Decimūtertū ē q̄ talis est audax: qa audacia ēt puenit pp nimīā caliditatē & maxie cordis. Decimūq̄rtū est q̄ ipse sit astutus. i. cautus. Decimūq̄ntū ē q̄ talis ē gracilis. i. nō grossorū mēbroꝝ neq̄ multē carnis pp supflūā caliditatē uehemēter resoluētē. Decimūsextū ē q̄ talis ē siccus. i. macer pp siccitatē cōplexiōis. Decimūseptimū ē q̄ talis ē crocei coloris. i. citrini: & ergo dicit Aui. lo. p̄al. q̄ color subruffus significat colerē dñiū.

Fleūa uires modicas tribuit: latosq̄ breuesq̄
 Fleūa facit p̄gues: sāguis reddit mediocres
 Ocio nō studio tradunt: sed corpora somno
 Sensus ebes tardus motus pigritia somnus
 Hic somnolētus piger ī sputamine multus.
 Est huic sensus ebes p̄guis facit color alb⁹

¶ Hic ponit autor aliq̄ signa cōplexiōis fleumaticę. Primū signū est paucitas uiriū: fleūatici. n. paucitas uires habēt pp paucitatē caloris na

turalis a quo oīs uis h3 exordiū. Secūdu est q̄ fleumatici sunt sati & breues: q̄a in eis est paucus calor naturalis nō sufficiens extendere corpus in longū: extendit igit̄ corpus s̄m latū. Tertiū est q̄ fleumatici sunt pingues pp̄ eorū frigiditatem & humiditatē: & ergo dicit Aui. lo. p̄all. q̄ pinguedo uel adeps sup̄flua significat excessum frigiditatis & humiditatis & cōplexionē corporū frigidā & humidā: q̄a sanguinis unctuositas q̄ est utriusq̄ materia cū resudat a uenis & obuiat mēbris frigide uel remisse calidis coagulat̄ ab eorū frigiditate uel remissa caliditate & fit piguedo. ut uult Gal. ii. cōplexionū. Et postea subdit hic textus q̄ sanguinei sunt mediocres: supple in lōgitudine & breuitate. Quartū est q̄ fleumatici magis ad ocia inclinant̄ quā ad studia pp̄ frigiditatē mouentē ad ocia & pigriciam. Quintū ē q̄ multū dormiūt: & hoc est pp̄ multā humiditatē eorū: & etiā puenit multus somnus pp̄ frigiditatē. ut inuit Aui. lo. p̄all. Sextū est q̄ fleumatici sunt duri ingenii: q̄a sicut uiuacitas intellectus & p̄spicuitas ingenii pueniūt pp̄ naturalē caliditatē: ita ebetudo intellectus & duricies ingenii pp̄ contrariū. s. frigiditatē. Septimū ē q̄ fleumatici sunt tardi motus: & hoc etiā pp̄ frigiditatē quæ facit motū tardū: sicut caliditas uelocem. Octauū est q̄ sunt pigri. Nonū q̄ somnus in eis est longus. Quorū cā eadē est cū prædicta. Postea ponunt̄ duo alii uersus recolligentes signa prædicta cū quibusdā aliis. Primū est fleumaticus est somnolentus. i. inclinat̄ ad multū somnū. Secūdu est q̄ ipse est piger. i. tardus ad omnē operationē. Tertiū est q̄ est multi sputi pp̄pter humiditatem in eo abundantem multiplicatiuā sputi. Quartū est q̄ talis est obtusus in sensibus: & nedū in sensibus: imo etiā in intellectu. Quintū est q̄ talis est pinguis. Sextū est q̄ talis est albus in facie. Albedo enī cutis: & maxime faciei signū est priuationis sanguinis aut paucitatis eius cum frigiditate. ut dicit Aui. loco præallegato.

Restat adhuc tristis colere subie nigre.

Quæ reddit prauos:ptristes pauca loqntes

Hi uigilāt studijs:nec mēs est dedita sōno

Seruāt ppositū:sibi nil reputant fore tutū

Inuidus & tristis cupidus dextręq; tenacis

Nō expis fraudis timidus luteiq; coloris

Secūdū est multa tristitia:melācolici.n.multū tristes sunt ut pluri-

mū pp spūs melācolicos turbidos & tenebrosos:sicut hoies leti sūt:

pp spirituū claritatē. Tertiū ē taciturnitas:melācolici.n.tacidi sūt:

& paucorū uerborū pp frigiditatē:sicut nimia garrulitas puenit pp

caliditatē. Quartū est q melācolici sunt apti studio:qa semper cu-

piunt esse soli. Quintū est q tales sunt insomnolenti:nec bene dor-

miunt ppter nimia siccitatē cerebri & ppter fumos melācolicos cō-

mouētes in eis somnia horribilia:qbus excitant a somno. Sextū est

q tales sunt tenacis ppositi.i.ptinaces:& cū aliqd in mente habent

diu retinent:& difficulter placabiles sunt:& hoc ppter siccitatē eorū

quæ nō sinit ppositū cito mutari. Septimū est q melancolici nihil

reputant eis esse tutū:imo semp timent:& hoc est ppter spirituū te-

nebrositatem:postea in duobus ultimis uersibus ponunt aliqua ex

signis pdictis & aliqua addunt. Primū est q melancolicus est inui-

duus. Secundū est q est tristis. Tertium est q est auarus. Quartū est

q est tenax.i.nihil uolens exponere & male soluens. Quintum est

q est fraudulosus:simplex:& propterea homines melancolici sunt

deuotī:multum legentes:ieiunantes:& alias multas abstinentias fa-

cientes. Sextum est q est multum timidus. Septimum est q est lu-

tei coloris.i.terrestris siue fuscī coloris.Color enim fuscus & maxi-

me si uiriditati approximat:significat dominium melancoliæ fm

Rasis.iii.Alman.in princi.

Hic ponit ator aliq

signa cōplexiōis melā-

colię. Primū est prauī-

tas.melācolia.n.reddi-

hoies prauos & malo-

rū mox:quēadmodū

sūt q seipsos iterficiūt.

In hoc tex. Prio po
nit colores cōsequētes
cōplexiōes: & dicit q
fleumaticus est albi co
loris: sed colericus est
ruffi coloris & sangui
neus rubei: & de melā
colico dicit i fine pce/
dentiū ysuū & de istis
oibus dictū est prius.

Secūdo ponit. xiii. signa supabūdātis sanguinis: quorū. Primū est q
facies est rubea pp ascēsum sanguis ad caput & faciē. Secūdū ē q
oculi plus uident exire solito pp extēsiōē quā facit sanguis multi
plicatus. Tertiū est q gene inflant pp siēm cām. Quartū ē q cor
pus totū grauāt: qā nā suppeditat non sufficiēs regere humores &
sustētare debite corpus. Quintū est q pulsus fit frequēs pp calidi
tatē quā inducit sanguis multiplicatus. Sextū est q pulsus est ple
nus pp multitudinē uaporū calidorū & humidorū. Septimū ē q pul
sus est mollis pp humiditatē nimīā mollificantē arteriā. Octauū ē
q dolor fit in frōte: & hoc pp sanguinē multiplicatū in rethi mira
bili. Nonū est q uēter cōstipāt. i. durus fit: nec bñ asselant pp cali
ditatē nimīā exsiccantē feces. Decimū est q lingua fit sicca pp simi
lem cām. Vndecimū ē q sitis est magna pp exsiccationē orificiū sto
machi ex nimīa caliditate. Duodecimū est q fiūt somnia declinan
tia ad rubedinē. & istud uult Aui. ii. in doc. iii. c. vii. dicēs: & somnia
quæ illud fercāt. s. abūdātiā sanguinis sunt sicut cū homo i somnis
res uidet rubeas aut sanguinē multū ex suo corpore exire: aut se in
sanguine natare: & filia. Decimūtertiū est q sputū est dulce pp san
guinis dulcedinē. Notādū circa istud qd sicut hęc ponuntur signa

Hij sunt humores qui pstat cuiq
colores
Oibus i rebus ex fleumate fit color albus
Sanguie fit rube: cola rubea quoq
ruffus
Si peccet sanguis: facies rubet: extat ocellus
Inflant gene corpus nimirūq
grauatur
Est pulsusq
frequens plen⁹ mollis: dolor igēs
Maxime fit frontis & cōstipatio uentris
Siccaq
lingua sitis & sōnia plena rubore
Dulcor adest sputi sunt acria dulcia queq

supabūdātis sanguis: ita qdā ēt ponūt signa supabūdātē aliorū hu-
 morū sub quibsdā vñsib⁹: signa qdē supabūdātis colere sub istis vñsib⁹
 Accusat colerā dextrē dolor aspa lingua. Tinnitus uomitusq; fre-
 quēs uigilātia multa: Multa sitis pinguis egestio torsio uētris: Nau-
 sea fit: morsus cordis: languescit orexis: Pulsus adest gracilis durus
 ueloxq; calefcēs: Aret amarescit incēdia sōnia fingit. Signa vō sup-
 abūdātis fleumatis sub istis vñsib⁹: Fleuma supgrediēs pprias ī cor-
 pore leges: Os facit īspidū fastidia cerebra saliuas: Costarū stōachi
 sūt occipitisq; dolores: Pulsus adest rar⁹ tard⁹ mollis īnanis: Prēcedit
 fallax fāta smata somnus aquosa: Signa vō supabūdātis melācolie
 sub his vñsib⁹: Humorū plēo dū fex ī corpe regnat: Nigra cutis dur⁹
 pulsus tenuis & urina: Sollicitudo timor & tristia sōnia tps: Accre-
 scet rugit⁹: sapor & sputamīs idē: Leuaq; p̄cipue tīnit & sibilat aurīs

Denus septen⁹ uix fleubothomiā petit ān⁹
 Spūs uberior exit per fleubothomiam
 Spiritus ex potu uini mox multiplicatur
 Humorūq; cibo damnū lente reparatur
 Lumina clarificat sincerat fleubothomia
 Mētes & cerebrū calidas facit eē medullas
 Viscera purgabit stōachū uētrēq; coercet
 Puros dat sensus dat somnum tedia tollit
 Auditus uocem uires producit & auget

¶ In hoc tex. autor lo-
 quit⁹ de fleubothomia:
 & primo ostēdit ætatē
 requisitā ad fleubotho-
 miā dicēs q; ān⁹. xvii.
 uix petit fleubotomiā:
 & pro isto dicit Gal.
 .xi. de īgenio q; pueri
 nō debēt fleubothoma-
 ri nisi hēant. xiiij. ānos
 ad minus: & cā est: qā

corpa puerorū sunt faciļr resolubilia a calore extraneo: & iō debili-
 tant multū ex euacuatiōe forti facta p fleubothomiā. Itē qā indigēt
 nutrīmēto duplici de cā. s. pp nutrīmētū & augmentū: iō minutio
 sanguis nō cōpetit eis. Itē qā facile dissoluūt a calore extraneo suffi-
 cit qd ab eis dissoluīt: qre nō indigent fleubothomia. Et circa istud

sciēdū est q̄ sicut fleubothomia nō cōuenit pueris p̄dictis: sed cauē
da ē: ita ēt ē cauēda ī magna etate. s. senii. ut uult Gal. ix. megategni
ga s̄m Gal. & Haly. iii. tegni ī cōualescētib⁹ & senib⁹ est paucus san
guis bon⁹ & multus malus: fleubothomia igit⁹ rapiet bonū & dimit
tet malū: & inuit Aui. iij. i. ca. xx. de fleubothomia: & iō in talib⁹ nō
cōpetit fleubothomia. Secūdo ponit nocumētū fleubothomię: & ē
q̄ spūs uberies exeūt p̄ fleubothomiā: cuius rō pōt eē: q̄a cū multa
euacuatiōe sanguis q̄ fit p̄ fleubothomiā necesse est ēt multitudinē
spirituū euacuari. Tercio tāgit remedia p̄ q̄ spūs emissi refocillant⁹:
& iterato multiplicant⁹: & dicit q̄ ex potu uini subito regenerantur
spūs: q̄a oīum subito nutriētū maximū est uinū: ut prius dictū ē:
& spūs ēt regenerant⁹ & refocillant⁹ ex cibo: sed hoc sit lente & nō su
bito sicut ex uino: & cibus q̄ d̄z dari erit digestibilis: & multi sāgui
nis gnātiūs: sicut oua sorbilia: & filia. Et circa istud sciēdū est q̄ l̄z
cibus regeneret spūs post fleubothomiā: tñ debēt cauere patientes a
multo cibo ī priā & secūda die. Vñ dicit Isaac in dictis: cibus est eis
minuēdus & potus augēdus. s. respectu cibi: nō tñ respectu suę cō
suetudinis: imo minus debēt bibere q̄ ante fleubothomiā: q̄a uirtus
digestiua debiliior est. Quarto ponit autor. xi. iuuamēta fleubotho
mię debite factę. Primū est q̄ tēpata fleubothomia cōfortat uisum:
q̄a minuēdo humores ēt minuit effumationē ad caput & repletio
nē eius: offuscātes uisum. Secūdū est q̄ clarificat: & sincerat mentē
& cerebrū pp̄ silem cām. Tertiū ē q̄ calefacit medullā: quia minuit
suspuitates q̄ ad eā ueniētes ipsā īfrigidāt. Quartū ē q̄ purgat ui
scera. i. interiora: q̄a exonerata nā a sanguine: humores crudos in in
terioribus p̄tētos melius digerit. Quintū ē q̄ fleubothomia restrin
git uomitu & fluxū uētris: q̄a diuertit humores ab interioribus ad
exteriora. Et istud uult Aui. lo. p̄al. dicēs: āplius fleubothomia p̄pte
rea qđ ad diuersa trahit: nām s̄m plurimū retinet. Et istud maxime

uerz ē qñ fleubothomia fit de uenis brachii: nā fleubothomia facta de uenis pedū nō sic retinet: pōt tñ p accidēs cōtingere qđ ad fleu-
 bothomiā sequat' maior fluxū uētris: & hoc duplr. Priō qā ex fleu-
 bothomia facta tollit' onus nature: tūc. n. uirtus cōfortat', aliqñ puo-
 cat alias euacuatiōes. Secūdo si flux' uētris fiat ex multa debilitate
 uirtutis cōtētiue: tūc. n. qā ex fleubothomiā debilitat' uirtus: magis
 augebit' fluxus uētris. Sextū ē qđ fleubothomia facit puros sensus:
 qā minuit euaporationē ad caput uñ turbant' sensus. Septimū ē qđ
 ipsa iuuat somnū īpeditū: qā p ipsā euacuant' humores plurimi a
 qbus eleuat' uapores acuti & diuersi īpeditētes somnū. Octauū est qđ
 ipsa tollit tedia & grauitates nimias: qā p ipsā uirtus exonerat' a suo
 grauamine: & ēt educto p ipsā sanguinē educit' simul melācolia fex
 sanguis qđ iducit tedia & grauitates. Nonū ē qđ ipsa cōfert auditui:
 qā p ipsā diminuunt' uapores & humores ascēdētes ad caput īpe-
 diētes auditū. Decimū ē qđ ipsa cōfert uoci: qā p ipsam diminuunt'
 supfluitates & humiditates quę possent puenire ad pectus uel cānā
 pulmonis & īpedire uocē. Vndecimū ē qđ ipsa auget uires: qā p ip-
 sam corpus a suo grauamine exonerat': qre uirtus augmētat'.

Tres insunt istis maius september aprilis
 Et sunt lunares sunt uelut ydra dies.
 Prima dies primi postremaq; posteriorz
 Nec sanguis minui nec carnib' anseris uti
 In sene uel iuvene si uene sanguine plene
 Omni mense dene confert incisio uene
 Hij sūt tres mēses maius septēber aprilis
 In quibus eminas ut longo tpe uiuas

uerūtamen est dictum fictum: nec alicuius ualoris: imo pdicti dies

¶ In hoc textu autor
 tria fa cit. Priō dicit qđ
 isti tres mēses. s. maius
 september aprilis sunt
 mēses lunares: & in eis
 sunt dies phibiti a fleu-
 bothomia: uidelz pri-
 ma dies maii: & ulti-
 ma septembris & apri-
 lis: & istud cōes dicūt:

pnt eē ita boni & electi sicut & alii: s̄m q̄ diuersa constellatio in eis
pōt esse. Et subdit autor q̄ in talibus diebus nulli uesci debēt carni
bus anseris: qđ ē falsum ē & erroneū: & magis sortilegio attribuē
dū: & forte autor & istud habuit a iudeis q̄ istū ritū obseruant. Se/
cūdo dicit q̄ senex senectute & nō a senio & iuuenis uenas plenas
hntes sanguine minui pnt oī mense: q̄ isti nō facīl̄ resoluibiles sūt:
nec ī eis solū paucus est sanguis bonus: imo multus. Tertio dicit q̄
incisio uene pro regimine sanitatis custodiēdo debet fieri in aliquo
istorū triū mensū: qui sunt maius: septēbris: & aprilis: differēter tñ:
q̄ ī aprili & maio debet incidi uena epatis pp̄ multiplicationē san/
guinis eo tpe: cū sit tps uernale: & in septēbri uena splenis pp̄ me/
lancoliā quæ tūc habet multiplicari: cū sit tps autūnale.

¶ Hic autor pōit. xii.

quæ īpediūt fleubotho
miā. Primū est frigidi
tas cōplexionis. Cū. n.
s̄m Gal. in megategni
fleubothomia in frigi
dat: tūc augmentaret

frigiditatē: cā autē q̄re fleubothomia in frigidat est: q̄ s̄m Isaac in
urinīs: sanguis est fundamētū caloris nālis. i. illud in quo calor nā/
lis seruat: & q̄ fleubothomia sanguinē euacuat: ideo & calorē na/
turalē: & tūc p̄ p̄ns in frigidat. Secundū regio frigida uehementer:
sub qua debet cōprehēdi tps multū frigidū qđ ē phibet fleubotho
miā: q̄ ī regiōe & tpe multū frigidis: sanguis in frigidityte corpis
includit: & ille qui circa extremitates existit a frigidityte cōdensat
& ineptus sit ad hoc qđ fluat. Tertiū est intensus dolor sub quo ē
pōt cōphēdi nimia corpis inflāmatio: q̄ si ī istis accidētibus fieret
fleubothomia sequerēt motus agitatiuus qui est p̄rius nature: cū sit

Frigida natura frigens regio: dolor ingēs
Post lauacrū coitū minor etas atq; senilis.
Morbus prolixus repletio potus & esce
Si fragilis uel subtilis sensus stomachi sit
Et fastiditi tibi nō sunt fleubothomandi

difformis & maior inflāmatiō q̄ ē est naturā magis debilitās: & cā
motus agitatiui ī dolore ītenso est: q̄a fit tractus ad diuersas ptes: p
fleubothomiā. n. fit tractio ad locū fleubothomarū: & ex dolore for
ti fieret tractio ad locū doloris: cā v̄o maioris inflāmatiōis est: q̄a ex
fleubothomia cōmouent̄ humores: q̄re magis inflāmant̄ ex motu: &
istud uerū est q̄n fleubothomia fit parua & artificialis: si tñ fiat usq̄
ad sincopim pdest in p̄dictis casibus: q̄a ista cū uincit attractionem
doloris nō facit motū agitatiuū: & s̄l̄r tollit inflāmatiōē cū nō sint
humores ibi qui cōmouent̄ & calefiāt & maiorē inflāmatiōē idu
cūt. Et istud uoluit Gal. ī cō. illius amphorismi. i. pti. amphi. q̄ ege
runt: cū dixit: qd̄ nō est melior medicina ī apostemate uehementis
inflāmatiōis: & s̄l̄r ī febribus & dolore forti q̄ fleubothomia. Quar
tū est balneū & maxime resolutiuū: tale. n. phibet fleubothomiā: q̄a
tale etiā est euacuatiuū iā nā nō facile tolerat euacuationē supeua
cuationē. Quintū est coitus īmediate p̄cedēs: post talē. n. nō statim
d̄z fieri incisio uenę: q̄a ex hoc maxia debilitatio nature seq̄ret̄: cū p
coitū prius nā debilitata sit. Sextū ē etas maior uel minor q̄ requirit̄
ad fleubothomiā: sicut etas infantie & etas senii: prout declaratū est
prius. Et ista impedimēta tāgit Aui. lo. p̄all. dicēs: tibi quoq̄ cauere
debes a minutiōe ī cōplexiōe uehementis frigiditatis: & in regiōibus
fortis frigiditatis: & ī hora fortis doloris: & post balneū resolutiuū
& post coitū: & in etate q̄ est minor. xii. ānis senū q̄to magis poteris:
nisi ī figura cōfusus fueris: & in soliditate musculor̄ & uenar̄ ampli
tudine: & ear̄ repletionē & coloris rubedine: & ulterius subdit: hos
nāq̄ ex adolefcētibus: & senibus fleubothomare audebis. Adolefcē
tes tñ s̄m ordinem ad fleubothomandū paulatim p̄uehere debes cū
pauca minutiōe. Septimū est morbus p̄lixus: q̄a tūc ex tali fleubo
thomia natura dupl̄r debilitat̄: puta a morbo p̄lixo & a minutiōe.
Et istud est uerū s̄m Aui. lo. p̄all. Nisi sanguinis affuerit corruptio:

quia si sic fleubothomia pōt cōuenire. Octauū est nimia repletio potus. Nonū est nimia repletio cibi: sub q̄ et cōphēdit indigestio cibi. Et cā horū est q̄a s̄m Aui. in. i. attrahentia sunt tria. s. uacuū: calidū: & tota spēs. Si ergo uene p fleubothomiā a sanguine euacuarent cibus indigestū uel supfluū siue potū supfluū a stomacho uel epate attraherēt q̄ indigestus ueniēs ad mēbra nō corrigeret: q̄a tertia digestio nō corrigit pctm̄ secūde: nec secūda primę: si pctm̄ sit magnū pp qd̄ i mēbra nō cōuerteret: sed ibi remanēs posset eē cā egritudinis. Decimū ē fragilitas. i. debilitas uirtutis: fleubothomia. n. est fortis euacuatio: s̄m Gal. ii. ampho. in cō. illius. In quo morbo: sed uirtus debilis nō pōt pati motū fortē. Undecimū ē subtilis sensatio orificii stomachi: q̄ p̄cordiū d̄r: q̄a ex fleubothomia i tali statim sequit̄ sincopis. Et sub isto et cōphēdit̄ debilitas stomachi: & facilis fluxus colere ad orificiū eius inducēs ad uomitū facile colere. Vñ in hñtibz p̄dicta accidētia nō cōuenit fleubothomia. Per fleubothomiā. n. humores cōmoti ad os stomachi inducerent̄ tāq̄ ad locū cōsuetum: & q̄a est mēbrū debile & ipotēs illi fluxui resistere: iō illis multa mala p fleubothomiā accidūt. Et hoc ē una cā: q̄re qñq̄ aliq̄ in fleubothomia sincopāt. s. q̄a colera ad stomachū fluit q̄ mordicādo stomachū ex cōpassiōe cordis & stomachi sincopim iducit. Duodecimū ē fastidium. Si. n. in fastidio fieret fleubothomia cū uene euacuarent̄ traherēt ad se māz malā faciētē fastidiū. Et plurima istorū sex ultimorū accidētū tāgit Aui. lo. p̄all. Et circa istud ē sciēdū q̄ p̄ter p̄dicta accidētia sunt adhuc aliq̄ alia et̄ ipediētia fleubothomiā: quorū. Primū est alia euacuatio ut qñ est fluxus menst̄ruorū aut emorroydag: tūc. n. nō d̄z fieri fleubothomia: & hoc ad euacuationē: licet ad diuertēdū fluxū seu materiā posset fieri. Secūdū est corporis siue cōpositiōis raritas: q̄a a corporibus raris multū dissoluit̄: & iō sufficit ista resolutio nec euacuatione indigent. ut uult Gal. ix. magaregni.

Tertiū ē humorū cruditas & uiscositas: tūc. n. est cauēda fleubotho-
mia: q̄a augmentaret cruditas humorū: & pp hoc in morbis longis
nō est faciēda fleubothomia: q̄a cruditas humorū augmētaret. & uir-
tus debilitaret: & morb⁹ plōgaret: & iō timēdū (sicut de casu uirtu-
tis: & pp hoc uult Aui. q̄ in morbis cronicis faciēda ē farmacia añ
fleubothomiā & nō fleubothomia añ faciēda: licet utroq̄ indigēat
patiētes: sed cruditas humorū pōt accidere duab⁹ de causis: una cā ē
pp abūdantiā humorū calorem nālē suffocātū q̄ debilitatus & suffoca-
tus humores crudos generat: & tūc bñ cōpetit fleubothomia. Vnde
ſm Alexādrū. ii. libro suo. ca. de ydropisi: fleubothomia in principio
ypozarce cōpetit cū puenit ex multitudine sanguinis menstrualis
cū phibeant fluere mēstrua pp cām aliquā: aut ex multitudine san-
guinis emorroydalis: q̄a sicut ignis paruus sub multa lignorū cōge-
rie suffocat: sicut ē de calore inato suffocato sub humorū multitudine.
Secunda cā cruditatis humorū est caloris inati debilitas ut in illis q̄
sunt debilis cōplexiōis & q̄ habuerūt lōgā egritudinē & in senibus:
& tūc nō cōpetit fleubothomia: quia p hoc augeret cruditas: q̄a san-
guis in quo calor cōseruat extraheret: & ita corpus infrigidaret: &
humores magis in crudarent: debet ergo sanguis dimitti ut humorū
cruditatē digerat. Quartū est aeris indebita dispositio & nimia ca-
liditas aut nimia frigiditas: quia p caliditatē multā fortis fit resolu-
tio: & p frigiditatē multa ineptificatio humorū ad fluxum.

In hoc passu autor
Quid debes facere qñ uis fleubothomari. ponit quinque quæ de-
Vel qñ minuis fueris uel quādo minutus. bent fieri circa fleu-
Vnctio siue pot⁹ lauachrū uel facias mot⁹. bothomiā: aliq̄ quidē
Debēt nō fragili tibi singula mēte teneri. añ fleubothomiā: ali-
qua i fleubothomia:
& aliq̄ post fleubothomiā. Primū est unctio q̄ aliqñ fit i fleubotho-

mia: sicut unctio fleubothomi: ut dolor leniat: aliquñ vñ post fleubothomiã: ut consolidatio uulneris retardet ad hoc ut post fleubothomiã humores relictĩ i uenis aliquã possint hñe respirationẽ & fumi aliq̃ mali exalẽt. Secũdũ ẽ potus & maxie uini q̃ ualet i fleubothomia si sincopis accidat: & ẽt ualet post fleubothomiã pro regeneratione nouorũ spiritũũ & noui sanguinis: & isto modo iã faciũt cões. Tertiũ ẽ lauacrũ. i. balneũ q̃ ualet p̃ duos uel p̃ tres ante: & p̃ duos uel tres post fleubothomiã & nõ eodẽ die: añ qdẽ: si q̃s timeat q̃ habeat in se humores grossos: q̃a balneũ humores dissoluit & cõmouet eos: & pp̃ hãc cãm ẽt cõpetit añ acceptio sirupi acetosi: & motus ut humores dissoluant & subtilient: & ergo qñ d̃z fieri fleubothomia d̃z fricari brachiũ: ut humores existẽtes in uenis p̃pinquis brachio subtilient & prẽparent ad exeundũ facilius: post fleubothomiã vñ ualet ut reliquie humorũ & uaporũ derelicta resoluantur: in die vñ fleubothomiẽ nõ cõuenit: q̃a p̃ balneũ cutis lenis sit qua lenificat percussione factam in fleubothomia fugit: & hoc est periculũ. Quartũ est fascia. i. ligatura cũ pãnis lineis q̃ ualet post fleubothomiã imediate ad retinẽdũ fluxũ: & añ fleubothomiã ad trahẽdũ humores ad locũ ubi q̃rit fleubothomia ut ex eo ẽt uene ingrossent & melius uideant. Quintũ est motus siue ambulatio moderata q̃ põt fieri añ ut humores dissoluant & subtilient: & post: ad resoluendũ reliq̃as humorũ ex fleubothomia derelictas. Circa p̃dicta sciendũ est q̃ cões faciũt se fleubothomare ieiuni: sed q̃busdã doctorib⁹ melius vñ & cõueniẽtius: q̃ añ fleubothomiã: primũ unũ ouũ sorbeat molle cũ uno hastu uini circa nonã uel decimã horã añ prãdiũ & statim postea se fleubothomari faciãt. Et huius cã est: q̃a stomacho uacuo nã fortius sanguinẽ retinet ne deficiat in nutrimentõ: sed cũ cibus qui de se multũ nutritius est sit in stomacho cuiusmodi sunt oua sorbilia & uinũ: tũc nã melius sanguine exire p̃mittit.

Exhilarat tristes: irritos placat amētes
Ne sint amentes fleubothomia facit.

In hoc passu autor po-
nit tres effectus fleubotho-
mię. Primus est q̄ fleubo-

thomia exhilarat. i. letificat tristē hoīem. Secūdus est q̄ fleubotho-
mia placat iratos: & cā: utriusq̄ est: q̄a in sanguine q̄n multa cōmi-
scet̄ melācolia fit tristitia: & q̄n multa colera fit ira: cū melācolia fit
cā tristitię: & colera irę iā uterq̄ istorū duorū humorū educit̄ eductio-
ne sanguinis: quia ei cōmiscet̄. Tertius est q̄ phibet amētes ne insa-
niāt: q̄a facit humores fluere ad ptes exteriores: & a capite diuertit:
pro maiori declaratiōe sciēdū ē q̄ qnq̄ sūt causę pp̄ q̄s d̄z fieri fleu-
bothomia: quarū. Prima est directā & alię q̄ttuor indirecte. Priā q̄ ē
directā ē ut abūdātia sanguis euacuet̄: siue abūdet sanguis i q̄lita-
te siue q̄titate siue utroq̄ mō. nā s̄m Aui. lo. p̄al. Duo gn̄a hoīm sūt
fleubothomāda: quorū unū est ille modus hominū q̄ iā parati sūt in-
cidere i egritudines: ut q̄ hnt abūdātiā sāguis i q̄titate: & reliquū ge-
nus est genus illoꝝ hoīm q̄ iā egritudinē inciderūt pp̄ humorū siue
sanguis maliciā: sed differt fleubothomia ista & illa: q̄a pp̄ sāguinis
abūdātiā d̄z fieri multa fleubothomia: sed si in q̄litate peccet siue sit
maliciosus: tūc cōpetit fleubothomia pauca: un̄ s̄m Gal. ix. megate-
gni: si sanguis sit malus in corpe d̄z euacuari paulatim: & iō peccāt
multū illi qui q̄n uident sanguinē malū fleubothomāt se quosq̄ ui-
deāt sanguinē bonū exire cū forte prius totus sanguis exire q̄ bo-
nus exiret: sed d̄z fieri pauca euacuatio: & tūc s̄m Gal. in casu isto:
priusq̄ fiat: fleubothomia d̄z diēta bonū sanguinē generās exhiberi
ut loco mali sanguis bonus sanguis generet̄. Et postea d̄z fieri post
modicū t̄ps fleubothomia pauca: & sic deiceps: ista fleubothomia ē
directā: q̄a fit p se ad euacuationē illius q̄ p se d̄z p fleubothomiā
euacuari. s. ad euacuationē plenitudinis humorū siue sanguis: prin-
cipalr tñ s̄m q̄ cū eo sunt alii humores. Prima cā indirectā est ma-

gnitudo morbi & magnitudo apostematis uehemētis inflāmatiōis:
qa p̄m Gal. in cō. illius ampho. quæ egerūt &c. Nō est melior medi-
cina ī apostemate uehemētis inflāmatiōis & ī febrīb⁹ & dolore fortī
quā fleubothomia: ut ē dictū est ibi frigida nā. Secūda cā indire-
cta est ut attrahat mā ad partē illā p̄ quā d̄z euacuari mā: uñ in re-
tentiōe mēstruorū & emorroydarū d̄z apiri sophēa p̄m Gal. & Auī.
ut trahat mā sanguis ad īferi⁹. Tertia cā īdirecta ē ut humores tra-
hant ad locū p̄riū illi loco ad quē fluūt humores: & hoc ad diuertē-
dū māz a loco ad quē fluūt humores: uñ in nimio fluxu mēstruorū
d̄z fieri fleubothomia de basilica ut trahat mā ad p̄riū locū ad quē
declinat & diuertat a suo fluxu: & p̄ hoc in pleuresi sinistre p̄tis: d̄z
fieri fleubothomia in pte dextra ut diuertat mā & attrahat ad locū
p̄riū loco ad quē declinat: & s̄l̄r si sit ī pte dextra d̄z fieri fleubotho-
mia ī parte sinistra. Quarta cā īdirecta est ut p̄ fleubothomiā una
portio materię euacuet⁹: & nā potētior sit supra residuū: & sic cōpe-
tit fleubothomia qñ repletio est ī corpe ne fiat apostema: qa nā est
debilis respectu regiminis illorū humorū: iō una portio illius mate-
rię est euacuāda ne p̄ īpotētiā naturę ī regēdo illā materiā: illa mā
fluat ad aliquē locū debile in quo aggreget⁹ & apostema generet.

In hoc passu autor

ponit unū documētū

de quātitate scissure in

fleubothomia. Et dicit

Fac plagā largā mediocriter ut cito fum⁹

Exeat: uberius liberiusq; cruor.

q̄ scissura debet esse larga mediocriter ut fumus & grossus san-
guis liberius exeāt: quia qñ scissura est stricta: tūc solū subtilis san-
guis exit & grossus remanet. Circa istud est sciendū q̄ aliquñ in fleu-
bothomia debet fieri uulnus magnū & aliquñ paruū: debet aut fieri
uulnus magnū tribus de causis. Primo quia humores sunt grossi:
& grossus sanguis est euacuādus ut p̄ illud uulnus magnū sanguis

facili⁹ possit exire: & ergo melācolicis faciēdū ē magnū uuln⁹. Secūdo pp tps frigiditatē q̄ hūores īgrossat: & ergo ī hyeme d³ fieri uulnus magnū. Tertio pp abūdātiā hūorū: q̄a tūc fit meli⁹ euacuatio p uulnus magnū q̄ paruū: sed uulnus parū fit cū ē uirtus debilis: ut de spiritib⁹ & calore minus euacuet^r: & in tpe calido eadē de cā: &

Sāguine subtracto sex horis ē uigilādū.

Ne somni fumus ledat sensibile corpus

Ne neruū ledas non sit tibi plaga p̄funda

Sāguīe purgatus nō carpas p̄tinus escas.

qñ ē sāguis subtilis.

In hoc passu autor tangit tria cōsiderāda circa fleubothomiam.

Primū ē q̄ fleubotho

matus nō d³ dormire īmediate post fleubothomiā: nisi ad min⁹ trāsi uerit sex horē: & hui⁹ subdit autor cām ne fumi: q. s. ī sōno causant^r moti ad caput ledāt cerebrū: aliq̄ tñ pñt assignari cāq̄: q̄s. P̄ria ē ne ī sōno uertat se patiēs supra brachiū fleubothomiā: & p hoc ledat^r. Scda ē ne hūores ī sōno fluāt ad mēbrū lesū ī quo ē dolor pp ictū fleubothomi & fiat apostēa: uñ Gal. ij. āph. sup illo āpho. ī quo morbo: uult q̄ ī sōno si fiat apostēa ītra corp⁹ aut mēbrū sit lesū ad ip̄z fluūt humores: Aui. vñ aliā assignat cām. s. q̄ p talē sōnū posset accidere cōfractio mēbroz. Et istius cā pōt eē: q̄a sicut: p̄m Gal. sup illo āpho. ī quo morbo & c. sōnus ī p̄cipio paroxismi nō cōpetit: q̄a calor nāl ad īteriora regredit^r: & exteriora īfrigidāt^r: & fumi remanēt nō cōsumpti: pp q̄ rigor augmētāt^r & paroxism⁹ ēt. plōgat^r: sic ēt fumi p cōmotionē hūorū: & ī fleubothōia ad neruos & ad lacertos eleuat^r q̄ nō cōsūpti remanētes ī sōno īfrigidāt^r ī exteriorib⁹ & īgrossāt^r & iō faciūt ad neruoz & lacertoz p̄fractiōez si fiat supdormitio īmediate post fleubothōiā: alia cā p̄t eē q̄a māz ē īgrossās ē faciēs p̄fractiōnē: sic ī q̄rtana ī cui⁹ typo fit p̄fractio pp frigiditatē & grossiciē māz s³ nerui & lacerti sūt frigidi: iō ad ip̄os ueniēs iste fum⁹ ī sōno ī quo fit retractio caloris ad īteriora īfrigidāt^r & īgrossāt^r & iste fum⁹ īfrigida

rus & igrossatus frigiditatē & ingrossationē iducit ī mēbro siue cōfractionē: siue ad mēbrū cōsimile ppant egritudīes cōsiles. Et istud uerū est de somno fleubothomię uicino & nō de remoto postq̃ fumi illi fuerint consūpti. Secūdū q̃ dicit est q̃ fleubothomās d3 cauere ne faciat nimis pfundā apturā ī minutiōe: ita q̃ cū fleubothomo le dat neruū uel arteriā uene suppositū: nā ex lesione nerui seq̃r spas mus: ex quo ulteri⁹ acerbissima mors seq̃r uel ad minus p̃ditio mē bri: puta brachii uel digiti &c. Ex lesione arterię sequit̃ fluxus san guinis arterialis difficilime curabilis. Tertiū est q̃ fleubothomatus nō illico. i. īmediate post fleubothomiā cibū sumere d3: sed d3 expe ctare quousq̃ ī eo humores fuerint queti: ne cibus añ eius digestio nē ad subueniēdū mēbro leso cū sanguine simul attrahat̃.

Hic aūtor ponit. v.

uitāda ab ipso fleubo

thomato quorū. Primū

est q̃ fleubothomatus

d3 uitare lac & lactici

nia: cuius cā est: q̃a ex

cōmotione humorū p

fleubothomiam saepe

fluunt humores aliq̃ ad stomachū: si ergo lac sumeret̃ ex cōmixtiōe

illoꝝ humorū lac ī stomacho corrūpet̃: ex quo de se maxie corrupti

bile est: iā & lac pp̃ dulcedinē eius posset trahi indigestū ad uenas:

& pp̃ cōmotionē humorū facile corrūpi. Secūdū ē q̃ fleubothoma

tus d3 cauere a potu nimio: q̃a pp̃ euacuationē uenarū talis potus

traheret̃ facile ad uenas indigestus: put prius dictū ē. Tertiū est q̃

fleubothomatus d3 uitare oīa frigida tā intus sūpta quā exteri⁹ ad

hibita: puta cibaria multū frigida: acré frigidū: balneū frigidum:

tenuitatē uestiū: sessionē supra petrā: frigiditatē capitis uel pedum:

Omnia de lacte uitabis rite minute.

Et uitet potum fleubothomatus homo.

Frigida uitabis q̃a sunt inimica minutis

Inter dictus erit minutis nubilus aer.

Spiritus exultat minutis luce per auras

Oīb⁹ apta quies est: motus ualde nociuus

qa cū calor nālis p fleubothomiā debilitatus est: corpus facile sup/
flue ifrigidaret. Quartū est q̄ fleubothomatus nō d̄z ambulare in
aere tenebroso nebuloso turbato: qa talis cōtristat aīam: & pigriciā
in corpib⁹ iducit: ut prius dictū ē ibi: aer sit mūdus: nā tristitia cā ē
sāguis melācolici: sed d̄z ābulare i aere claro & lucido: qa i tali aere
spūs uitales nāles & aīales recreant & ad extra mouent cōgaudētes
simili. Quintū est q̄ fleubothomatus d̄z querere quietē tēpatā: sīlīr
& motū excessiuū uitare: qa motus excessiuus tūc maxie debilitat:
& humores cōmouet: quies v̄o tempata motū sedat.

Principio minuas in acutis peracutis
Etatis medię multū de sanguine tolle
Sed puer atq; senex tollet uterq; parum
Ver tollat duplū reliquū tps tibi simplū.

CHic autor dicit q̄t/
tuor. Primū est q̄ fleu/
bothomia faciēda est i
prīcipio egritudinū p
acutaz. i. maxie acuta
rū: q̄. s. terminant i die

quarta: qa tales sunt breues: nec dāt inducias: & iō a principio medi/
cāde sunt. Secūdū ē q̄ in etate media. s. q̄ est a. 30. āno usq; ad. xlv.
uel. 50. ānū plus de sāguie extrahēdū est q̄ i aliq̄ aliaz etatū: qa i tali
etate maxie multiplicat sāguis: & eius subtractio nō ipedit augmē/
tū: nec diminuit uirtus corpis: qa corpus in tali etate nō auget: neq;
diminuit sensibīlīr: sed stare vī. Tertiū ē q̄ senes & pueri parz fleu/
bothomādi sunt: qa in pueris sāguis multus requirit pp nutritionē
& augmētationē in eis. Et in senib⁹ uirtus incipit debilitari. Quar/
tū est q̄ in uere dupla q̄ritas sanguis abstrahēda est p fleubothomiā
respectu alioz tēporz: cuius rō est: quia uer est tps maxie multipli/
catuū sanguinis: s̄m oēs autores medicine. Circa primū dictū pro
maiori declaratiōe ponēdē sūt aliq̄ regulę circa fleubothomiā: qua/
rū prima est q̄ i prīcipio morbi nō est faciēda fleubothomia. Medi/
cus. n. est minister nature: s̄m Gal. in tegni. cā. illo. Omniū nā opa/
V

trix. Medicus vō minister: sed s̄m Gal. iiii. apho. in cō. illius egritu/
dinibus qbuscūq; incipiētibus nulla euacuatio in p̄ncipio morbi ē
nālis: sicut ergo nā in p̄ncipio morbi nō euacuat: ita nec medicus.
Istud tñ in tribus casibus h3 instātiā. Primo ī materiē furiositate: uñ
Aui. loco sepe alleg. uult q; in p̄ncipio morbi fleubothomia nō d3
fieri: qā fleubothomia humores cōmoueret & subtiliaret & currere
per corpus faceret nisi mā sit furiosa. Secūdo h3 instātiā in materiē
multitudine. uñ Gal. sup illū ampho. Incohantibus morbis: uult q;
op3 fieri fleubothomiā aut farmaciā ut nā alleuiet: quē. s. onerata ē
pp materiē multitudinē. Tertio h3 instātiā in morbi magnitudine
& acuitate: ut qñ ē apostema magnū & dolorosū: licet nō sit multa
mā. s. añcedētis in corpe. uñ dicit Gal. xiii. megategni. Si apostema
sit magnū fleubothomet in p̄ncipio: licet nō sit materiē multitu/
do ne crepet aut apiat apostema añ sui maturationē. Ergo ut mala
sinthomata uitent minutio est faciēda. Secūda regula est q; nō fiat
fleubothomia in die motus egritudinis: sicut in crisi nō est faciēda
fleubothomia: nec aliq; euacuatio: ne mā a loco ad quē natura mittit
ipm diuertat: s̄l̄r neq; in paroxismo: uñ s̄m Gal. i. ampho. In statu:
neq; fleubothomia: neq; farmaciā fieri d3: qā ī eo sit coctio morbi: q;
melius sit in qete q; motu: sed sicut se h3 status ad morbū totalē: ita
paroxismus respectu dieꝝ interpolatiōis: sicut ergo ī statu nō ē eua/
cuādū: ita nec ī paroxismo. Tertia regula ē q; fleubothomia nō ē fa/
ciēda ī p̄ncipio morbi: cū crisis est remota: qā s̄m Isaac in urinis:
sanguis est fundamētū caloris nālis ipm. s. sustinēs: licet cor sit fun/
damētū generās: & spūs fundamētū deportās: sed sanguis est fun/
damētū caloris nālis: qā ex eo māl̄iter generat calor nālis: & ideo ali/
quis sanguinē euacuādo euacuat calorē qui materiā morbi h3 dige/
rere: & p̄ p̄ns morbus plōgat & uirtus debilitat: pp q; timēdū est ne
pp lōgitudinē morbi & debilitatē uirtutis nā succūbat. Quarta re

gula est q̄ in corpe hñte fecē in intestinis nō debet fieri fleubotho-
 mia: cuius cā est: q̄a tria sunt attrahētia. s. calidū: uacuū & tota spēs.
 Quia ergo p̄ fleubothomiā uene euacuant̄ q̄ a mēbris sibi p̄pinqs
 attrahūt: & ita meseraice a stoma- ho: uēter plus cōllipat̄ & n̄ ā cō-
 tenta in uenis plus inficit̄: & meseraice attrahunt humiditatē secū:
 & feces plus desiccant̄. Debet ergo uēter primo leniri: ut p̄ supposi-
 toria aut clisteria: nisi p̄ se laxet̄. Quinta regula ē q̄ nō d̄z fieri. Fleu-
 bothomia multa: quia ex hoc malū accidit in senio. s. multi morbi
 mali sicut epilēsia appoplexia & paralisis: q̄a p̄ remotionē sangui-
 nis: & caloris generant̄ multe supfluitates fleumaticę: q̄ sunt cause
 barę egritudinū. Sexta regula est q̄ nō d̄z fieri fleubothomia in mu-
 liere mēstruata aut imp̄gnata. In imp̄gnatā nō d̄z fieri: quia p̄ hoc
 calor digerēs cibū diminueret̄: & nutrimentū fetus auferret̄: & ma-
 xime q̄n fetus ē magnus cū tūc indiget āpliori nutrimento. Et istud
 dicit Ipo. v. ampho. In mēstruata v̄o nālr. s. p̄m reuolutionē mensis
 nō d̄z fieri fleubothomia: q̄a in fluxu nimio mēstruorę esset faciēda
 ad diuertēdū materiā: sed q̄n eueniūt nālr: & p̄m debitū cursum na-
 turę: tūc nō d̄z fieri fleubothomia: cū m̄a euacuet̄ sufficienter a nā:
 & natura nō d̄z diuerti ab opatione. Septima regula est q̄ post cole-
 ricā passionē non debet fieri fleubothomia. Cū. n. fleubothomia cō-
 moueat humores p̄ hoc posset humor colericus ad stomachū fluere
 & ip̄m inflāmare: nec debet fieri post uomitū ne similiter humores
 fluāt ad stomachū: neq; post fluxum uentris: neq; post uigilias ma-
 gnas: neq; post motū fortē: & breuiter nec post ullū calefaciēs mul-
 tū: aut multū dissoluēs: quia fleubothomia humores plus cōmoue-
 ret: & uirtutē magis debilitaret. Deinde uidēdū est in q̄bus hoibus
 cōpetit fleubothomia: & pro illo ponēde sunt aliquę regulę: quaz.
 Prima ē q̄ fleubothomia cōpetit hoibus delicatis ociosis & quiescē-
 tibus: multū carnosus: & cibis multū sanguinē generātib⁹ utētib⁹.

Secūda regula est q̄ fleubothomia cōuenit illis ī qbus est abūdātia sanguinis: q̄ cognoscit̄ p̄ urine spissitudinē. Abūdātia. n. sanguinis facit eā spissam: sed colerā subtilē. Tertia regula est q̄ fleubothomia d̄z fieri in illis in quibus melācolia abūdat. Vñ cū est multa melan- colia nālis currēs cū sanguine p̄ totū corpus: quia sanguis in epate ab ea mūdificat̄: tūc cōpetit fleubothomia siue minutio postea far- macia. Vñ duplex est melācolia: nālis & inālis: nālis est fex sangui- nis: quæ qñ abūdat ipsa est currēs cū sanguine: q̄re cū sanguine p̄ fleubothomiā euacuat̄: ideo faciēda est fleubothomia ad eius eua- cuationē cū sanguine: ab eodē. n. calore. s. calore tēpato fiūt sāguis: & melācolia: q̄ est eius fex: & postea faciēda ē farmacia. Q̄ uarta re- gula est q̄ in illis in qbus timet̄ humor̄ ebullitio: cōturbatio: & cale- factio: cōpetit fleubothomia: & isti statim qñ sentiūt se calefieri de- bēt fleubothomari cū sit timor ebullitionis: cōturbationis: & calefa- ctionis: pp̄ humor̄ abūdātiā. Aliqñ tñ aliq̄ decipiunt̄ p̄ istā regulā: q̄ statim qñ sentiūt calefactionē & timēt de humor̄ ebullitiōe sta- tim fleubothomāt se. Et qñ istud est ex colere calefactiōe & incēsio- ne: p̄ fleubothomiā nō cessat calefactio nec ebullitio: imo p̄ hoc aug- mētāt̄: q̄ fleubothomia humores cōmouet: & p̄ corpus currere fa- cit. Et ergo nō cōpetit fleubothomia nisi hoc sit ex abūdātia humor̄ qđ cognoscit̄ p̄ sudoris multitudinē & maxie in mane. Aliq. n. sunt qui nō sudant nisi quādo euacuatione indigent. Q̄ uinta regula est q̄ illis debet fieri fleubothomia qui habēt uirtutē fortē: & qui sunt sanguineę cōplexionis nō frigide & sicce. Vnde Rasis. vii. Alman. Corpora apta ad fleubothomiā & quæ habēt uenas amplas & ma- nifestas: & corpora pilosa & bruna & ex colore rubeo & fusco mix- tis sunt colorata: & iuuenes & adolēscētes & senes nō decrepiti: sed pueri: & infirmi nō sunt minuēdi nisi magna urgēte necessitate: & plurime istarū regularū colligunt̄ ex Aui. iiii. in. c. de fleubothomia.

Estas uer dextras: autūnus hyemsq; sinistras

Quattuor hęc mēbra. cephe. cor. pes. epar. uacuāda

Ver. cor. epar estas. ordo sequens reliquas.

Hic pōit au

tor aliq̄ cōcer

nentia mēbra

euacuāda fleu

bothomia: & dicit. Prio q; i uere: & estate debēt euacuari uenę dex /
trę: ut dextrę manus uel dextri brachii uel pedis: sed i hyeme & au /
tūno debēt fleubothomari uenę sinistrę. s. sinistrę manus uel sinistri
brachii uel pedis. Et isti⁹ cā pōt eē: q; uer ē multiplicatiuū sāguis:
& istas colerę: ergo i uere & estate debēt euacuari ille uene i qb⁹ ma
gis abūdāt sāguis & colera: sed ille sūt uenę dextrę: q; i pte dextra
corpis situatū ē mēbrū gnātiuū sāguis. s. epar & receptaculū cole /
re. s. cistis fellis. Sed autūnus ē gnātiuus melācolię q; ēt coaceruat^r
& nō resoluit^r p hyemē: ergo i autūno & hyeme debēt fleubothoma
ri ille uenę i qbus magis dñat^r melācolia q; sūt uenę sinistrę: cū i sini
stra pte corporis p̄tineat^r splen: q; est receptaculū melācolię. Scdo dicit
q; ista q̄ttuor mēbra. s. cephe. i. caput. cor. pes. & epar. s̄m q̄ttuor par
tes anni sūt euacuāda: cor qdē i uere. epar i estate: caput i hyeme: &

Dat saluatella tibi plurima dona minuta
Purgat epar. splenē. pectus. p̄cordia. uocē
Innaturalē tollit de corde dolorem:

(pedes in autūno.

Hic tāgit sex iuua /
mēta pueniētia ex fleu
bothomia uenę q; dī sal

uatella: & ē uena i dorso manus in loco q; est iter auricularē digitū
& medicū. Primū est q; ipsa purgat epar. Secūdū ē q; ipsa mūdifi
cat splenē. Tertiū ē q; mūdificat pectus. Quartū ē q; p̄seruat p̄cor
dia. i. orificiū stōachi a nocumēto. Quintū est q; aufert nocumēta
uocis. Sextū ē q; aufert dolorē inaturalē cordis: & rō oīum iuamē
torę ē: q; p̄dicta uena ab oībus istis locis sanguinē euacuat: ut po
stea ēt patebit. pro maiori declaratiōe p̄dictorę: sciēdū ē q; i fleubo
thomia aliqñ apiunt^r uenę & aliqñ arterię. In aptione aut arterię est

timor: & huius cā potissima ē nimius fluxus sāguis: qui duplici cā
h3 fieri i fleubothomia arteriē. Vna cā ē caliditas uehemēs sāguis
arterialis: calidū. n. est facile mobile & arteriā dilatās & apiens: & iō
iuuat multū ad euacuationē sāguis in fleubothomia arteriē. Secū
da cā est arteriē mobilitas: & iō tardius i ea uulnus curat cū uulne
ra nō sanant nisi quiescāt: pdest tñ ista fleubothomia triplr. Primo
cū ē i corpe sāguis subtilis abūdātia. Secūdo qñ uaporosi. Tertio
qñ calidissimi: sāguis. n. subtilis: ex quo calor nālis & spūs fiūt: ha
bitat i arteria: sed sāguis grossus: ex quo mēbra nutriunt i uenis:
sifr sāguis uaporosus in arteria cōtinet: & sāguis sanguineus in
uenis: sāguis ē calidissimus q a corde efficit & digerit: qđ est cali
dissimū membrū etiā cōtinet in arteria: alius aut sāguis in uenis.
Secūdo sciēdū q uenarū aptio est in multis mēbris: aliqñ i brachio
siue manu magna: aliqñ in parua: aliqñ in pede: aliqñ in naso: aliqñ
in frōte: aliqñ in labiis: aliqñ in lingua: siue in palato: aliqñ i angulis
oculorū uersus frontē: in manu maiori quē est ab ascellis usq; ad cu
bitos sunt qñq; uenę apiendę s̄m Rasis. vii. Almā. & Aui. loco pāl.
Vna uocat cephatica q est uena capitis. Secūda basilica q est uena
epatica. Tertia mediana siue cordiaca siue nigra: s̄m q uocatur ab
Aui. siue matrix: sicut uocat a Rasi. q̄rta ascellaris: & q̄nta funis bra
chii: in manu minori est sceiles siue saluatella: & i brachio s̄m q cō
tinet maiorē manū: & minorē sunt aperiendę sex uenę: cephatica a
ptibus q sunt supra collū euacuat: & iō passionibus capitis ualet: ut
in enigranea: mania: & i aliis calidis passionibus siue ex mā calida:
uñ & ista incipit siue orit ab humero: & tendit vsus ptē sinistrā bra
chii: basilica euacuat imediate a partibus sub collo ut a pectore &
epate: uñ i passiōibus pectoris & epatis & similiū ualet: uñ ualet in
pleuresi: & icipit ista ab ascellari: & tēdit ad ptē domesticā brachii:
mediana vō ē media iter duas p̄dictas i situ & i cōpositiōe: qa ex eis

cōponit̃: est. n. ramus utriusq̃. Et est ēt media in euacuatiōe: q̃a un /
diq̃ euacuat: & ab inferioribus ptibus sub collo: & a collo: & supra
collū. Vñ est uñs toti corpori in euacuādo: nō uñs sicut dicūt qdā:
q̃a a corde oritur: sed q̃a ramus est cephalice & basilice. Et ergo cū
uolumus fleubothomare de cephalica: & nō apparet: debemus acci
pe magis medianā q̃ basilicā: & sifr cū uolumus fleubothomare ba
silicā & non apparet: magis debemus fleubothomare medianā quā
cephalicā: q̃a magis cōuenit cū utraq̃ quā una cū alia: cū sit ramus
istaq̃: & ista extrema: sceiles siue saluatella est uena q̃ est inter auri
cularē & mediū: tēdēs plus uersus medicū digitū: & orit̃ a basilica:
& ista apit̃ in dextra manu in opilatiōe epatis: & in sinistra manu
in opilatiōe splenis: & q̃re hoc fit nescit̃ rōne: sicut dicit Aui. sed ex
periētia: hāc. n. inuenit Gaḥ. p somnū: ut ipse dicit: q̃a hēbat quēdā
in cura hñtē opilationē epatis & splenis: & somniabat se fleubotho
mare patiētē de illa uena: & sic fecit & curatus est: de ista fit fleubo
thomia ponēdo manū in aq̃ calida: q̃a subtilis est: iō ut ingrosset̃: &
dilaret̃: & ne uulnus claudat̃ citius debito: & ut sāguis grossus sub
tiliet̃: ascellaris est illa q̃ posita est sub basilica: & illa apparet i liga
tura brachii: & de ista idē est iudiciū cū basilica: fumis brachii est
illa q̃ est supra cephalicā siue os ultimū: siue altius brachii ṽsus ptē
siluestrē: & est idē iudiciū de ista & de cephalica: licet ergo s̃m Aui.
& Gaḥ. in aptiōe uenę fit cūacuatio uñs a toto corpe: nō tñ ab omni
bus uenis eq̃liter: ut uisum est: licet ēt uenę a toto corpore euacuēt̃:
nō tñ in eis est timor eq̃lis: imo cephalica s̃m Ra. vii. Almā. est secu
rior: & basilica est magis timēda: & cardiaca ēt multū est timenda:
licet minus q̃ basilica: cephalica est securior: q̃a neq̃ iuxta eā est ner
uus: neq̃ arteria: neq̃ sup eā: sed sub cardiaca est neruus & altius su
pra eā est neruus subtilis: iō timēdū est ne incidat̃ neruus: basilica ē
piculosa ualde: q̃a est sub ea arteria: & iuxta eā est neruus & mascu

las: & iō est timenda ualde: sceiles siue saluatella nō est piculosa: sed
tñ subtilis est. & iō ut apiat: melius est q̄ ponat in aq̄ calida. In pe
de sūt tres uene. s. sciatica: sophena: & uena poplicis: & hęc apiunt
cū uolumus trahere sanguinē ad partes inferiores: ut in puocatiōe
mēstruorū: & illa quę est in poplice s̄m Aui. magis ualet q̄ sophena
aut sciatica: q̄a p̄pingor est matrici: & iō melius pōt ab ea trahere:
sophena vō a uirga testiculis & a matrice sanguinē attrahit: sed scia
tica ab anchis renibus & mēbris q̄ sunt situate v̄sus partē siluestre
melius trahit: sophena vō & a m̄rice a mēbris positus uersus ptē do
mesticā: licet sint rami unius uenę: in medio frōtis est uena una quę
apienda ē in antiq̄tis passiōibus faciei: ut i morphea: & impetigine
scabię: & in passiōibus oculorū: prius tñ d̄z fieri minutio de cephalī
ca: & s̄l̄r est una uena in naso: & in utriusq̄ aptiōe d̄z collū ligari: &
postea apiri una ante aliā: p̄ ligationē. n. colli melius manifestat. In
aliis ē sūt uenę q̄ apiunt p̄ apostemata existētia in ore: aut gingi
uis: cephalica tñ prius minuta: in palato sunt q̄ttuor uenę: quę si ape
riant ualēt fluxui reumatis: & ad dētes in eis faciētes dolorē. & iste
uene sunt manifeste: & debēt apiri materia digesta: itē q̄dā sunt ue
ne in angulis oculorū uersus frontē: & apiunt in passionibus ocu
lorū: cephalica prius minuta: itē q̄dā sunt uene sub ligna q̄ apiunt
in squinātia: cephalica prius minuta: itē uene que sunt in timpori
bus incidunt p̄ emigraneā: & p̄ dolorē magnū capitis: & egritu
dinē capitis: diuturnā: & iste sūt quas uocat Ipo. & Aui. Iuuenales:
quarū incisio reddit hoīem ipotentē gnāre: itē in collo ē sunt uene q̄
uocant guides q̄ minuēde sunt i p̄cipio lep̄: & maxie q̄n anhelitus
angustat: un̄ i squinātia ipediēte anhelitū minuūt.

In hoc passu autor
duo notat. Primū ē q̄
si dolor capitis accidat

Si dolor est capitis ex potu limpha bibat
Ex potu nimio nā febris acuta creat.
Si uertex capitis uel frons estu tribulent

Típora frósq; simul moderate sepe fricē^t ex potu nimio & maxie
Morella cocta nec nō calidaq; lauent^r. uini uel alicui⁹ alteri⁹ po

briari: tūc supbibi d³ aq; frigida q̄ sui frigiditate atq; igrossatiōe ipe
dit ne fumi ex tali potu eleuati cerebrum ledāt uel ad ipm eleuent^r.
Secūdū ē q; si sumitas capitis uel frós nimio calore uexet^r: tūc de/
bēt típora & frós moderate fricari: & postea debēt ex aq; decoctio/
nis morelle calida lauari: qa morella q̄ a cōib⁹ medicis solatrū dī h³

Temporis estiuu ieiunia corpora siccāt. ifrigidare: qa frigida ē.

Quolibet i mēse cōfert uomit⁹ quoq; purgat
Humores nocuos stōachi: lauat ambitus oēs

Ver autūnus hyems estas domina^t in anno
Tempore uernali calidus fit aer humidusq;

Et nullum tempus melius fit fleubothomiē.

Vsus tūc homini ueneris cōfert moderatus.

Corporis & motus uentrisq; solutio sudor

Balnea purgent^r: tunc corpora cū medicinis

Estas more calet sicca nascatur in illa.

Tūc quoq; prēcipue colerā rubeā dominari.

Humida frigida fercula dent^r: sit uenus extra

Balnea nō profunt: sint rare fleubothomiē.

Vtilis est requies: sit cū moderamine potus

In hoc passu au
tor plura notat. Pri
mū est q; ieiunare
multū exsiccāt cor
pora i estate: qa ex
quo estas de nā ē ca
lida & sicca: ipsa re
soluit humiditates
corpis: q̄ ēt resoluū
tur p sudores i esta
te multiplicatos: &
sic supueniēte ieiū
nio corpa plus ex/
siccant^r: qa absente

humido cibali: calor nři corpis agit i hūiditates pprias ip̄as exsiccā
do: & ergo bñ dicit Ipo. vii. pti. apho. corpib⁹ hūidas carnes hñtib⁹
famē adhibere puenit. Fames. n. corpa exsiccāt. Secūdū ē q; uomi/
tus pfert quol³ mēse: qa p uomitū euacuāt hūores nociui cōtenti in
toto ābitu stōachi: & istud ēt uoluit Aui. iiii. i. i. c. xiii. de iuuamētis q̄
affert uomitus: cū dixit: q; Ipo. pcepit uomitū fieri bis in unoquoq;

mēse. s. duob' dieb' cōtinuis: ut scđo die expellat' illud q' p'rio die nō
potuit ipelli: & p' hoc s'm Ipo. cōsuat' sanitas: cū talis uomitus mū-
dificat stōachū euacuādo fleuma & colerā: stōachus. n. non h'z aliqd
q' mūdet ipm sicut itestina hnt colerā rubeā ipsā mūdificatē: & po-
stea Aui. lo. p'al. pōit plura alia iuuamēta uomit' bñ facti: quorū Pri-
mū ē q' p'fert grauitati capitis: & hoc ē uerū qñ illa grauitas accidit
ex mā hūorali uaporosa pueniēte a stōacho & mēbris inferiorib' ad
caput: si. n. grauitas corpis fieret a nocumēto p'prio ipsi' cerebri: tūc
uomit' magis noceret q' p'ferret. Scđm ē q' clarificat uisū: & hoc qñ
obscuratio uisus puenit ex mā uaporali pueniēte a stōacho ad ipsos
oculos alias at nō. Tertiū ē q' auert fastidiū. i. nausēā & abhominā-
tionē: remouēdo & euacuādo hūorē a stōacho q' ē cā fastidij. Quar-
tū ē q' cōfert ei ad cui' stōachū descēdit colera corrūpēs eius cibū.
Quintū ē q' remouet abhominatiōē q' fit p'p unctuositatē. Sextū ē
q' remouet cām desiderij: & illud q' facit desiderare acutū ponticū
aut acetosū: q'a uomit' remouet cām oīum istarū dispōnū: iā remota
cā remouet effectus. Septimū ē q' p'fert laxitati. i. cathecie q' p'cedit
ydropsim: euacuādo mās tal' laxitatis & mūdādo stōachū. Octauū
est q' p'fert ulcerib' i renib' & uesica diuertēdo mās currētes ad illa
loca ad p'tē oppositā. Nonū ē q' ēt p'fert lep' maxie qñ fit cū aomiti-
uo forti: sic elleboro: q'a tal' uomitus euacuat mās q' sūt i locis remo-
tis & difficilis eradiciōis: ex q'bus fit lepra: ēt uomitus corrigit di-
gestionē primā: ex q' alie. digestiōes melius fiūt: uñ lepra peccat i cor-
ruptiōe digestiue. Decimū ē q' p'fert malicie coloris i cute ex aliquo
hūore diuertēdo ipm a cute. Vndecimū ē q' p'fert epilensie stōaticę
euacuādo hūorē cōtētū i stōacho: ex cui' effumatiōe causat' epilēsia.
Duodecimū est q' p'fert ictericie: maxie illi q' ē ex opilatiōe. Nā p'p
motū fortē i uomitu: mā opilās mouet & remouet a loco i quo facie-
bat opilationē. Si s'r euacuat' mā fleumatica p uomitū q' cōiter est cā

bat opilationē. Siſt euacuatur materia fleumatica p uomitū q̄ cōi-
ter ē cā iſti⁹ opilationis. Decimūtertiū ē qđ cōfert aſmati euacuādo
materiā aſcedētē ex ſtōacho: q̄ ſotebat materiā aſmatis: & ē calēfa-
ciēdo mēbra ſpūalia & pulmonē: ex quorū calefactōe ſēquitur cōſū-
ptio ſupfluitatū faciētiū aſma. Xiiii. ē qđ cōfert tremori & paralīſi
euacuādo materiā iſtarū paſſionū. Decimūqntū qđ cōfert hñtib⁹
uiſcera nigra magna ſup ptes extrēas: diuertēdo hūores a ptrib⁹ ex-
tremis. Et licet uomitus debite miſtratus iſta cōferat iuuamēta: ſup-
flue tñ factus mltā iducit nocumēta: q̄a debilitat ſtōachū & reſoluit
ipm: & facit eū aptū ut materie fluāt ad ipm: & obeſt pectori & ui-
ſui & dētibus & ātiq⁹ capitis dolorib⁹ &c. Prout dicit Aui. iiii. i. c.
xiiii. Tertiū qđ notat hic tex. ē qđ q̄ttuor ſūt tpa āni. ſ. uer⁹ eſtas au-
tūnus & hyems: put māiſeſtū ē: & iter iſta tpa uer⁹ ē calidū & hūidū
& hoc reſpectu aliorū tēporū: licet i ſe ſit tps tpa mto attinēs: ut uult
Gaſ. i de cōplexiōib⁹. Et ex iſto ſeqtur qđ iſt d tps magis aptū ē fleu-
bothomie: q̄a magis ē mltiplicatiuū hūorū q̄ alia tpa. Et ergo ē iſto
tpe pōt cōuenire moderatus uſus coitus & motus tpat⁹: & uētris
ſolutio ſiue fluxus: & ſudor tpat⁹: & ſiſt balnea tpat⁹ ad diminué-
dū repletionē. Et ergo ē iſtud tps aptū ē ad purgationē corpis cū
medicinis. Quartū ē qđ eſtas calefacit & exſiccāt: & ergo in ipa ē
mltiplicatur colera rubea q̄ calida ē: & ſicca: pp hoc ē i eſtate fercu-
la debēt eē frigida & hūida: ad remouēdū diſtēpātiā caliditatis &
ſiccitatis ex cōplexiōe eſtatis iductā: & debet fieri abſtinētia coitus
cū talia ē exſiccāt: & abſtinentia a multis balneis: ſiſi de cā: & rara
fleubothōia: eadē de cā: niſi neceſſitas hoīem cōpellat: & debet fieri
q̄es & paucus motus: q̄a q̄es hūectat & multus mot⁹ nimiū exſiccāt
& debet hō p̄dcō tpe uti potu cū moderamine & maxie frigido: q̄a
ex ſupflua ſūptōe pot⁹ frigidi pp aptionē pororū aliqñ ſeqtur ſubi-
ta iſfrigidatio corpis uel palīſis ſiue laxitas mēbroꝝ uel mors ſubita
A qua nos defendat q̄ eternaſr uiuit & regnat i ſecūla ſecloꝝ. Amē.

Sacra Maria Joseph Gra Texas

Imagin

Hoc opus optatur: quod
Flos medicine vocatur.